

**LIETUVOS RESPUBLIKOS
RYŠIŲ REGULIAVIMO TARNYBA**

**DIDMENINĖS AUKŠTOS KOKYBĖS PRIEIGOS
FIKSUOTOJE VIETOJE RINKOS TYRIMO ATASKAITA**

Nr.

Turinys

1.	Įvadas	3
1.1.	Elektroninių ryšių rinkų tyrimų teisinis pagrindas Lietuvos Respublikoje	3
1.2.	Didmeninės aukštos kokybės prieigos rinkos tyrimo apžvalga.....	4
1.3.	Didmeninės aukštos kokybės prieigos rinkos tyrimo proceso etapai.....	4
2.	Didmeninė aukštos kokybės prieigos rinka.....	7
2.1.	Mažmeninių aukštos kokybės paslaugų apžvalga	7
2.2.	Tyrimas dėl padėties Mažmeninių aukštos kokybės paslaugų teikimo rinkoje, panaikinus reguliavimą Didmeninėje aukštos kokybės prieigos rinkoje.....	18
2.3.	Didmeninės aukštos kokybės prieigos rinkos apibrėžimas iki geografinės apimties vertinimo.....	19
2.3.1.	Didmeninės aukštos kokybės prieigos rinkos apibrėžimas pagal 2016 m. rinkų tyrimus	19
2.3.2.	Didmeninės aukštos kokybės prieigos rinkos tyrimo metu nustatytos Didmeninės aukštos kokybės prieigos rinkos apibrėžimo pagal 2016 m. rinkų tyrimus problemos.....	19
2.3.3.	Didmeninės aukštos kokybės prieigos rinkos pradinės paslaugos apibrėžimas	21
2.3.4.	Didmeninės aukštos kokybės prieigos techninio realizavimo būdai	23
2.3.5.	Didmeninės aukštos kokybės prieigos pakeičiamumo vertinimas	24
2.3.5.1.	Didmeninės aukštos kokybės prieigos pakeičiamumas paklauskos atžvilgiu	24
2.3.5.2.	Didmeninės aukštos kokybės prieigos pakeičiamumas pasiūlos atžvilgiu	27
2.4.	Didmeninės aukštos kokybės prieigos rinkos geografinės aprėpties vertinimas.....	28
2.5.	Didmeninės aukštos kokybės prieigos rinkos apibrėžimas	31
3.	Tyrimas, ar konkurencija Atitinkamoje rinkoje yra veiksminga, ir konkurencijos problemų nustatymas	33
3.1.	Tyrimas, ar konkurencija Atitinkamoje rinkoje yra veiksminga, atsižvelgiant į nustatytus kriterijus.....	33
3.1.1.	Atitinkamos rinkos struktūra	33
3.1.2.	Vertikaliai susijusios paslaugos.....	35
3.1.3.	Įėjimo į Atitinkamą rinką barjerai	36
3.1.4.	Potenciali konkurencija	36
3.1.5.	Pirkėjo derybinė galia	38
3.2.	Didelę įtaką Atitinkamoje rinkoje turintis ūkio subjektas	39
4.	Įpareigojimų didelę įtaką rinkoje turinčiam ūkio subjektui nustatymas	40
4.1.	Ūkio subjektui Telia esami nustatyti įpareigojimai	41
4.2.	Ūkio subjektui Telia anksčiau nustatytų įpareigojimų nustatymas, keitimas ir (ar) naikinimas.....	43
4.2.1.	Įpareigojimas suteikti prieigą	44
4.2.2.	Nediskriminavimo įpareigojimas	46
4.2.3.	Skaidrumo įpareigojimas	47
4.2.4.	Kainų kontrolės ir sąnaudų apskaitos įpareigojimai	48
4.2.5.	Apskaitos atskyrimo įpareigojimas.....	49
1 priedas.	Anketos gavėjų sąrašas	51
2 priedas.	Ūkio subjekto ir susijusių asmenų nustatymo principai	52
3 priedas.	Telia Lietuva, AB, ir susiję asmenys	53
4 priedas.	FDC metodo taikymo pagrindimas	54

1. Įvadas

1.1. Elektroninių ryšių rinkų tyrimų teisinis pagrindas Lietuvos Respublikoje

Pagal Lietuvos Respublikos elektroninių ryšių įstatymo (toliau – Įstatymas) 14 straipsnio 1 dalį, Lietuvos Respublikos ryšių reguliavimo tarnyba (toliau – Tarnyba) siekia, kad būtų sudarytos sąlygos veiksmingos konkurencijos elektroninių ryšių srityje egzistavimui ir plėtrai bei sąlygos, užkertančios kelią ūkio subjektams piktnaudžiauti savo įtaka rinkoje.

Įstatymo 16 straipsnio 1 dalis numato, kad Tarnybos atliekamo rinkos tyrimo tikslas – siekti, kad elektroninių ryšių srityje būtų užtikrinta veiksminga konkurencija, o didelę įtaką turintiems ūkio subjektams būtų užkirstas kelias piktnaudžiauti savo įtaka rinkoje.

Įstatymo 16 straipsnio 1 dalyje yra nurodyta, kad Tarnyba nustato rinkos tyrimo taisykles. Rinkos tyrimo taisyklės yra patvirtintos Tarnybos direktoriaus 2004 m. rugsėjo 17 d. įsakymu Nr. 1V-297 „Dėl Rinkos tyrimo taisyklių patvirtinimo“ (toliau – Taisyklės).

Tarnyba atlieka Didmeninės aukštos kokybės prieigos fiksuotoje vietoje rinkos (toliau – Didmeninė aukštos kokybės prieigos rinka) tyrimą vadovaudamasi:

1. 2002 m. kovo 7 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2002/21/EB dėl elektroninių ryšių tinklų ir paslaugų bendrosios reguliavimo sistemos (Pagrindų direktyva) su paskutiniais pakeitimais, padarytais 2009 m. lapkričio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2009/140/EB (toliau – Pagrindų direktyva);

2. Įstatymu;

3. Taisyklėmis;

4. Tarnybos direktoriaus 2019 m. lapkričio 15 d. įsakymu Nr. 1V-1159 „Dėl Didmeninės aukštos kokybės prieigos fiksuotoje vietoje rinkos tyrimo“ (toliau – 2019 m. lapkričio 15 d. įsakymas Nr. 1V-1159);

ir atsižvelgdama į:

1. 2018 m. Komisijos komunikatą 2018/C 159/01 „Rinkos tyrimo ir didelės įtakos rinkoje vertinimo pagal ES elektroninių ryšių tinklų ir paslaugų reguliavimo sistemą gairės“ (toliau – Didelės įtakos rinkoje nustatymo gairės);

2. 2014 m. spalio 9 d. Komisijos rekomendaciją 2014/710/ES dėl elektroninių ryšių sektoriaus atitinkamų produktų ir paslaugų rinkų, kurioms gali būti taikomas *ex-ante* reguliavimas pagal Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2002/21/EB dėl elektroninių ryšių tinklų ir paslaugų bendrosios reguliavimo sistemos (toliau – Atitinkamų rinkų apibrėžimo rekomendacija);

3. 2008 m. spalio 15 d. Komisijos rekomendaciją 2008/850/EB dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2002/21/EB dėl elektroninių ryšių tinklų ir paslaugų bendrosios reguliavimo sistemos 7 straipsnyje numatytų pranešimų, terminų ir konsultacijų;

4. Europos Reguliotojų Grupės (angl. *European Regulatory Group*, ERG) elektroninių ryšių tinklams ir paslaugoms bendrą poziciją dėl požiūrio į tinkamas priemones naujoje reguliavimo sistemoje (EGR (03) 30 rev1 bei EGR (06) 33);

5. 2014 m. spalio 9 d. Komisijos rekomendacijos dėl elektroninių ryšių sektoriaus atitinkamų produktų ir paslaugų rinkų, kurioms gali būti taikomas *ex-ante* reguliavimas pagal Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2002/21/EB dėl elektroninių ryšių tinklų ir paslaugų bendrosios reguliavimo sistemos aiškinamąjį memorandumą (toliau – Aiškinamasis memorandumas);

6. 2002 m. kovo 7 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2002/19/EB dėl elektroninių ryšių tinklų ir susijusių priemonių sujungimo ir prieigos prie jų (Prieigos direktyva) su paskutiniais pakeitimais, padarytais 2009 m. lapkričio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2009/140/EB (toliau – Prieigos direktyva);

7. 2010 m. rugsėjo 20 d. Komisijos rekomendaciją 2010/572/ES dėl naujos kartos prieigos (NKP) tinklų prieigos reguliavimo (toliau – NKP rekomendacija);

8. 2013 m. rugsėjo 11 d. Komisijos rekomendaciją 2013/466/ES dėl nuoseklaus nediskriminavimo įpareigojimų ir sąnaudų apskaičiavimo metodikų, skirtų konkurencijai skatinti ir

geresnei investicijų į plačiauostį ryšį aplinkai sukurti, taikymo (toliau – Nediskriminavimo ir sąnaudų apskaitos rekomendacija).

Pagal Įstatymo 16 straipsnio 3 dalį, Tarnyba atlieka rinkos tyrimą Europos Komisijai priėmus rekomendaciją, nustatančią atitinkamas produktų ir paslaugų rinkas, arba sprendimą, nustatantį Europos Sąjungos rinką, arba pakeitus šiuos teisės aktus. Pagal Įstatymo 16 straipsnio 4 dalį, Tarnyba taip pat turi teisę atlikti rinkos tyrimą:

1. suinteresuotų ūkio subjektų prašymu;
2. valstybės ar savivaldybių institucijų prašymu;
3. savo iniciatyva.

Įstatymo 16 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad rinkos tyrimo procedūrą sudaro šie etapai:

1. atitinkamos rinkos (produktų (paslaugų) ir geografinės), kurios charakteristikos gali pateisinti įpareigojimų, nurodytų Įstatymo 17 straipsnyje, taikymą, apibrėžimas;
2. tyrimas, ar konkurencija atitinkamoje rinkoje yra veiksminga, ir, jeigu konkurencija nėra veiksminga, didelę įtaką atitinkamoje rinkoje turinčių ūkio subjektų įvardijimas;
3. Įstatymo 17 straipsnyje nurodytų įpareigojimų nustatymas, pakeitimas ir (arba) panaikinimas didelę įtaką atitinkamoje rinkoje turintiems ūkio subjektams.

1.2. Didmeninės aukštos kokybės prieigos rinkos tyrimo apžvalga

Tarnybos direktoriaus 2014 m. lapkričio 20 d. įsakymu Nr. 1V-1603 „Dėl Minimalaus skirtųjų linijų rinkinio, Nacionalinių skirtųjų linijų magistralinių segmentų, Didmeninės aukštos kokybės prieigos fiksuotoje vietoje rinkų tyrimų“ pradėti Minimalaus skirtųjų linijų rinkinio, Nacionalinių skirtųjų linijų magistralinių segmentų, Didmeninės aukštos kokybės prieigos fiksuotoje vietoje rinkų¹ tyrimai (tiriamasis laikotarpis: 2006 m. sausio 1 d. – 2014 m. gruodžio 31 d.) (toliau – 2016 m. rinkų tyrimai). 2016 m. rinkų tyrimų metu nustatyta, kad konkurencija Didmeninėje aukštos kokybės prieigos rinkoje (Aukštos kokybės duomenų perdavimo elektroninių ryšių tinklo galiniu segmentu paslaugų rinkoje) nėra veiksminga, todėl Tarnybos direktoriaus 2016 m. sausio 8 d. įsakymu Nr. 1V-16 „Dėl ūkio subjekto Teo LT, AB, turinčio didelę įtaką Aukštos kokybės duomenų perdavimo elektroninių ryšių tinklo galiniu segmentu paslaugų rinkoje“ (toliau – 2016 m. sausio 8 d. įsakymas Nr. 1V-16), ūkio subjektas „Telia Lietuva“, AB (2017 m. vasario 1 d. „Teo LT“, AB, AB „Omnitel“ ir AB „Baltic Data Center“ baigė reorganizavimo procesą ir „Teo LT“, AB pakeitė pavadinimą į „Telia Lietuva“, AB; toliau – Telia) pripažintas turinčiu didelę įtaką Didmeninėje aukštos kokybės prieigos rinkoje (Aukštos kokybės duomenų perdavimo elektroninių ryšių tinklo galiniu segmentu paslaugų rinkoje) ir Telia pakeisti nuo 2006 m. lapkričio 18 d. galiojė įpareigojimai: įpareigojimas suteikti prieigą, nediskriminavimo įpareigojimas, skaidrumo įpareigojimas, kainų kontrolės ir sąnaudų apskaitos įpareigojimai bei apskaitos atskyrimo įpareigojimas.

Šis Didmeninės aukštos kokybės prieigos rinkos tyrimas pradėtas 2019 m. lapkričio 15 d. įsakymu Nr. 1V-1159 Tarnybos iniciatyva, kaip tą nustato Įstatymo 16 straipsnio 4 dalies 3 punktas.

1.3. Didmeninės aukštos kokybės prieigos rinkos tyrimo proceso etapai

Didmeninės aukštos kokybės prieigos rinkos tyrimo tiriamasis laikotarpis yra 2016 m. – 2019 m. II ketv. (toliau – tiriamasis laikotarpis).

Didmeninės aukštos kokybės prieigos rinkos tyrimas susidės iš šių etapų:

¹ Aiškinamojo memorandumo 5 skyriuje nurodyta, kad Didmeninė aukštos kokybės prieigos rinka, apibrėžta Atitinkamų rinkų rekomendacijos priedo 4 pastraipoje, atitinka 2007 m. gruodžio 17 d. Komisijos rekomendacijos 2007/879/EB dėl elektroninių ryšių sektoriaus atitinkamų produktų ir paslaugų rinkų, kurioms gali būti taikomas *ex ante* reguliavimas pagal Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2002/21/EB dėl elektroninių ryšių tinklų ir paslaugų bendrosios reguliavimo sistemos priedo 6 punkte apibrėžtą Didmeninių skirtųjų linijų galinių segmentų, neatsižvelgiant į technologiją, naudojamą teikti skirtuosius ar specialiuosius pajėgumus, rinką. 2016 m. rinkų tyrimuose ši rinka apibrėžta kaip Aukštos kokybės duomenų perdavimo elektroninių ryšių tinklo galiniu segmentu paslaugų rinka.

1. Didmeninės aukštos kokybės prieigos rinkos, kurios charakteristikos gali pateisinti įpareigojimų, nurodytų Įstatymo 17 straipsnyje, taikymą, apibrėžimo;

2. tyrimo, ar konkurencija Didmeninėje aukštos kokybės prieigos rinkoje yra veiksminga, ir, jeigu konkurencija nėra veiksminga, didelę įtaką Didmeninėje aukštos kokybės prieigos rinkoje turinčių ūkio subjektų įvardijimo;

3. Įstatymo 17 straipsnyje nurodytų įpareigojimų nustatymo, pakeitimo ir (arba) panaikinimo didelę įtaką Didmeninėje aukštos kokybės prieigos rinkoje turintiems ūkio subjektams.

Pirmajame Didmeninės aukštos kokybės prieigos rinkos tyrimo etape yra apibrėžiama Didmeninė aukštos kokybės prieigos rinka, apibūdinant ją sudarančius produktus (paslaugas) ir įvertinant minėtos rinkos geografinę aprėptį, atsižvelgiant į pradinius produktus (paslaugas) ir pradinę geografinę teritoriją. Didmeninę aukštos kokybės prieigos rinką sudarys visi produktai (paslaugos), kurie yra pakankamai pakeičiami tarpusavyje, atsižvelgiant į jų objektyvias charakteristikas, kainas ir (arba) paskirtį, taip pat į konkurencijos sąlygas ir paklausos bei pasiūlos struktūrą tiriamoje Didmeninėje aukštos kokybės prieigos rinkoje. Didmeninės aukštos kokybės prieigos rinkos geografinė aprėptis yra geografinė teritorija, kurioje atitinkami ūkio subjektai dalyvauja atitinkamų produktų (paslaugų) pasiūloje bei paklausoje, kurioje konkurencijos sąlygos yra panašios ar pakankamai homogeniškos ir kuri gali būti atskirta nuo kaimyninių teritorijų, kuriose vyraujančios konkurencijos sąlygos yra pastebimai skirtingos. Atsižvelgiant į tai, kad Didmeninė aukštos kokybės prieigos rinka Atitinkamų rinkų apibrėžimo rekomendacijoje yra nurodyta kaip rinka, kurioje yra pateisinamas įpareigojimų, nurodytų Įstatymo 17 straipsnyje, taikymas (arba kitaip *ex ante* reguliavimas), papildomai nėra atliekamas trijų kriterijų testas, nurodytas Atitinkamų rinkų apibrėžimo rekomendacijos 2 punkte ir Taisyklių 15.1 – 15.3 papunkčiuose.

Atsižvelgiant į anksčiau pateiktą informaciją, pirmajame Didmeninės aukštos kokybės prieigos rinkos tyrimo etape bus atliekami tokie veiksmai:

1. apibrėžiama Didmeninė aukštos kokybės prieigos rinka iki Didmeninės aukštos kokybės prieigos rinkos geografinės aprėpties vertinimo;

2. vertinama Didmeninės aukštos kokybės prieigos rinkos geografinė aprėptis;

3. apibrėžiama atitinkama rinka.

Antrajame Didmeninės aukštos kokybės prieigos rinkos tyrimo etape yra vertinama, ar konkurencija apibrėžtoje atitinkamoje rinkoje yra veiksminga, ir, jeigu konkurencija nėra veiksminga, yra įvardijami didelę įtaką atitinkamoje rinkoje turintys ūkio subjektai. Įstatymo 3 straipsnio 70 dalyje nurodyta, kad veiksminga konkurencija yra situacija atitinkamoje rinkoje, kai nėra didelę įtaką toje rinkoje turinčių ūkio subjektų. Įstatymo 15 straipsnio 1 dalyje nurodyta, kad ūkio subjektas laikomas turinčiu didelę įtaką atitinkamoje rinkoje, jei jis vienas ar kartu su kitais ūkio subjektais užima padėtį, prilygintą dominuojančiai, t. y. tokią ekonominės galios padėtį, kuri suteikia jam galią elgtis pakankamai nepriklausomai nuo konkurentų, klientų ir, galiausiai, vartotojų. Konkurencijos veiksmingumas atitinkamoje rinkoje vertinamas atsižvelgiant į Didelės įtakos rinkoje nustatymo gaires ir Atitinkamų rinkų apibrėžimo rekomendaciją.

Trečiajame Didmeninės aukštos kokybės prieigos rinkos tyrimo etape didelę įtaką atitinkamoje rinkoje turintiems ūkio subjektams yra nustatomi, keičiami ir (arba) naikinami Įstatymo 17 straipsnyje nurodyti įpareigojimai.

Tarnyba, siekdama surinkti Didmeninės aukštos kokybės prieigos rinkos tyrimui reikalingą informaciją, 2019 m. lapkričio 18 d. raštu Nr. (43.4) 1B-3568 „Dėl Didmeninės aukštos kokybės prieigos fiksuotoje vietoje rinkos tyrimo anketos“ informavo rinkos dalyvius (potencialius didmeninės aukštos kokybės prieigos fiksuotoje vietoje (toliau – didmeninė aukštos kokybės prieiga) teikėjus, potencialius didmeninės aukštos kokybės prieigos gavėjus ir mažmeninių aukštos kokybės duomenų perdavimo paslaugų (toliau – Mažmeninės aukštos kokybės paslaugos) teikėjus ir potencialius teikėjus apie Tarnybos interneto svetainėje skelbiamą Didmeninės aukštos kokybės prieigos rinkos tyrimo anketą (toliau – anketa), kurią reikia užpildyti ir pateikti Tarnybai iki 2019 m. gruodžio 18 d. Didmeninės aukštos kokybės prieigos rinkos tyrimo metu buvo apklausti 22 anketos gavėjai (žr. 1 priedą). Anketoje Tarnyba pateikė klausimus, kuriais siekta surinkti

duomenis, padėsiančius apibrėžti Didmeninę aukštos kokybės prieigos rinką, nustatyti didmeninės aukštos kokybės prieigos potencialius teikėjus ir gavėjus, Mažmeninių aukštos kokybės paslaugų teikėjus, taip pat kitą informaciją, kuri padės įvertinti konkurencijos sąlygas Didmeninėje aukštos kokybės prieigos rinkoje.

Pagal Taisyklių 10 punktą, *„Tarnyba, atlikdama rinkos tyrimą, gali naudotis bet kuria turima ar prieinama informacija apie atitinkamą rinką ir (ar) ūkio subjektus, taip pat ir kitų rinkos tyrimų metu surinkta informacija, ūkio subjektų pareikštais vertinimais <...>“*. Atsižvelgiant į tai, šiame Didmeninės aukštos kokybės prieigos rinkos tyrime ir jo pagrindu parengtoje šioje ataskaitoje naudojamos respondentų pateiktos anketos, kitų Tarnybos atliktų rinkų tyrimų metu surinkta informacija (įskaitant 2016 m. rinkų tyrimus), Bendrųjų vertimosi elektroninių ryšių veikla sąlygų aprašo, patvirtinto Tarnybos direktoriaus 2005 m. balandžio 8 d. įsakymu Nr. 1V-340 „Dėl Bendrųjų vertimosi elektroninių ryšių veikla sąlygų aprašo patvirtinimo“, nustatyta tvarka ir sąlygomis ūkio subjektų pateikta informacija bei Tarnybos Elektroninių paslaugų informacinės sistemos Operatorių tinklų posistemio (toliau – OTIS) duomenys, taip pat kita Tarnybos turima ar viešai paskelbta informacija.

2. Didmeninė aukštos kokybės prieigos rinka

Įstatymo 16 straipsnio 2 dalies 1 punkte nurodyta, kad pirmasis Tarnybos atliekamos rinkos tyrimo procedūros etapas yra atitinkamos rinkos (produktų (paslaugų) ir geografinės), kurios charakteristikos gali pateisinti Įstatymo 17 straipsnyje nurodytų įpareigojimų taikymą, apibrėžimas. Aiškinamojo memorandumo 2.1 ir 2.6 skyriuose nurodyta, kad apibrėžiant bet kurią didmeninę rinką ir tiriant jos konkurencijos sąlygas privalu apžvelgti ir su šia didmenine rinka susijusias mažmenines rinkas. Atsižvelgiant į tai, taip pat į šios ataskaitos 1.3 skyriuje aprašytas Tarnybos atliekamo atitinkamo rinkos tyrimo procedūras, Didmeninė aukštos kokybės prieigos rinka apibrėžiama tokiais etapais:

1. apžvelgiamos vertikalčiai susijusios mažmeninės paslaugos;
2. apibrėžiama Didmeninė aukštos kokybės prieigos rinka iki Didmeninės aukštos kokybės prieigos rinkos geografinės aprėpties vertinimo;
3. vertinama Didmeninės aukštos kokybės prieigos rinkos geografinė aprėptis;
4. apibrėžiama atitinkama rinka.

Atsižvelgiant į anksčiau aprašytas procedūras, toliau šiame ataskaitos skyriuje Tarnyba apibrėš Didmeninę aukštos kokybės prieigos rinką.

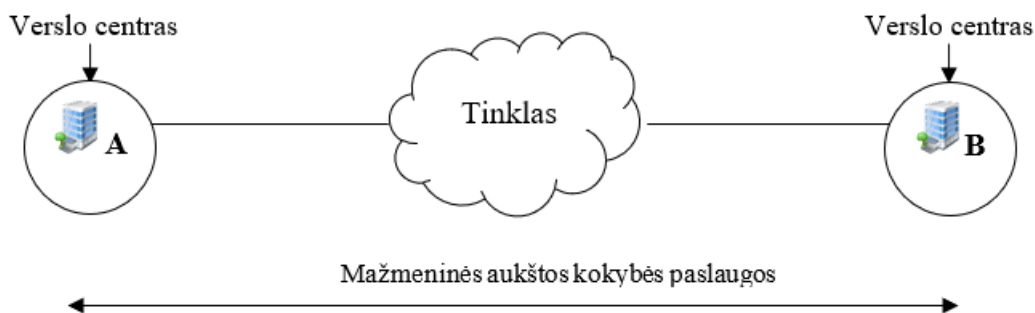
2.1. Mažmeninių aukštos kokybės paslaugų apžvalga

Aiškinamajame memorandume, aprašydama aukštos kokybės duomenų perdavimo paslaugų sampratą, Europos Komisija, visų pirma, atkreipia dėmesį į skirtingus galutinių paslaugų gavėjų²: vartotojų³ (fizinių asmenų) ir galutinių paslaugų gavėjų, išskyrus vartotojus (toliau – Verslo klientai, o kiekvienas atskirai – Verslo klientas), poreikius. Anot Europos Komisijos, vartotojai perka elektroninių ryšių paslaugas tokias kaip viešosios fiksuotojo (judriojo) telefono ryšio paslaugos, interneto prieigos paslaugos, mokamos televizijos paslaugos ir jas naudoja asmeninių poreikių tenkinimui. Jiems nėra būtina itin aukšta paslaugų kokybė ar individualūs paslaugų pasiūlymai, todėl jie renkasi standartizuotas, masinei rinkai (angl. *mass – market*) skirtas elektroninių ryšių paslaugas. Tuo tarpu Verslo klientams, ypač turintiems padalinius ar atstovybes geografiškai nutolusiose vietose, veiklos vykdymui (pavyzdžiui, patikimam keitimuisi duomenimis tarp padalinių) yra reikalingos aukštą duomenų perdavimo kokybę užtikrinančios elektroninių ryšių paslaugos (toliau – aukštos kokybės duomenų perdavimo paslaugos). Tokios paslaugos turi pasižymėti patikimumu, nenutrūkstamu veikimu, garantuota duomenų perdavimo sparta, mažu srauto dalinimo koeficientu, visą parą veikiančiu klientų aptarnavimu bei trumpais gedimų šalinimo terminais. Europos Komisijos teigimu, skirtingi poreikiai tarp vartotojų ir Verslo klientų lemia tai, kad šios elektroninių ryšių paslaugų pirkėjų grupės perka skirtingas elektroninių ryšių paslaugas: vartotojai – masinei rinkai pritaikytas elektroninių ryšių paslaugas, Verslo klientai – daugiausiai aukštos kokybės duomenų perdavimo paslaugas. Žinoma, būna atvejų, kai nedideliems Verslo klientams ar specifinių poreikių neturintiems Verslo klientams gali pakakti masinei rinkai pritaikytų elektroninių ryšių paslaugų.

Mažmeninės aukštos kokybės paslaugos – tai mažmeninės duomenų perdavimo paslaugos, užtikrinančios aukštus paslaugų kokybinius parametrus, teikiamos Verslo klientams ir jungiančios Verslo kliento padalinius. Taigi, Mažmeninės aukštos kokybės paslaugos – tai duomenų perdavimo paslaugos, įprastai skirtos sujungti Verslo klientų nutolusius padalinius į bendrą tinklą ir užtikrinti saugų bei kokybišką duomenų perdavimą šiuo tinklu (žr. 1 pav.).

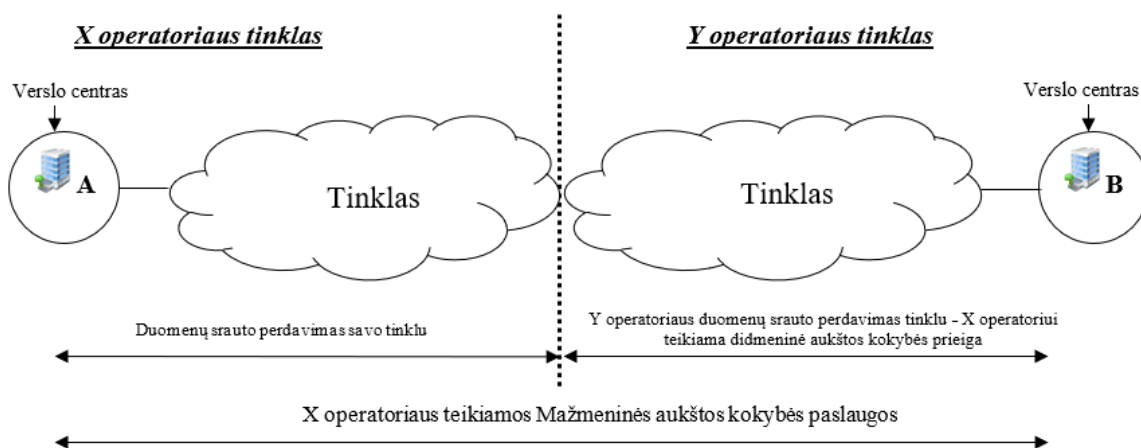
² Pagal Įstatymo 3 straipsnio 23 dalį, galutinis paslaugų gavėjas – paslaugų gavėjas, kuris neteikia viešųjų ryšių tinklą ar viešųjų elektroninių ryšių paslaugų.

³ Pagal Įstatymo 3 straipsnio 69 dalį, vartotojas – fizinis asmuo, kuris naudojasi ar pareiškia norą naudotis viešosiomis elektroninių ryšių paslaugomis nesusijusiems su jo amatu, verslu ar profesija tikslams, tai yra vartotojo asmeniniams, šeimos ar namų ūkio poreikiams tenkinti.

1 pav. Mažmeninės aukštos kokybės paslaugos.

Praktikoje dažnai pasitaiko, kad asmuo, norintis teikti Mažmenines aukštos kokybės paslaugas Verslo klientui ir sujungti du geografiškai nutolusius verslo centrus, turi išvystęs tokį viešąjį fiksuotojo ryšio tinklą⁴ (toliau – tinklas, o jeigu daugiau nei vienas – tinklai), kuris dengia tik vieną verslo centrą (žr. 2 pav.). Tokiu atveju šiam operatoriui yra reikalinga prieiga prie kito operatoriaus tinklo, kuris dengia kitą verslo centrą, t. y. reikalingos kito operatoriaus teikiamos didmeninės duomenų perdavimo paslaugos, kad naudodamas dalį savo tinklo, bei dalį kito operatoriaus tinklo, galėtų Verslo klientui suteikti Mažmenines aukštos kokybės paslaugas. Kadangi šios didmeninės duomenų perdavimo paslaugos turi būti teikiamos užtikrinant ne prastesnes duomenų perdavimo paslaugų charakteristikas, nei Verslo klientui teikiamos mažmeninės duomenų perdavimo paslaugos, tai turi būti suteikiamos didmeninės aukštos kokybės duomenų perdavimo paslaugos – didmeninė aukštos kokybės prieiga.

2 pav. Aukštos kokybės duomenų perdavimo paslaugos, kai operatorius X, teikdamas Mažmenines aukštos kokybės paslaugas (dideliais atstumais) dalinai naudoja savo tinklą ir dalinai naudojasi Y operatoriaus tinklu, iš Y operatoriaus gaudamas didmeninės aukštos kokybės prieigos paslaugą.

Atsižvelgiant į 2 pav. pavaizduotą aukštos kokybės duomenų perdavimo paslaugų teikimo grandinę, galima teigti, kad Mažmeninės aukštos kokybės paslaugos ir didmeninė aukštos kokybės prieiga yra vertikaliai susijusios paslaugos.

Toliau šiame ataskaitos skyriuje bus apžvelgiamos įprastai teikiamos Mažmeninės aukštos kokybės paslaugos, jų technologinis pakeičiamumas ir pakeičiamumas su kitomis mažmeninėmis duomenų perdavimo paslaugomis.

⁴ Remiantis Įstatymo 3 straipsnio 16 dalimi, šio Didmeninės aukštos kokybės prieigos rinkos tyrimo tikslais viešasis fiksuotojo ryšio tinklas gali būti apibrėžtas kaip perdavimo sistemos ir (arba) komutavimo bei maršruto parinkimo įranga, kitos priemonės, įskaitant pasyviuosius tinklo elementus, leidžiančios perduoti signalus laidinėmis ir optinėmis priemonėmis.

Mažmeninių aukštos kokybės paslaugų pavyzdžiai ir palyginimas su kitomis duomenų perdavimo paslaugomis

Didmeninės aukštos kokybės prieigos rinkos tyrimo metu respondentai anketose nurodė, kad Mažmeninėmis aukštos kokybės paslaugomis Verslo klientai naudojasi, kai jiems reikalinga:

- a) dedikuotas ryšys (kai reikia perduoti duomenis) tarp atskirų padalinių, nutolusių serverių ar atskirų taškų;
- b) aukštas paslaugos pateikiamumas; itin geros šių paslaugų charakteristikos (stabilumas, trumpas paketų vėlinimo laikas (ang. *Latency*), mažas paketų vėlinimo pokytis (ang. *Jitter*);
- c) duomenų srautus paskirstyti per daugiau nei vieną tinklą sujungimo tašką;
- d) garantuotos kokybės parametrų paslaugos;
- e) uždaresni (saugesni), privatūs tinklai;
- f) greitesnė reakcija ir gedimų šalinimo terminai (angl. *Service Level Agreement, SLA*).

Didmeninės aukštos kokybės prieigos rinkos tyrimo metu buvo nustatyta, kad tiriamuoju laikotarpiu Lietuvoje užtikrinant tokius Verslo klientų poreikius sinchroninės skaitmeninės hierarchijos (angl. *Synchronous Digital Hierarchy, SDH*), xDSL (angl. *Digital Subscriber Line*) ir (ar) Ethernet technologijų pagrindu įprastai buvo teikiamos šios Mažmeninės aukštos kokybės paslaugos: virtualaus privataus tinklo (angl. *Virtual Private Network, VPN*) paslaugos, skirtųjų linijų paslaugos ir duomenų perdavimo paslaugos, teikiamos pagal OSI (angl. *Open Systems Interconnection*) modelio antrąjį lygmenį (angl. *Layer 2*), (toliau – L2) arba trečiąjį lygmenį (angl. *Layer 3*), (toliau – L3). Toliau pateikiami trumpi šių išvardytų duomenų perdavimo paslaugų apibūdinimai.

VPN paslaugos – atskirų, nutolusių vienas nuo kito kompiuterių ar kompiuterinių tinklų sujungimas į vieną tinklą. VPN paslaugos gali būti teikiamos tiek per interneto tinklą, tiek per privatų operatoriaus tinklą. VPN paslaugos leidžia saugiai ir greitai išplėsti organizacijos kompiuterinį tinklą, t. y. įjungti į jį namų ar kitą kompiuterį. Visas VPN duomenų srautas yra šifruojamas, todėl šių paslaugų gavėjas yra apsaugotas nuo nesankcionuotos informacijos peržiūros. Dalis VPN paslaugų buvo ir yra teikiamos simetriška, dalis asimetriška duomenų perdavimo sparta. VPN paslaugos tiriamuoju laikotarpiu buvo teikiamos tik Verslo klientams ir dauguma operatorių jas teikė aukštais paslaugos kokybiniais parametrais, atitinkančiais Mažmeninėms aukštos kokybės paslaugoms taikomus kokybinius parametrus.

Skirtųjų linijų paslaugos – tai duomenų perdavimo paslaugos, įgalinančios bet kokio tipo duomenų perdavimą teikti konkrečiu, nekomutuojamu maršrutu. Teikiant skirtųjų linijų paslaugas duomenims perduoti yra rezervuojami tam tikri tinklo išteklių, užtikrinantys garantuotą duomenų perdavimo spartą. Įprastai skirtųjų linijų paslaugomis užtikrinamas duomenų perdavimas tik prieigos tinkle, todėl šios paslaugos ne visuomet yra patrauklios tiems Verslo klientams, kurie pageidauja tarpusavyje sujungti daugiau geografiškai nutolusių padalinių ar objektų.

L2 – duomenų perdavimo paslaugos, teikiamos Ethernet technologija duomenų ryšio (kanaliniame) lygmenyje (MAC (angl. *Media Access Control*) lygmenyje). L2 paslaugoms, skirtingai nei skirtųjų linijų paslaugoms, nėra rezervuojami garantuoti tinklo išteklių. Taip pat šios paslaugos teikiamos negarantuojant konkretaus perduodamų duomenų maršruto, t. y. paslaugos yra komutuojamos. Šios paslaugos yra teikiamos vieno operatoriaus tinklo ribose ir operatorius gali kontroliuoti paslaugų kokybinius parametrus pritaikydamas paslaugų kokybės (angl. *Quality of Service*) sprendimus. Platus tinklo išvystymas ir optimalus įrangos naudojimas gali užtikrinti didelio duomenų kiekio perdavimą aukšta duomenų perdavimo sparta, L2 paslaugos užtikrina garantuotą duomenų perdavimo spartą.

L3 – duomenų perdavimo paslaugos, teikiamos L2 pagrindu tinklo (IP (angl. *Internet Protocol*) lygmenyje). L2 yra fizinis tinklo adresavimas ir duomenų persiuntimas, tuo tarpu L3 yra loginis IP adresavimas ir duomenų maršrutizavimas IP lygmenyje. L3 teikimo atveju tinklas gali būti patogiai padalintas į dar smulkesnius potinklius. L3 paslaugos taip pat gali užtikrinti garantuotą duomenų perdavimo spartą.

Didmeninės aukštos kokybės prieigos rinkos tyrimo metu nustatyta, kad tiriamuoju laikotarpiu Mažmeninės aukštos kokybės paslaugas teikę operatoriai jas teikė įvairiomis greitaveikomis – nuo 1 Mb/s iki 1000 Mb/s (įskaitant 10 Mb/s, 50 Mb/s, 75 Mb/s, 100 Mb/s, 1000 Mb/s konkrečias greitaveikas ar 20-40 Mb/s, 10-1000 Mb/s greitaveikų režius, priklausomai nuo konkretaus Verslo kliento). Nebuvo nustatyta kokios nors greitaveikos, kuri nebūtų paklausi ar nebūtų perkama, o operatorius jos negalėtų suteikti. Tyrimo metu taip pat nebuvo identifikuota naudojimosi Mažmeninėmis aukštos kokybės paslaugomis skirtumų pagal Verslo klientų veiklos pobūdį, dydį ar kitus kriterijus – tyrimo metu nustatyta, kad Mažmeninėmis aukštos kokybės paslaugomis, kaip Verslo klientai, dažniausiai naudojosi mažmeninės prekybos ar paslaugų įmonės. Atsižvelgiant į šias aplinkybes, galima teigti, kad bet kuriomis greitaveikomis teikiamos Mažmeninės aukštos kokybės paslaugos yra tinkamai pakeičiamos tarpusavyje ir nėra tikslo Mažmeninių aukštos kokybės paslaugų skaidyti pagal atskiras greitaveikas ir jų nagrinėti atskirai.

Kaip jau minėta šiame ataskaitos skyriuje, Mažmeninės aukštos kokybės paslaugos – tai duomenų perdavimo paslaugos, įprastai skirtos sujungti Verslo klientų nutolusius padalinius į bendrą tinklą ir užtikrinti saugų bei kokybišką duomenų perdavimą šiuo tinklu. Taigi esminis skirtumas tarp Mažmeninių aukštos kokybės paslaugų ir kitų duomenų perdavimo paslaugų yra paslaugų teikimo kokybiniai parametrai, tokie kaip užtikrinta (garantuota) greitaveika, paslaugos pateikiamumas per mėnesį, paketų vėlinimo laikas, paketų vėlinimo pokytis, gedimų šalinimo trukmė. Anksčiau šiame skyriuje paminėtos mažmeninės duomenų perdavimo paslaugos, tokios kaip skirtųjų linijų, VPN, L2 ir L3 įprastai gali užtikrinti tokius paslaugų teikimo kokybinius parametrus, todėl yra priskiriamos Mažmeninėms aukštos kokybės paslaugoms.

Toliau šiame skyriuje bus nagrinėjama ar mažmeninės interneto prieigos paslaugos gali užtikrinti aukštus paslaugų teikimo parametrus ir būti priskiriamos Mažmeninėms aukštos kokybės paslaugoms.

Interneto prieigos paslaugos – tai duomenų perdavimo paslaugos, kurios suteikia galimybę prisijungti prie pasaulinio kompiuterių tinklo, jungiančio visuotinius bei vietinius kompiuterių tinklus ir šiais tinklais perduoti duomenis. Interneto prieigos paslaugos tiriamuoju laikotarpiu buvo teikiamos tiek vartotojams, tiek ir Verslo klientams. Dažniausiai Verslo klientams teikiamos interneto prieigos paslaugos buvo brangesnės už paslaugas, teikiamas vartotojams (lyginant pagal konkrečią spartą). Interneto prieigos paslaugas 2019 m. II ketv. Lietuvos Respublikoje teikė 77 operatoriai. Didžiausi iš jų (pagal gautas pajamas) buvo Telia, UAB „Cgates“ ir UAB „Baltneto komunikacijos“. Interneto prieigos paslaugos daugiausiai buvo teikiamos šviesolaidinėmis linijomis, metalinėmis vytos poros linijomis, neekranuotomis vytos poros linijomis (angl. *Unshielded Twisted Pair*), ekranuotomis vytos poros linijomis (angl. *Shielded Twisted Pair*), bendraašio kabelio linijomis. Priklausomai nuo naudojamo ryšių linijos tipo, buvo teikiamos iki 1 Gb/s spartos mažmeninės interneto prieigos paslaugos.

Didmeninės aukštos kokybės prieigos rinkos tyrimo metu anketoje respondentų buvo klausama, ar mažmeninės interneto prieigos paslaugos gali pakeisti skirtųjų linijų, VPN, L2 ir L3 paslaugas.

Didmeninės aukštos kokybės prieigos rinkos tyrimo metu anketoje respondentų taip pat teirautasi ir interneto prieigos paslaugų bei Mažmeninių aukštos kokybės paslaugų techninių charakteristikų. Išanalizavus anketas paaiškėjo, kad Mažmeninės aukštos kokybės paslaugos (skirtųjų linijų, VPN, L2 ir L3) galėjo užtikrinti garantuotą greitaveiką, geresnį paslaugos pateikiamumą, stabilesnį ryšį (garantuoti geresnį maksimalų paketų vėlinimo laiką ir pokytį) bei operatyvesnį gedimų šalinimą (geresnį SLA lygį), lyginant su mažmeninėmis interneto prieigos paslaugomis. (žr. 1 lentelę).

Kaip matyti iš 1 lentelės, išanalizavus anketose respondentų pateiktus atsakymus, paaiškėjo, kad Mažmeninės aukštos kokybės paslaugos užtikrino garantuotą greitaveiką, t. y. konkrečią Mažmeninių aukštos kokybės paslaugų sutartyje sulygtą greitaveiką, kai tuo tarpu mažmeninės interneto prieigos paslaugos iš esmės visais atvejais siūlė greitaveiką iki tam tikro konkretaus dydžio („greitaveika iki“), kuris nebūtinai reiškė tokio didžiausio dydžio greitaveiką ir kuri galėjo kisti priklausomai nuo įvairių savybių (dalinimo koeficiento, tinklo apkrovimo ir pan.).

1 lentelėje nurodyta, kad Mažmeninių aukštos kokybės paslaugų pateikiamumas per mėnesį vidutiniškai siekė 99,2 proc., kai tuo tarpu mažmeninių interneto prieigos paslaugų pateikiamumas per mėnesį vidutiniškai siekė 97,6 proc. Taigi, Mažmeninių aukštos kokybės paslaugų vidutinis pateikiamumas per mėnesį buvo 1,6 procentinio punkto geresnis, lyginant su mažmeninių interneto prieigos paslaugų pateikiamumu. Mažmeninės aukštos kokybės paslaugos, lyginant su mažmeninėmis interneto prieigos paslaugomis, pasižymėjo ir kur kas geresniu vidutiniu paketų vėlinimo laiku – Mažmeninių aukštos kokybės paslaugų vidutinis paketų vėlinimo laikas sudarė 30,5 ms, o mažmeninių interneto prieigos paslaugų vėlinimo laikas vidutiniškai sudarė 52,6 ms. Tai reiškia, kad Mažmeninių aukštos kokybės paslaugų vidutinis paketų vėlinimo laikas buvo net 41,98 proc. mažesnis, palyginti su mažmeninių interneto prieigos paslaugų vidutiniu paketų vėlinimo laiku. Mažmeninės aukštos kokybės paslaugos taip pat pasižymėjo ir geresniu vidutiniu paketų vėlinimo pokyčio parametru – šis Mažmeninių aukštos kokybės paslaugų parametras buvo 8,78 proc. geresnis, lyginant su mažmeninių interneto prieigos paslaugų parametru (atitinkamai vidutiniškai 13,5 ms ir 14,8 ms). Mažmeninių aukštos kokybės paslaugų atveju taip pat vidutiniškai greičiau šalinami gedimai – Mažmeninių aukštos kokybės paslaugų atveju jie šalinami vidutiniškai per 12,9 val., o mažmeninių interneto prieigos paslaugų atveju – vidutiniškai per 18,6 val. Tai reiškia, kad Mažmeninių aukštos kokybės paslaugų teikimo atveju gedimai vidutiniškai pašalinami 30,46 proc. greičiau, palyginti su mažmeninių interneto prieigos paslaugų gedimais.

Didmeninės aukštos kokybės prieigos rinkos tyrimo metu nustatyta, kad kitos interneto prieigos paslaugų ir Mažmeninių aukštos kokybės paslaugų savybės reikšmingai nesiskyrė arba tam tikros savybės iš esmės buvo užtikrinamos ir teikiant mažmenines interneto prieigos paslaugas (pavyzdžiui, respondentai anketose nurodė, kad netgi mažmeninės interneto prieigos paslaugos, teikiamos naujos kartos tinklu (angl. *Next Generation Network*, NGN), daugeliu atvejų gali užtikrinti iš esmės panašią duomenų parsisiuntimo ir išsiuntimo greitaveiką (simetriją).

1 lentelė. Mažmeninių interneto prieigos paslaugų ir Mažmeninių aukštos kokybės paslaugų techninių savybių palyginimas.

Techninė savybė	Mažmeninės interneto prieigos paslaugos	Mažmeninės aukštos kokybės paslaugos	Pokytis
Užtikrinta (garantuota) greitaveika	NE	TAIP	-
Vidutinis pateikiamumas per mėnesį, %	97,6	99,2	1,6 p. p.
Vidutinis paketų vėlinimo laikas, ms	52,6	30,5	-41,98%
Vidutinis paketų vėlinimo pokytis, ms	14,8	13,5	-8,78%
Vidutinis gedimų šalinimas, val.	18,6	12,9	-30,46%

Šaltinis: parengta Tarybos pagal anketose pateiktą informaciją.

Atsižvelgiant į aukščiau nurodytas aplinkybes bei šiame ataskaitos skyriuje aprašytas Aiškinamajame memorandume nurodytas aplinkybes, konstatuotina, kad mažmeninės interneto prieigos paslaugos nėra priskiriamos Mažmeninėms aukštos kokybės paslaugoms, todėl toliau ataskaitoje nebus nagrinėjamos.

Mažmeninių aukštos kokybės paslaugų teikimo technologijos

Tiriamuoju laikotarpiu Lietuvos Respublikoje Mažmeninės aukštos kokybės paslaugos faktiškai teiktos skaitmeninėmis linijomis (metalinėmis vytos poros ir šviesolaidinėmis) SDH, xDSL ir Ethernet technologijų pagrindu išvystytais tinklais. Didmeninės aukštos kokybės prieigos rinkos tyrimo metu visi 18 anketos respondentų nurodė, kad duomenų perdavimo paslaugas savo tinkle gali teikti arba teikia Ethernet technologija. Pavyzdžiui, Telia nurodė, kad Mažmenines aukštos kokybės paslaugas gali teikti ir faktiškai teikia visomis 3 technologijomis (SDH, xDSL ir Ethernet), UAB „CSC Telecom“ nurodė, kad Mažmenines aukštos kokybės paslaugas gali teikti ir teikia xDSL ir Ethernet technologijomis.

Atsižvelgiant į tai, kad judriojo ryšio technologijos vis labiau evoliucionuoja, svarbu įvertinti, ar judriojo ryšio technologijų pagrindu teikiamos mažmeninės duomenų perdavimo paslaugos, skirtos sujungti Verslo klientų nutolusius padalinius į bendrą tinklą (Didmeninės aukštos kokybės prieigos rinkos tyrimo metu nustatyta, kad tokias mažmenines duomenų perdavimo paslaugas judriojo ryšio technologijomis teikė UAB „Bitė Lietuva“), gali užtikrinti saugų bei kokybišką duomenų perdavimą šiuo tinklu, t. y. ar šios paslaugos gali būti laikomos Mažmeninėmis aukštos kokybės paslaugomis.

Didmeninės aukštos kokybės prieigos rinkos tyrimo metu anketose buvo teirautasi Mažmenines aukštos kokybės paslaugas teikiančių ūkio subjektų, ar yra pakeičiamos belaidžio (judriojo) ir fiksuotojo ryšio technologijos ir kokia technologija Verslo klientams būtų prioritetinė, teikiant Mažmenines aukštos kokybės paslaugas. Iš 18 anketų respondentų 13 nurodė (iš 11 Mažmenines aukštos kokybės paslaugas teikiančių ūkio subjektų 10 nurodė), kad belaidžio (judriojo) ir fiksuotojo ryšio technologijos nėra tarpusavyje pakeičiamos. Anketų respondentai, įskaitant didžiausią Mažmeninių aukštos kokybės paslaugų teikėją Telia, nurodė, kad belaidės (judriojo) ryšio technologijos nagrinėjamu atveju negali užtikrinti aukštų paslaugų parametrų, fiksuotojo ryšio technologijos suteikia geresnes technines charakteristikas (mažesnius ir stabilesnius vėlinimo laikus), belaidžių (judriojo) ryšio technologijų veikimas priklauso nuo klimatinių sąlygų ir reljefo specifikos.

Didmeninės aukštos kokybės prieigos rinkos tyrimo metu taip pat identifikuota, jog belaidėmis (judriojo) ryšio technologijomis gali būti sudėtinga užtikrinti garantuotą greitaveiką, kadangi greitaveika objektyviai gali skirtis dėl įvairių fizikinių savybių (klimatinių sąlygų ir reljefo). Taigi, pažymėtina, kad fiksuotojo ryšio technologijomis teikiamos Mažmeninės aukštos kokybės paslaugos apibendrintai pasižymi didesniu stabilumu ir patikimumu. Atsižvelgiant į tai, mažmeninės duomenų perdavimo paslaugos, teikiamos belaidžio (judriojo) ryšio technologijomis ir Mažmeninės aukštos kokybės paslaugos, teikiamos fiksuotojo ryšio technologijomis, negali būti tinkami tarpusavio pakaitalai, t. y. negali būti tinkamai pakeičiamos tarpusavyje.

Atsižvelgiant į šias aplinkybes, konstatuotina, kad mažmeninės duomenų perdavimo paslaugos, teikiamos belaidžio (judriojo) ryšio technologijomis, negali užtikrinti aukštų paslaugų parametrų, todėl jos negali būti laikomos Mažmeninėmis aukštos kokybės paslaugomis. Dėl to toliau ataskaitoje nebus nagrinėjamos (vertinamos) duomenų perdavimo paslaugos, teikiamos belaidžio (judriojo) ryšio technologijomis.

Mažmeninių aukštos kokybės paslaugų rinkos tendencijos

Analizuojant Mažmeninių aukštos kokybės paslaugų teikimo rinkos tendencijas, pirmiausiai bus vertinamos atskirų Mažmeninių aukštos kokybės paslaugų teikėjų faktinės Mažmeninių aukštos kokybės paslaugų teikimo rinkos dalys pagal pajamas, gautas Lietuvos Respublikoje, po to – Mažmeninių aukštos kokybės paslaugų teikimo potencialas (ties atskirai 5 didžiausiuose Lietuvos miestuose, tiek ir visoje Lietuvos Respublikos teritorijoje). Tai leis įvertinti faktinę situaciją Mažmeninių aukštos kokybės paslaugų teikimo rinkoje.

Didmeninės aukštos kokybės prieigos rinkos tyrimo metu nustatyta, kad Mažmenines aukštos kokybės paslaugas tinklais tiriamojo laikotarpio pabaigoje teikė 11 ūkio subjektų – Telia, AB Lietuvos radijo ir televizijos centras, UAB „Baltnetos komunikacijos“, UAB „Cgates“, UAB „Citic Telecom CPC Lithuania“, UAB „CSC Telecom“, UAB „Dicto Citius“, UAB Duomenų logistikos centras, UAB „Nacionalinis telekomunikacijų tinklas“, UAB „Penkių kontinentų komunikacijų centras“ ir UAB „Sugardas“.

Kaip matyti iš 2 lentelės, iš esmės visu tiriamuoju laikotarpiu didelę ir panašią Mažmeninių aukštos kokybės paslaugų teikimo rinkos dalį pagal pajamas, gautas Lietuvos Respublikoje, užėmė Telia. 2016 m. Telia rinkos dalis siekė 82,46 proc., kuri tiriamojo laikotarpio pabaigoje (2019 m. I-II ketv.) neženkliai sumažėjo iki 74,81 proc. Po Telia antroje vietoje rikiavosi UAB „Baltnetos komunikacijos“, jos užimama rinkos dalis visu tiriamuoju laikotarpiu neviršijo 10,50 proc. 2016 m. UAB „Baltnetos komunikacijos“ rinkos dalis siekė 6,14 proc., tuo tarpu 2019 m. I-II ketv. ši rinkos

dalį siekė 10,44 proc. Taigi, UAB „Baltnetos komunikacijos“ tiriamuoju laikotarpiu 4,3 procentinio punkto padidino savo užimamos rinkos dalį, tačiau tiriamojo laikotarpio pabaigoje užimama rinkos dalis buvo nedidelė, lyginant su Telia užimama rinkos dalimi. Trečioje vietoje pagal užimamą rinkos dalį rikiavosi UAB „Nacionalinis telekomunikacijų tinklas“, kuri tiriamuoju laikotarpiu taip pat šiek tiek (1,76 procentinio punkto) padidino savo užimamą rinkos dalį nuo 4,53 proc. 2016 m. iki 6,29 proc. 2019 m. I-II ketv.

2 lentelė. Mažmeninių aukštos kokybės paslaugų teikėjų rinkos dalys Lietuvos Respublikoje pagal gautas pajamas, proc., 2016 m. – 2019 m. I-II ketv.

Eil. Nr.	Ūkio subjektas	Mažmeninių aukštos kokybės paslaugų teikimo rinkos dalis pagal pajamas, proc.			
		2016 m.	2017 m.	2018 m.	2019 m. I-II ketv.
1.	„Telia Lietuva“, AB*	82,46%	80,09%	76,30%	74,81%
2.	UAB „Baltnetos komunikacijos“	6,14%	7,04%	9,18%	10,44%
3.	UAB „Nacionalinis telekomunikacijų tinklas“	4,53%	5,17%	5,78%	6,29%
4.	UAB „CSC Telecom“	4,04%	4,53%	5,01%	5,00%
5.	AB Lietuvos radijo ir televizijos centras	1,75%	1,94%	2,36%	2,34%
6.	Kiti teikėjai	1,08%	1,23%	1,37%	1,12%

* Didmeninės aukštos kokybės prieigos rinkos tyrimo metu Telia negalėjo pateikti Tarnybos prašomos informacijos apie visų atskirų mažmeninių paslaugų pajamas, todėl ataskaitoje remiamasi Telia Tarnybai ketvirtinėse ataskaitose apie vykdytą elektroninių ryšių veiklą nurodytomis pajamomis, gautomis už teiktas mažmenines duomenų perdavimo paslaugas (šios pajamos neapima pajamų, gautų už teiktas mažmenines interneto prieigos paslaugas).

Šaltinis: parengta Tarnybos pagal anketose ir Telia ketvirtinėse ataskaitose apie vykdytą elektroninių ryšių veiklą pateiktą informaciją.

Pagal aukščiau nurodytą lentelę Didmeninės aukštos kokybės prieigos rinkos tyrimo metu taip pat buvo įvertintas koncentracijos lygis Mažmeninių aukštos kokybės paslaugų teikimo rinkoje. Atlikus skaičiavimus (apskaičiavus Herfindalio-Hirschmano indeksą (angl. *Herfindahl-Hirschman Index*, HHI)⁵, nustatyta, kad koncentracijos lygis Mažmeninių aukštos kokybės paslaugų teikimo rinkoje yra aukštas dėl didelės Telia užimamos rinkos dalies: tiriamojo laikotarpio pradžioje HHI siekė 6 878,42, tiriamojo laikotarpio pabaigoje – 5 776,82. Pastebėtina, kad nors HHI tiriamuoju laikotarpiu sumažėjo kiek daugiau nei 1 000 punktų, tačiau jis išliko pakankamai didelis, t. y. gerokai viršijo 1 800 punktų ribą, rodančią aukštą koncentracijos lygį.

Išanalizavus Mažmeninių aukštos kokybės paslaugų teikimo rinkos ūkio subjektų užimamas rinkos dalis pagal gautas pajamas, toliau vertinamas Mažmeninių aukštos kokybės paslaugų teikimo potencialas, kuris parodo, kad verslo centruose jau yra teikiamos arba be didelio techninio pasiruošimo (didelių investicijų į tinklo plėtrą) gali būti pradėtos teikti Mažmeninės aukštos kokybės paslaugos.

Kaip jau minėta ataskaitoje, Mažmeninės aukštos kokybės paslaugos yra teikiamos Verslo klientams. Verslo klientai įprastai daugiausiai koncentruojasi verslo centruose (biuruose)⁶. Didmeninės aukštos kokybės prieigos rinkos tyrimo metu nustatyta, kad didžiausia Verslo klientų koncentracija yra 5 didžiausių Lietuvos miestų (Vilniaus, Kauno, Klaipėdos, Šiaulių ir Panevėžio miestų) savivaldybėse. Kitose savivaldybėse nėra tokio didelio verslo centrų poreikio, kadangi yra mažiau verslų. Atsižvelgiant į tai ir siekiant neatlikti pernelyg smulkios analizės, bus analizuojamas

⁵ Rinkos koncentracijos rodiklis, apskaičiuojamas kaip atitinkamoje rinkoje veikiančių ūkio subjektų rinkos dalių kvadratų suma. Šis indeksas svyruoja nuo 0 iki 10 000: mažiau nei 1 000 – žema koncentracija, 1 000–1 800 – nuosaiki koncentracija; daugiau nei 1 800 – aukštos koncentracijos rinka.

⁶ Verslo centras – negyvenamosios (komercinės) paskirties patalpos, kuriose verslo įmonių administracija ir (ar) darbuotojai atlieka verslo tikslams pasiekti reikalingas funkcijas.

verslo centrų pasiekiamumas 5 didžiausiuose Lietuvos miestuose, taip pat verslo centrų pasiekiamumas Lietuvos Respublikoje pagal 5 didžiausių Lietuvos miestų bendrą verslo centrų skaičių, kuris tiksliai atspindi ir padėtų visoje Lietuvos Respublikos teritorijoje. Nagrinėjamu atveju į verslo centrų bendrą sąrašą įtrauktos viešai prieinamos ir Mažmeninių aukštos kokybės paslaugų teikėjų nurodytos biurų patalpos, taip pat didžiausi prekybos centrai („Maxima“ „XX“, „XXX“, „XXXX“; „Rimi“ „Super“ ir „Hyper“; „Iki“, išskyrus „Iki Express“; „Norfa“ „H“, „XL“ ir „XXL“), kuriuose įprastai veikia ne tik atitinkamo prekės ženklo prekybos centras, bet ir kiti verslai, kuriems gali būti ar yra reikalingos Mažmeninės aukštos kokybės paslaugos. „Lidl“ prekės ženklo parduotuvėse įprastai veikia tik „Lidl“ ir įprastai nėra veikiančių kitų verslų, todėl šio prekės ženklo prekybos centrai neįtraukti į bendrą verslo centrų sąrašą.

Vilniaus miesto savivaldybės teritorijoje tiriamojo laikotarpio pabaigoje (2019 m. II ketv.) iš viso buvo 272 verslo centrai. Savo tinklų linijas iki bent vieno verslo centro buvo atvedę 14 operatorių. Daugiausiai iki verslo centrų savo tinklo linijas buvo atvedusi Telia – iki 238 verslo centrų iš 272, arba atitinkamai iki 87,50 proc. visų Vilniaus miesto savivaldybės teritorijoje esančių verslo centrų (žr. 3 lentelę). Po Telia rikiavosi UAB „Skaidula“, savo tinklo linijas atvedusi iki 70 verslo centrų Vilniuje arba iki 25,74 proc. visų verslo centrų. Trečioje vietoje pagal verslo centrų pasiekiamumą buvo UAB „Penkių kontinentų komunikacijų centras“, savo tinklo linijas atvedusi iki 47 verslo centrų arba iki 17,28 proc. visų Vilniaus miesto verslo centrų. Iš 3 lentelėje nurodytų ūkio subjektų tiriamuoju laikotarpiu Vilniuje Mažmeninių aukštos kokybės paslaugų tinklu faktiškai neteikė 4 ūkio subjektai (šie operatoriai iki verslo centrų atvestus tinklus naudojo didmeninių arba kitų mažmeninių elektroninių ryšių paslaugų teikimui): UAB „Skaidula“, UAB „Bitė Lietuva“, UAB „Init“ ir UAB „Balticum TV“.

3 lentelė. Verslo centrų pasiekiamumas operatorių tinklų linijomis Vilniaus miesto savivaldybės teritorijoje, 2019 m. II ketv.

Operatorius*	Mažmeninės aukštos kokybės paslaugos Vilniaus miesto savivaldybės teritorijoje	
	Fiksuotojo ryšio tinklų linijų, atvestų iki verslo centrų, skaičius, vnt.	Verslo centrų pasiekiamumas nuo viso verslo centrų skaičiaus, proc.
„Telia Lietuva“, AB	238	87,50%
UAB „Skaidula“	70	25,74%
UAB „Penkių kontinentų komunikacijų centras“	47	17,28%
UAB „Bitė Lietuva“	28	10,29%
UAB „Cgates“	28	10,29%
UAB „Baltnetos komunikacijos“	25	9,19%
UAB „Init“	7	2,57%
UAB „Balticum TV“	7	2,57%
UAB „Nacionalinis telekomunikacijų tinklas“	6	2,21%
Iš viso:	272	

* Nenurodomi operatoriai, kurie savo tinklų linijas atvedę tik iki labai mažos dalies verslo centrų, neviršijančios 2 proc.

Šaltinis: parengta Tarnybos pagal viešai prieinamą informaciją (<http://www.ohmap.lt/>, <http://kaunasin.lt/why-kaunas/verslo-centrai/?lang=lt>, <https://www.maxima.lt/parduotuves>, <https://www.rimi.lt/parduotuves>, <https://iki.lt/iki-parduotuviu-tinklas/>, <http://www.norfa.lt/lt/parduotuves/>), Mažmeninių aukštos kokybės paslaugų teikėjų Tarnybai pateiktą informaciją ir OTIS duomenis.

Kauno miesto savivaldybės teritorijoje tiriamojo laikotarpio pabaigoje iš viso buvo 122 verslo centrai. Savo tinklų linijas iki atitinkamų verslo centrų buvo atvedę iš viso 7 operatoriai. Daugiausiai iki verslo centrų savo tinklo linijas buvo atvedusi Telia – iki 112 verslo centrų iš 122,

arba atitinkamai iki 91,80 proc. visų Kauno miesto savivaldybės teritorijoje esančių verslo centrų (žr. 4 lentelę). Po Telia rikiavosi UAB „Baltnetos komunikacijos“, savo tinklo linijas atvedusi iki 20 verslo centrų Kaune arba 16,39 proc. visų verslo centrų. Trečioje vietoje pagal verslo centrų pasiekiamumą buvo UAB „Cgates“, savo tinklo linijas atvedusi iki 18 verslo centrų arba 14,75 proc. visų Kauno miesto verslo centrų. Iš 4 lentelėje nurodytų ūkio subjektų tiriamuoju laikotarpiu Kaune Mažmeninių aukštos kokybės paslaugų tinklu faktiškai neteikė 4 ūkio subjektai (šie operatoriai iki verslo centrų atvestus tinklus naudojo didmeninių arba kitų mažmeninių elektroninių ryšių paslaugų teikimui): UAB „Skaidula“, UAB „Kauno interneto sistemos“, UAB „Init“ ir UAB „Bitė Lietuva“.

4 lentelė. Verslo centrų pasiekiamumas operatorių tinklų linijomis Kauno miesto savivaldybės teritorijoje, 2019 m. II ketv.

Operatorius	Mažmeninės aukštos kokybės paslaugos Kauno miesto savivaldybės teritorijoje	
	Fiksuotojo ryšio tinklų linijų, atvestų iki verslo centrų, skaičius, vnt.	Verslo centrų pasiekiamumas nuo viso verslo centrų skaičiaus, proc.
„Telia Lietuva“, AB	112	91,80%
UAB „Baltnetos komunikacijos“	20	16,39%
UAB „Cgates“	18	14,75%
UAB „Skaidula“	8	6,56%
UAB „Kauno interneto sistemos“	7	5,74%
UAB „Init“	4	3,28%
UAB „Bitė Lietuva“	3	2,46%
Iš viso:	122	

Šaltinis: parengta Tarnybos pagal viešai prieinamą informaciją (<http://www.ohmap.lt/>, <http://kaunas.lt/why-kaunas/verslo-centrai/?lang=lt>, <https://www.maxima.lt/parduotuves>, <https://www.rimi.lt/parduotuves>, <https://iki.lt/iki-parduotuviu-tinklas/>, <http://www.norfa.lt/lt/parduotuves/>), Mažmeninių aukštos kokybės paslaugų teikėjų Tarnybai pateiktą informaciją ir OTIS duomenis.

Klaipėdos miesto savivaldybės teritorijoje tiriamojo laikotarpio pabaigoje iš viso buvo 39 verslo centrai. Savo tinklų linijas iki atitinkamų verslo centrų buvo atvedę iš viso 4 operatoriai. Daugiausiai iki verslo centrų savo tinklo linijas buvo atvedusi Telia – iki 38 verslo centrų iš 39, arba atitinkamai iki 97,44 proc. visų Klaipėdos miesto savivaldybės teritorijoje esančių verslo centrų (žr. 5 lentelę). Po Telia rikiavosi UAB „Balticum TV“, savo tinklo linijas atvedusi iki 18 verslo centrų Klaipėdoje arba 46,15 proc. visų verslo centrų, tačiau atkreiptinas dėmesys, kad tiriamuoju laikotarpiu UAB „Balticum TV“ neteikė Mažmeninių aukštos kokybės paslaugų. Trečioje vietoje pagal verslo centrų pasiekiamumą buvo „Splus“, UAB, savo tinklo linijas atvedusi iki 4 verslo centrų arba 10,26 proc. visų Klaipėdos miesto verslo centrų. Be UAB „Balticum TV“ tiriamuoju laikotarpiu, pagal Tarnybos turimą informaciją, Mažmeninių aukštos kokybės paslaugų tinklu faktiškai neteikė ir „Splus“, UAB (šie operatoriai iki verslo centrų atvestus tinklus naudojo didmeninių arba kitų mažmeninių elektroninių ryšių paslaugų teikimui).

5 lentelė. Verslo centrų pasiekiamumas operatorių tinklų linijomis Klaipėdos miesto savivaldybės teritorijoje, 2019 m. II ketv.

Operatorius	Mažmeninės aukštos kokybės paslaugos Klaipėdos miesto savivaldybės teritorijoje	
	Fiksuotojo ryšio tinklų linijų, atvestų iki verslo centrų, skaičius, vnt.	Verslo centrų pasiekiamumas nuo viso verslo centrų skaičiaus, proc.
„Telia Lietuva“, AB	38	97,44%
UAB „Balticum TV“	18	46,15%
„Splius“, UAB	4	10,26%
UAB „Baltnetos komunikacijos“	3	7,69%
Iš viso:	39	

Šaltinis: parengta Tarnybos pagal viešai prieinamą informaciją (<http://www.ohmap.lt/>, <http://kaunasin.lt/why-kaunas/verslo-centrai/?lang=lt>, <https://www.maxima.lt/parduotuves>, <https://www.rimi.lt/parduotuves>, <https://iki.lt/iki-parduotuviu-tinklas/>, <http://www.norfa.lt/lt/parduotuves/>), Mažmeninių aukštos kokybės paslaugų teikėjų Tarnybai pateiktą informaciją ir OTIS duomenis.

Šiaulių miesto savivaldybės teritorijoje tiriamojo laikotarpio pabaigoje iš viso buvo 25 verslo centrai. Savo tinklų linijas iki atitinkamų verslo centrų buvo atvedę iš viso 5 operatoriai. Daugiausiai iki verslo centrų savo tinklo linijas buvo atvedusi Telia – iki 22 verslo centrų iš 25, arba atitinkamai iki 88,00 proc. visų Šiaulių miesto savivaldybės teritorijoje esančių verslo centrų (žr. 6 lentelę). Po Telia rikiavosi „Splius“, UAB, savo tinklo linijas atvedusi iki 9 verslo centrų Šiauliuose arba 36,00 proc. visų verslo centrų. Trečioje vietoje pagal verslo centrų pasiekiamumą buvo UAB „Cgates“, savo tinklo linijas atvedusi iki 3 verslo centrų arba 12,00 proc. visų Šiaulių miesto verslo centrų. Iš 6 lentelėje nurodytų ūkio subjektų tiriamuoju laikotarpiu Šiauliuose Mažmeninių aukštos kokybės paslaugų tinklu, pagal Tarnybos turimą informaciją, faktiškai neteikė 2 ūkio subjektai (šie operatoriai iki verslo centrų atvestus tinklus naudojo didmeninių arba kitų mažmeninių elektroninių ryšių paslaugų teikimui): „Splius“, UAB ir UAB „Balticum TV“.

6 lentelė. Verslo centrų pasiekiamumas operatorių tinklų linijomis Šiaulių miesto savivaldybės teritorijoje, 2019 m. II ketv.

Operatorius	Mažmeninės aukštos kokybės paslaugos Šiaulių miesto savivaldybės teritorijoje	
	Fiksuotojo ryšio tinklų linijų, atvestų iki verslo centrų, skaičius, vnt.	Verslo centrų pasiekiamumas nuo viso verslo centrų skaičiaus, proc.
„Telia Lietuva“, AB	22	88,00%
„Splius“, UAB	9	36,00%
UAB „Cgates“	3	12,00%
UAB „Balticum TV“	2	8,00%
AB Lietuvos radijo ir televizijos centras	1	4,00%
Iš viso:	25	

Šaltinis: parengta Tarnybos pagal viešai prieinamą informaciją (<http://www.ohmap.lt/>, <http://kaunasin.lt/why-kaunas/verslo-centrai/?lang=lt>, <https://www.maxima.lt/parduotuves>, <https://www.rimi.lt/parduotuves>, <https://iki.lt/iki-parduotuviu-tinklas/>, <http://www.norfa.lt/lt/parduotuves/>), Mažmeninių aukštos kokybės paslaugų teikėjų Tarnybai pateiktą informaciją ir OTIS duomenis.

Panevėžio miesto savivaldybės teritorijoje tiriamojo laikotarpio pabaigoje iš viso buvo 39 verslo centrai. Savo tinklų linijas iki atitinkamų verslo centrų buvo atvedę iš viso 5 operatoriai. Daugiausiai iki verslo centrų savo tinklo linijas buvo atvedusi Telia – iki 32 verslo centrų iš 39, arba atitinkamai iki 82,05 proc. visų Panevėžio miesto savivaldybės teritorijoje esančių verslo centrų (žr. 7 lentelę). Po Telia rikiavosi UAB „Cgates“, savo tinklo linijas atvedusi iki 9 verslo centrų Panevėžyje arba 23,08 proc. visų verslo centrų. Trečioje vietoje pagal verslo centrų pasiekiamumą buvo UAB „Baltnetos komunikacijos“, savo tinklo linijas atvedusi iki 1 verslo centro arba 2,56 proc. visų Panevėžio miesto verslo centrų.

7 lentelė. Verslo centrų pasiekiamumas operatorių tinklų linijomis Panevėžio miesto savivaldybės teritorijoje, 2019 m. II ketv.

Operatorius	Mažmeninės aukštos kokybės paslaugos Panevėžio miesto savivaldybės teritorijoje	
	Fiksuotojo ryšio tinklų linijų, atvestų iki verslo centrų, skaičius, vnt.	Verslo centrų pasiekiamumas nuo viso verslo centrų skaičiaus, proc.
„Telia Lietuva“, AB	32	82,05%
UAB „Cgates“	9	23,08%
UAB „Baltnetos komunikacijos“	1	2,56%
Iš viso:	39	

Šaltinis: parengta Tarnybos pagal viešai prieinamą informaciją (<http://www.ohmap.lt/>, <http://kaunasin.lt/why-kaunas/verslo-centrai/?lang=lt>, <https://www.maxima.lt/parduotuves>, <https://www.rimi.lt/parduotuves>, <https://iki.lt/iki-parduotuviu-tinklas/>, <http://www.norfa.lt/lt/parduotuves/>), Mažmeninių aukštos kokybės paslaugų teikėjų Tarnybai pateiktą informaciją ir OTIS duomenis.

Analizuojant situaciją ne atskirų savivaldybių, bet nacionaliniu lygmeniu, nustatyta, kad Lietuvos Respublikos teritorijoje tiriamojo laikotarpio pabaigoje (2019 m. II ketv. pabaigoje) iš viso buvo 497 verslo centrai. Savo tinklų linijas iki atitinkamų verslo centrų buvo atvedę iš viso 16 operatorių. Daugiausiai iki verslo centrų savo tinklo linijas buvo atvedusi Telia – iki 442 verslo centrų iš 497, arba atitinkamai iki 88,93 proc. visų Lietuvos teritorijoje esančių verslo centrų (žr. 8 lentelę). Po Telia rikiavosi UAB „Skaidula“, savo tinklo linijas atvedusi iki 78 verslo centrų arba 15,69 proc. visų verslo centrų. Trečioje vietoje pagal verslo centrų pasiekiamumą buvo UAB „Cgates“, savo tinklo linijas atvedusi iki 58 verslo centrų arba 11,67 proc. visų Lietuvos verslo centrų. Iš 8 lentelėje nurodytų ūkio subjektų tiriamuoju laikotarpiu Mažmeninių aukštos kokybės paslaugų tinklu, Tarnybos duomenimis, faktiškai neteikė 5 ūkio subjektai (šie operatoriai iki verslo centrų atvestus tinklus naudojo didmeninių arba kitų mažmeninių elektroninių ryšių paslaugų teikimui): UAB „Skaidula“, UAB „Bitė Lietuva“, UAB „Balticum TV“, „Splus“, UAB ir UAB „Init“.

8 lentelė. Verslo centrų pasiekiamumas operatorių tinklų linijomis Lietuvos Respublikos teritorijoje, 2019 m. II ketv.

Operatorius*	Mažmeninės aukštos kokybės paslaugos Lietuvos teritorijoje	
	Fiksuotojo ryšio tinklų linijų, atvestų iki verslo centrų, skaičius, vnt.	Verslo centrų pasiekiamumas nuo viso verslo centrų skaičiaus, proc.
„Telia Lietuva“, AB	442	88,93%
UAB „Skaidula“	78	15,69%

UAB „Cgates“	58	11,67%
UAB „Baltnetos komunikacijos“	49	9,86%
UAB „Penkių kontinentų komunikacijų centras“	47	9,46%
UAB „Bitė Lietuva“	31	6,24%
UAB „Balticum TV“	27	5,43%
„Splus“, UAB	13	2,62%
UAB „Init“	11	2,21%
Iš viso:	497	

* Nenurodomi operatoriai, kurie savo tinklų linijas atvedę tik iki labai mažos dalies verslo centrų, neviršijančios 2 proc.

Šaltinis: parengta Tarnybos pagal viešai prieinamą informaciją (<http://www.ohmap.lt/>, <http://kaunasin.lt/why-kaunas/verslo-centrai/?lang=lt>, <https://www.maxima.lt/parduotuves>, <https://www.rimi.lt/parduotuves>, <https://iki.lt/iki-parduotuviu-tinklas/>, <http://www.norfa.lt/lt/parduotuves/>), Mažmeninių aukštos kokybės paslaugų teikėjų Tarnybai pateiktą informaciją ir OTIS duomenis.

Taigi, kaip nurodyta šiame ataskaitos skyriuje, Mažmeninės aukštos kokybės paslaugos pasižymėjo garantuota greitaveika, aukštu paslaugos pateikiamumu, stabilium ryšiu (nedideliu maksimaliu paketų vėlinimo laiku ir pokyčiu), operatyviu gedimų šalinimu (geru SLA lygiu).

Šiame ataskaitos skyriuje išanalizavus Mažmenines aukštos kokybės paslaugas nustatyta, kad visu tiriamuoju laikotarpiu Telia užėmė vienodai didelę Mažmeninių aukštos kokybės paslaugų teikimo rinkos dalį. Kiti šioje rinkoje veikiantys Mažmeninių aukštos kokybės paslaugų teikėjai pagal rinkos dalį neprilygo Telia užimamai rinkos daliai. Taip pat nustatyta, kad visu tiriamuoju laikotarpiu nebuvo kokių nors esminių ar reikšmingesnių visų šioje rinkoje veikusių ūkio subjektų rinkos dalių pasikeitimų – Telia rinkos dalies lyderės pozicijos neužleido kitiems ūkio subjektams, taip pat nesikeitė ir kitų ūkio subjektų pozicijos (eiliškumas) pagal užimamas rinkos dalis. Telia turėjo patį geriausią verslo centrų pasiekiamumą, palyginti su kitais ūkio subjektais – tiek vertinant atskiruose miestuose, kur Telia pasiekė nuo 82,05 proc. iki 97,44 proc. kiekvieno atitinkamo miesto savivaldybės visų verslo centrų, tiek Lietuvos Respublikos mastu, kur Telia pasiekė 88,93 proc. visų Lietuvos verslo centrų. Taigi, Telia buvo ne tik didžiausia Mažmeninių aukštos kokybės paslaugų teikimo rinkos teikėja, bet ir turėjo geriausią potencialą teikti Mažmenines aukštos kokybės paslaugas. Mažmeninių aukštos kokybės paslaugų teikimo rinka visu tiriamuoju laikotarpiu pasižymėjo aukštu koncentracijos lygiu, todėl galima teigti, kad Mažmeninių aukštos kokybės paslaugų teikimo rinkoje visu tiriamuoju laikotarpiu nebuvo nustatyta efektyvios konkurencijos požymių.

2.1. skyriaus išvada:

1. Mažmeninės aukštos kokybės paslaugos ir didmeninė aukštos kokybės prieiga yra vertikaliai susijusios paslaugos.

2. Mažmeninių aukštos kokybės paslaugų teikimo rinkoje visu tiriamuoju laikotarpiu nebuvo efektyvios konkurencijos.

2.2. Tyrimas dėl padėties Mažmeninių aukštos kokybės paslaugų teikimo rinkoje, panaikinus reguliavimą Didmeninėje aukštos kokybės prieigos rinkoje

Ataskaitos 2.1 skyriuje nustatyta, kad Mažmeninės aukštos kokybės paslaugos yra vertikaliai susijusios su didmenine aukštos kokybės prieiga. Šiame ataskaitos skyriuje bus vertinama Didmeninės aukštos kokybės prieigos rinkos paslaugų įtaka konkurencinei aplinkai, teikiant vertikaliai su jomis susijusias Mažmenines aukštos kokybės paslaugas.

Iš ataskaitos 2.1 skyriaus taip pat matyti, kad Mažmeninių aukštos kokybės paslaugų teikimo rinkoje Lietuvoje tiriamuoju laikotarpiu nebuvo efektyvios konkurencijos.

Kaip nurodyta ataskaitos 2.1 skyriuje, Mažmeninės aukštos kokybės paslaugos gali būti teikiamos didmeninės aukštos kokybės prieigos pagrindu. Jei operatorius turi tinkamai išvystytą savo tinklą, Mažmenines aukštos kokybės paslaugas Verslo klientams jis gali teikti tik savo tinklu.

Tačiau jei operatorius neturi gerai išvystyto savo tinklo (nepakankamas verslo centrų pasiekiamumas), teikiant arba siekiant teikti Mažmenines aukštos kokybės paslaugas šiam operatoriui iš kito operatoriaus bus reikalinga įsigyti didmeninę aukštos kokybės prieigą. Vadinasi, siekiant didinti konkurenciją teikiant Mažmenines aukštos kokybės paslaugas, reikalinga veiksminga konkurencija Didmeninėje aukštos kokybės prieigos rinkoje, o jeigu konkurencija Didmeninėje aukštos kokybės rinkoje nėra veiksminga ir teikiant šias paslaugas rinkoje veikia didelę įtaką rinkoje užimantis ūkio subjektas, tai turi būti reguliuojama didmeninė aukštos kokybės prieiga, kad galėtų gerėti situacija Mažmeninių aukštos kokybės paslaugų rinkoje, t. y. kad Mažmeninių aukštos kokybės paslaugų teikėjai galėtų skaidriai ir nediskriminacinėmis sąlygomis gauti didmeninę aukštos kokybės prieigą.

Didmeninė aukštos kokybės prieigos rinka yra reguliuojama 2016 m. rinkų tyrimais⁷, tačiau esamas reguliavimas nesprendžia problemų Mažmeninių aukštos kokybės paslaugų teikimo rinkoje, t. y. neužtikrina veiksmingos konkurencijos Mažmeninių aukštos kokybės paslaugų teikimo rinkoje. Dėl to būtina peržiūrėti Didmeninei aukštos kokybės prieigos rinkai nustatytą reguliavimą. Tokios pozicijos laikosi ir anketų 10 iš 18 respondentų arba 7 Mažmenines aukštos kokybės paslaugas teikiantys ūkio subjektai, kurie nurodė, kad tuo atveju, jei konkurencija Didmeninėje aukštos kokybės prieigos rinkoje nėra veiksminga, atlikus tam tikras Didmeninės aukštos kokybės prieigos rinkos reguliavimo korekcijas (išlaikant reguliavimą), konkurencija Mažmeninių aukštos kokybės paslaugų teikimo rinkoje būtų veiksmingesnė.

2.2 skyriaus išvados:

1. Nesant konkurencijos Didmeninėje aukštos kokybės prieigos rinkoje, negalima užtikrinti veiksmingos konkurencijos teikiant Mažmenines aukštos kokybės paslaugas.

2. Šiame Didmeninės aukštos kokybės prieigos rinkos tyrime reikia išanalizuoti situaciją teikiant didmeninę aukštos kokybės prieigą, apibrėžti atitinkamą rinką, ištirti konkurencijos veiksmingumą jame ir, atsižvelgiant į gautus rezultatus, spręsti dėl poreikio taikyti reguliavimą atitinkamoje rinkoje arba dėl reguliavimo korekcijų.

2.3. Didmeninės aukštos kokybės prieigos rinkos apibrėžimas iki geografinės apimties vertinimo

2.3.1. Didmeninės aukštos kokybės prieigos rinkos apibrėžimas pagal 2016 m. rinkų tyrimus

Tarybos 2016 m. rinkų tyrimuose didmeninė aukštos kokybės prieiga apibrėžta kaip didmeninė duomenų perdavimo tarp tinklo galinio taško ir arčiausiai šio tinklo galinio taško esančio skirstomojo įrenginio paslauga, nepriklausomai nuo perduodamų duomenų spartos, užtikrinanti garantuotą, ne mažesnę nei numatyta sutartyje, duomenų perdavimo spartą, duomenų perdavimo simetriškumą abiem kryptimis, galimybę perduoti visų tipų duomenis, garantuotą aukštą paslaugos pateikimo lygį (visą parą veikiantis klientų aptarnavimas, trumpi gedimų šalinimo terminai) (toliau – didmeninė aukštos kokybės prieiga, apibrėžta 2016 m. rinkų tyrimuose).

Tinklo galinis taškas pagal Įstatymo 3 straipsnio 65 dalį suprantamas kaip fizinis taškas, kuriame suteikiama galimybė prijungti abonento įrangą prie tinklo.

Nagrinėjamu atveju pagal 2016 m. rinkų tyrimus, tinklo galiniu tašku laikytinos Verslo kliento patalpos ar Verslo kliento galinė įranga jo patalpose.

2.3.2. Didmeninės aukštos kokybės prieigos rinkos tyrimo metu nustatytos Didmeninės aukštos kokybės prieigos rinkos apibrėžimo pagal 2016 m. rinkų tyrimus problemos

Pirmiausiai pažymėtina tai, jog nuo 2016 m. nebuvo faktiškai suteikta nei viena didmeninė aukštos kokybės prieiga. Didmeninės aukštos kokybės prieigos rinkos tyrimo metu buvo aiškinamasi priežastys, kodėl tokia didmeninė aukštos kokybės prieiga nebuvo naudojama (kodėl

⁷ <https://www.rtt.lt/d/didmenine-aukstos-kokybes-prieigos-fiksuotoje-vietoje-rinka/>

ji nebuvo teikiama). Didmeninės aukštos kokybės prieigos rinkos tyrimo metu paaiškėjo, kad didmeninė aukštos kokybės prieiga nebuvo naudojama dėl to, kad apibrėžti paslaugos suteikimo pradžios ir pabaigos taškai neatitinka objektyvios situacijos ir realių didmeninės aukštos kokybės prieigos gavimo poreikių. Didmeninės aukštos kokybės prieigos suteikimo pabaigos taškas buvo Verslo kliento patalpos arba Verslo kliento galinė įranga jo patalpose. Didmeninės aukštos kokybės prieigos suteikimo pradžios taškas buvo arčiausiai tinklo galinio taško esantis skirstomasis įrenginys.

Didmeninės aukštos kokybės prieigos rinkos tyrimo metu ne vienas ūkio subjektas identifikavo, kad iš esmės yra netinkamas didmeninės aukštos kokybės prieigos suteikimo pabaigos taškas, kai jis suprantamas kaip Verslo klientas (arba jo galinė įranga). Net keli ūkio subjektai nurodė, jog norėjo Verslo klientams teikti Mažmenines aukštos kokybės paslaugas, pavyzdžiui, Telia teikiamos didmeninės aukštos kokybės prieigos pagrindu, tačiau Telia tokiems ūkio subjektams tam tikrais atvejais atsisakydavo suteikti didmeninę aukštos kokybės prieigą, techninių galimybių tyrime savo neigiamą atsakymą motyvuodama tuo, jog Telia tinklas neprieina iki Verslo kliento arba jo galinės įrangos, nors pats Telia tinklas yra atvestas iki atitinkamo pastato (verslo centro) įvado⁸, kuriame į Telia dėl didmeninės aukštos kokybės prieigos kreipėsis ūkio subjektas pageidavo teikti Mažmenines aukštos kokybės paslaugas.

Dažniausiai tokią situaciją nulemia verslo centruose išvedžiotų vidaus tinklų⁹ specifika – verslo centruose įprastai verslo savininko (valdytojo) jau yra įrengtas vidaus tinklas ir kitų naujų linijų dubliavimas verslo centro viduje nėra įprasta praktika, skirtingai nuo nesudėtingo naujų linijų vedžiojimo (dubliavimo) gyvenamųjų namų bendrojo naudojimo patalpose. Pažymėtina, kad nėra vieno verslo centro vidaus tinklo valdymo modelio: pavyzdžiui, vienais atvejais tokį verslo centro vidaus tinklą yra įrengęs verslo centro valdytojas (savininkas), kuris vidaus tinklo priežiūrą atlieka pats arba perleidžia kitam asmeniui; kitais atvejais tokį vidaus tinklą, statant verslo centrą, gali būti įrengęs konkretus operatorius, kuriam ir priklauso toks vidaus tinklas. Tai pat galimi ir kiti tik konkrečiam verslo centrui būdingi individualūs vidaus tinklo įrengimo ir administravimo sprendimai.

Pastebėtina, kad į didmeninės aukštos kokybės prieigos teikėją besikreipusiam ūkio subjektui būtų visiškai tinkama ir priimtina didmeninę aukštos kokybės prieigą gauti ir iki įvado į pastatą, o dėl prieigos prie verslo centro vidaus tinklo toks ūkio subjektas jau atskirai kreiptųsi į šio vidaus tinklo valdytoją (verslo centro valdytoją ar kitą operatorių).

Didmeninės aukštos kokybės prieigos rinkos tyrimo anketose daugiau nei pusė respondentų (10 iš 18 respondentų) nurodė, kad konkurencija Mažmeninių aukštos kokybės paslaugų teikimo rinkoje būtų veiksmingesnė, jei didmeninės aukštos kokybės prieigos suteikimo pabaigos taškas būtų ne tik Verslo klientas (arba jo galinė įranga), bet ir įvadas iki pastato (verslo centro), kuriame veikia Verslo klientas, jei didmeninę aukštos kokybės prieigą teikiančio operatoriaus tinklas nėra atvestas iki Verslo kliento patalpų verslo centre, bet yra atvestas iki įvado į pastatą (verslo centrą).

Didmeninės aukštos kokybės prieigos rinkos tyrimo metu identifiukuota ir kita problema, susijusi su didmeninės aukštos kokybės prieigos apibrėžimu – didmeninės aukštos kokybės prieigos suteikimo pradžios taškas. Ne vienas ūkio subjektas nurodė, jog nėra tinkama, kai yra nustatoma, kad didmeninė aukštos kokybės prieiga reiškia didmeninį duomenų perdavimą „iki arčiausiai tinklo galinio taško esančio skirstomojo įrenginio“¹⁰. Dėl skirtingos tinklų topologijos iš esmės nei vienas operatorius negali savo tinklu pasiekti tokio, arčiausiai tinklo galinio taško esančio kito operatoriaus skirstomojo įrenginio, t. y. tokio operatoriaus tinklas nėra atvestas iki arčiausiai tinklo galinio taško esančio kito operatoriaus skirstomojo įrenginio. Kad toks operatorius galėtų pasiekti tokį kito

⁸ Šio Didmeninės aukštos kokybės prieigos rinkos tyrimo kontekste įvadas gali apimti ir pastate esančią serverinę.

⁹ Vidaus tinklas – tinklas, esantis (įrengtas) pastato (patalpų) viduje.

¹⁰ Pavyzdžiui, Telia Lietuvos Respublikoje buvo nustačiusi 141 operatorių ir Telia sujungimo tašką (<https://www.telia.lt/verslui/reguliuojamos-paslaugos/isankstiniai-pasiulymai/didmenine-aukstos-kokybes-prieiga>), nuo kurio gali būti suteikiama didmeninė aukštos kokybės prieiga.

operatoriaus skirstomąjį įrenginį, jam būtų reikalinga papildoma duomenų perdavimo iki konkretaus skirstomojo įrenginio paslauga. Tokią paslaugą daugeliu atvejų galėtų suteikti tik tas pats operatorius, kuris teikia ir didmeninę aukštos kokybės prieigą. Taigi, tokia didmeninės aukštos kokybės prieigos teikimo schema reiškia papildomus kaštus operatoriams, norintiems įsigyti didmeninę aukštos kokybės prieigą.

Siekiant spręsti šią problemą, didmeninės aukštos kokybės prieigos suteikimo pradžios tašką būtų tikslinga perkelti taip, kad jis sutaptų su tašku, kuriame daugiau operatorių sujungia savo tinklus su esamu arba potencialiu didmeninės aukštos kokybės prieigos teikėju. Vienu iš tokių didmeninės aukštos kokybės prieigos suteikimo pradžios taškų galėtų būti didmeninės centrinės prieigos fiksuotoje vietoje masinės rinkos produktams (toliau – didmeninė centrinė prieiga) suteikimo pradžios taškas. Tokiu atveju operatoriai, kuriems aktuali tiek didmeninė aukštos kokybės prieiga, tiek ir didmeninė centrinė prieiga, abi šias didmenines paslaugas galėtų gauti tame pačiame paslaugų suteikimo taške, o tai leistų sumažinti jų sąnaudas. Konkrečiu Telia tinklo atveju yra tik 3 Telia teikiamos didmeninės centrinės prieigos suteikimo pradžios taškai (Vytenio g. 55, Vilnius; Savanorių pr. 363, Kaunas; Danės g. 6, Klaipėda).

Didmeninės aukštos kokybės prieigos rinkos tyrimo metu anketose 5 respondentai nurodė, kad konkurencija Mažmeninių aukštos kokybės paslaugų teikimo rinkoje būtų veiksmingesnė, jei didmeninės aukštos kokybės prieigos suteikimo pradžios taškas sutaptų su didmeninės centrinės prieigos suteikimo pradžios tašku.

2.3.2 skyriaus išvados: Atsižvelgiant į aukščiau nurodytas aplinkybes ir siekiant, kad didmeninė aukštos kokybės prieiga atitiktų objektyvią situaciją ir realius paslaugos gavimo poreikius, tikslinga modifikuoti didmeninės aukštos kokybės prieigos suteikimo pradžios ir pabaigos taškus, palyginti su 2016 m. rinkų tyrimuose naudotu didmeninės aukštos kokybės prieigos apibrėžimu.

2.3.3. Didmeninės aukštos kokybės prieigos rinkos pradinės paslaugos apibrėžimas

Kaip pavaizduota 1 pav., didmeninė aukštos kokybės prieiga yra aukštos kokybės duomenų perdavimo paslaugų vertės grandinės dalis, taigi, didmeninė aukštos kokybės prieiga yra didmeninė duomenų perdavimo paslauga, kurios pagrindu gali būti teikiamos Mažmeninės aukštos kokybės paslaugos (skirtosios linijos, L2, L3, VPN). T. y., didmeninė aukštos kokybės prieiga ir Mažmeninės aukštos kokybės paslaugos yra vertikalčiai susijusios paslaugos.

Didmeninė aukštos kokybės prieiga teikiama kitiems operatoriams, kurie jos pagrindu Verslo klientams gali teikti Mažmenines aukštos kokybės paslaugas.

Ataskaitos 2.1 skyriuje nustatyta, kad Mažmeninės aukštos kokybės paslaugos pasižymėjo garantuota greitimeika, aukštu paslaugos pateikiamumu, stabilium ryšiu (nedideliu maksimaliu paketu vėlinimo laiku ir pokyčiu), operatyviu gedimų šalinimu (geru SLA lygiu).

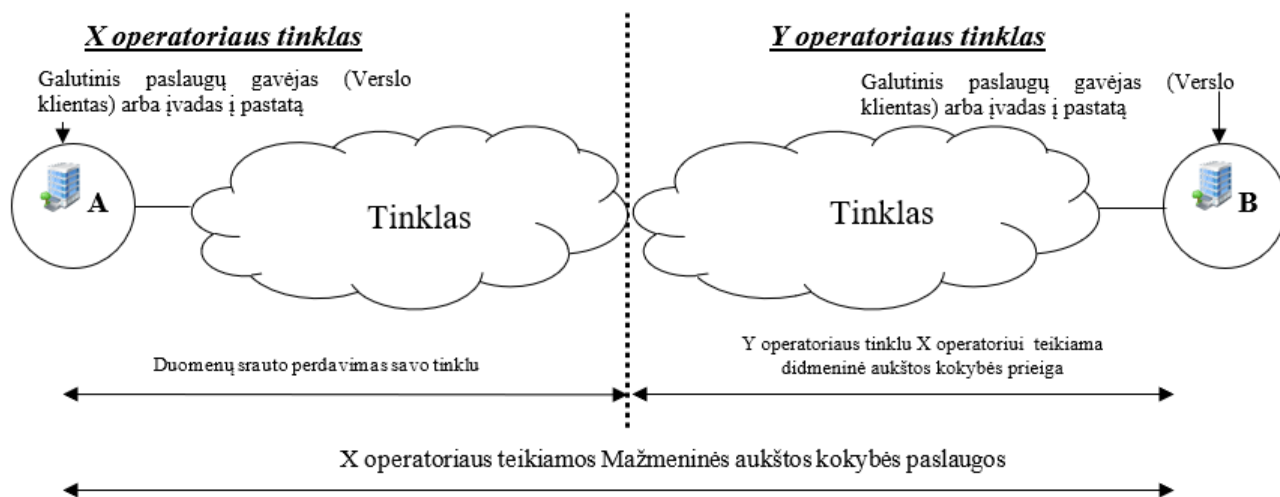
Kadangi Mažmeninių aukštos kokybės paslaugų teikimo pagrindas gali būti didmeninė aukštos kokybės prieiga, didmeninė aukštos kokybės prieiga taip pat turi pasižymėti šiomis analogiškėmis savybėmis, kaip ir Mažmeninės aukštos kokybės paslaugos:

- garantuota greitimeika;
- aukštu paslaugų pateikiamumu;
- stabilium ryšiu;
- operatyviu gedimų šalinimu (geru SLA lygiu).

Šių aukščiau išvardytų savybių iš esmės negali užtikrinti masinės rinkos produktams skirtos didmeninės paslaugos, tokios, kaip didmeninė centrinė prieiga.

Kaip nurodyta ataskaitos 2.1 skyriuje, Mažmeninės aukštos kokybės paslaugos užtikrina aukštos kokybės duomenų perdavimą tarp ne mažiau nei 2, vienas nuo kito geografiškai nutolusių Verslo kliento patalpų, dažniausiai esančių verslo centruose. Tačiau dažnai pasitaikanti situacija pavaizduota 3 pav. Verslo centrai (verslo centras A ir B) dažniausiai yra geografiškai nutolę vienas nuo kito, ir tas pats Mažmenines aukštos kokybės paslaugas teikiantis arba ketinantis teikti X operatorius neturi išvystęs savo tinklo, jungiančio abu geografiškai nutolusius verslo centrus. Tokiu

atveju X operatoriui, norinčiam teikti Mažmenines aukštos kokybės paslaugas tam pačiam galutiniam paslaugų gavėjui (Verslo klientui) verslo centruose A ir B (sujungti Verslo kliento padalinius, teikiant duomenų perdavimo paslaugas), reikalinga prieiga prie Y operatoriaus tinklo, pasiekiančio verslo centrą B, t. y., reikalinga Y operatoriaus teikiama didmeninė aukštos kokybės prieiga. Didmeninės aukštos kokybės prieigos suteikimo pradžios taškas yra Y operatoriaus teikiamos didmeninės centrinės prieigos paslaugos suteikimo taškas Y operatoriaus tinkle. Didmeninės aukštos kokybės prieigos suteikimo pabaigos taškas – Verslo klientas (arba jo galinė įranga), jei iki jo patalpų verslo centre yra atvestas didmeninę aukštos kokybės prieigą teikiančio Y operatoriaus tinklas, arba įvadas iki pastato (verslo centro), kuriame veikia Verslo klientas, jei didmeninę aukštos kokybės prieigą teikiančio Y operatoriaus tinklas nėra atvestas iki Verslo kliento patalpų verslo centre, bet yra atvestas iki įvado į pastatą (verslo centrą).

3 pav. Aukštos kokybės duomenų perdavimo paslaugos, kai operatorius X, teikdamas Mažmenines aukštos kokybės paslaugas (dideliais atstumais) dalinai naudoja savo tinklą ir dalinai naudojasi Y operatoriaus tinklu, iš Y operatoriaus gaudamas didmeninės aukštos kokybės prieigos paslaugą.

Didmeninės aukštos kokybės prieigos gavėjui turi būti sudaroma galimybė diferencijuoti savo paslaugas, t. y. teikti skirtingas paslaugas, palyginti su didmeninės aukštos kokybės prieigos teikėjo teikiamomis Mažmeninėmis aukštos kokybės paslaugomis, ir pasiūlyti Verslo klientui skirtingų aukštos kokybės charakteristikų Mažmenines aukštos kokybės paslaugas.

Didmeninės aukštos kokybės prieigos gavėjas, siekdamas teikti Mažmenines aukštos kokybės paslaugas, turi savo tinklą sujungti su didmeninės aukštos kokybės prieigos teikėjo tinklu. Taigi, didmeninės aukštos kokybės prieigos gavėjui reikalingos su didmenine aukštos kokybės prieiga susijusios priemonės, kurios užtikrins galimybę suteikti Mažmenines aukštos kokybės paslaugas. Pagal Įstatymo 3 straipsnio 60 dalį, susijusios priemonės yra suprantamos kaip „susijusios paslaugos, elektroninių ryšių infrastruktūra, kitos su elektroninių ryšių tinklu ir (arba) elektroninių ryšių paslauga susijusios priemonės arba susiję elementai, kurie sudaro galimybę teikti elektroninių ryšių paslaugas naudojantis šiuo tinklu ir (arba) paslauga ir (ar) palengvina tokią teikimą arba sudarytų tokią galimybę, jeigu būtų naudojami“. Praktiškai susijusios priemonės yra suprantamos kaip ryšių linija, jungianti teikėjo ir gavėjo tinklus, kuri gali būti realizuota jungiamuoju kabeliu ar bet kuria duomenų perdavimo paslauga. Taip pat prie susijusių priemonių priskirtinos infrastruktūros bendro naudojimo paslaugos (vietos lovelių technologinėse patalpose, ryšių kabelių kanalų nuoma), kuriomis pasinaudojęs gavėjas galėtų pats įrengti ryšių liniją, jungiančią teikėjo ir gavėjo tinklus. Baigtinio susijusių priemonių sąrašo nėra.

Taigi, pradinei Didmeninės aukštos kokybės prieigos rinkos paslaugai būdinga:

1. didmeninė aukštos kokybės prieiga apima: skaitmeninio duomenų srauto perdavimą abiem kryptimis (parsiuoimimą ir išsiuimimą) tinklu naudojant tam tikrą technologiją; susijusias priemones, reikalingas teikėjo tinklą sujungti su gavėjo tinklu;
2. didmeninė aukštos kokybės prieiga suteikia didmeninės aukštos kokybės prieigos gavėjui galimybę pasiekti Verslo klientus, teikti jiems Mažmenines aukštos kokybės paslaugas,

sukuriant joms pridėtinę vertę, ir diferencijuoti jas, palyginti su didmeninės aukštos kokybės prieigos teikėjo teikiamomis Mažmeninėmis aukštos kokybės paslaugomis, keičiant jų technines charakteristikas.

2.3.3 skyriaus išvados:

1. Pradinė Didmeninės aukštos kokybės prieigos rinkos paslauga – didmeninė paslauga, kai operatorius, teikiantis tinklą, kitam operatoriui suteikia tinklo prieigą duomenų perdavimui Mažmeninėms aukštos kokybės paslaugoms teikti.

2. Pradinės didmeninės aukštos kokybės prieigos suteikimo pradžios taškas – didmeninės centrinės prieigos suteikimo pradžios taškas, pradinės didmeninės aukštos kokybės prieigos suteikimo pabaigos taškas – Verslo klientas (arba jo galinė įranga), jei iki jo patalpų verslo centre yra atvestas didmeninę aukštos kokybės prieigą teikiančio operatoriaus tinklas, arba įvadas iki pastato (verslo centro), kuriame veikia Verslo klientas, jei didmeninę aukštos kokybės prieigą teikiančio operatoriaus tinklas nėra atvestas iki Verslo kliento patalpų verslo centre, bet yra atvestas iki įvado į pastatą (verslo centrą).

3. Aukštos kokybės duomenų perdavimo paslaugos turi pasižymėti aukštos kokybės parametrais: garantuota greitimeika, aukštu paslaugų pateikiamumu, stabilium ryšiu (nedideliu maksimaliu paketų vėlinimo laiku ir pokyčiu), operatyviu gedimų šalinimu (geru SLA lygiu).

4. Didmeninės aukštos kokybės prieigos gavimui yra būtinos susijusios priemonės, skirtos sujungti didmeninės aukštos kokybės prieigos teikėjo ir gavėjo tinklus.

2.3.4. Didmeninės aukštos kokybės prieigos techninio realizavimo būdai

Didmeninės aukštos kokybės prieigos rinkos paslauga – didmeninė paslauga, kai operatorius, teikiantis tinklą, kitam operatoriui suteikia tinklo prieigą duomenų perdavimui Mažmeninėms aukštos kokybės paslaugoms teikti. Tiriamuoju laikotarpiu Mažmeninės aukštos kokybės paslaugos buvo teikiamos šiomis skaitmeninėmis linijomis:

1. metalinėmis vytos poros linijomis;
2. šviesolaidinėmis linijomis.

Aukščiau nurodytomis skaitmeninėmis linijomis Mažmeninės aukštos kokybės paslaugos faktiškai buvo teikiamos SDH, xDSL ir Ethernet technologijomis.

Atsižvelgiant į anksčiau nurodytas skaitmenines linijas ir technologijas, šiame ataskaitos skyriuje bus nagrinėjami didmeninės aukštos kokybės prieigos techninio realizavimo būdai ir galimybės šiomis linijomis teikti didmeninę aukštos kokybės prieigą.

Metalinės vytos poros linijos

Didmeninė aukštos kokybės prieiga metalinėmis vytos poros linijomis naudojama teikti Mažmenines aukštos kokybės paslaugas xDSL technologija. Naudojantis didmenine aukštos kokybės prieiga metalinėmis vytos poros linijomis didmeninės aukštos kokybės prieigos gavėjai gali teikti Mažmenines aukštos kokybės paslaugas Verslo klientams per kito operatoriaus metalinių vytos poros linijų tinklą.

Kaip jau buvo minėta, tiriamuoju laikotarpiu Mažmeninės aukštos kokybės paslaugos buvo faktiškai teikiamos metalinėmis vytos poros linijomis. Atsižvelgiant į tai, kad Mažmeninių aukštos kokybės paslaugų teikimo pagrindas gali būti didmeninė aukštos kokybės prieiga, galima teigti, kad ir didmeninę aukštos kokybės prieigą buvo galima teikti metalinėmis vytos poros linijomis. Tiriamuoju laikotarpiu taip pat faktiškai buvo siūloma didmeninė aukštos kokybės prieiga metalinėmis vytos poros linijomis. Šią paslaugą siūlė vienas operatorius – Telia, kuri, atlikus 2016 m. rinkų tyrimus, buvo įpareigota suteikti didmeninę aukštos kokybės prieigą metalinėmis vytos poros linijomis, ir kuri viešai skelbia standartinį pasiūlymą didmeninei aukštos kokybės prieigai. Apibendrinant, darytina išvada, kad techninis didmeninės aukštos kokybės prieigos metalinėmis vytos poros linijomis realizavimas yra įmanomas ir praktiškai įgyvendinamas (metalinėmis vytos poros linijomis buvo faktiškai teikiamos Mažmeninės aukštos kokybės paslaugos, taip pat buvo siūloma didmeninė aukštos kokybės prieiga).

Šviesolaidinės linijos

Mažmeninės aukštos kokybės paslaugos šviesolaidinėmis linijomis faktiškai buvo teikiamos SDH ir Ethernet technologijomis. Vadinasi, ir didmeninė aukštos kokybės prieiga gali būti teikiama šviesolaidinėmis linijomis SDH arba Ethernet technologijomis. Tiriamuoju laikotarpiu taip pat faktiškai buvo siūloma didmeninė aukštos kokybės prieiga šviesolaidinėmis linijomis. Šią paslaugą siūlė vienas operatorius – Telia, kuri, atlikus 2016 m. rinkų tyrimus, buvo įpareigota suteikti didmeninę aukštos kokybės prieigą šviesolaidinėmis linijomis, ir kuri viešai skelbia standartinį pasiūlymą didmeninei aukštos kokybės prieigai. Apibendrinant, darytina išvada, kad techninis didmeninės aukštos kokybės prieigos šviesolaidinėmis linijomis realizavimas yra įmanomas ir praktiškai įgyvendinamas (šviesolaidinėmis linijomis buvo faktiškai teikiamos Mažmeninės aukštos kokybės paslaugos, taip pat buvo siūloma didmeninė aukštos kokybės prieiga).

2.3.4 skyriaus išvada: Didmeninė aukštos kokybės prieiga metalinėmis vytos poros linijomis xDSL technologija, šviesolaidinėmis linijomis SDH ir Ethernet technologijomis atitinka ataskaitos 2.3.3 skyriuje apibrėžtą pradinę Didmeninės aukštos kokybės prieigos rinkos paslaugą.

2.3.5. Didmeninės aukštos kokybės prieigos pakeičiamumo vertinimas

Didelės įtakos rinkoje nustatymo gairių 9 ir 25 punktuose nurodoma, kad rinka turėtų būti apibrėžiama taikant tokius pačius principus (metodiką), kaip ir pagal Europos Sąjungos konkurencijos teisę.

Apibrėžiant atitinkamą produkto (paslaugos) rinką yra analizuojama konkretaus produkto (paslaugos) pakeičiamumas paklausos ir pasiūlos atžvilgiu. Produkto (paslaugos) rinkos apibrėžimo tikslas yra nustatyti visus produktus ir (arba) paslaugas, kurie pirkėjų požiūriu yra tinkamas pakaitalas vienas kitam pagal jų savybes, naudojimą ir kainas.

Ataskaitos 2.3.3 skyriuje buvo pateiktas pradinės Didmeninės aukštos kokybės prieigos rinkos paslaugos apibrėžimas. Ataskaitos 2.3.4 skyriuje buvo nustatyta, kokiais būdais yra technologiškai įmanoma teikti didmeninę aukštos kokybės prieigą:

- metalinėmis vytos poros linijomis xDSL technologija;
- šviesolaidinėmis linijomis SDH ir Ethernet technologijomis.

Atsižvelgiant į tai, toliau bus tiriama, ar ataskaitos 2.3.4 skyriuje nustatyti didmeninės aukštos kokybės prieigos teikimo būdai (didmeninė aukštos kokybės prieiga, teikiama metalinėmis vytos poros linijomis xDSL technologija ir didmeninė aukštos kokybės prieiga, teikiama šviesolaidinėmis linijomis SDH ir Ethernet technologijomis) yra pakeičiami vieni kitais, taip pat ar ši paslauga galėtų būti pakeičiama kitomis didmeninėmis paslaugomis.

2.3.5.1. Didmeninės aukštos kokybės prieigos pakeičiamumas paklausos atžvilgiu

Siekiant įvertinti paslaugų pakeičiamumą paklausos atžvilgiu, analizuojama, ar tam tikros paslaugos yra tinkami pakaitalai šių paslaugų gavėjui pagal jų savybes, naudojimą ir kainas. Didelės įtakos rinkoje nustatymo gairių 38-40 punktuose nurodyta, kad pakeičiamumas paklausos atžvilgiu gali būti vertinamas atliekant SSNIP (hipotetinio monopolisto) testą, kuriuo tiriama galima paslaugos gavėjų reakcija į ilgalaikį kainų padidėjimą 5–10 proc., laikant, kad kitų paslaugų kainos išlieka nepakitusios. Šiame ataskaitos skyriuje bus siekiama išsiaiškinti, ar atitinkamos didmeninės aukštos kokybės prieigos kainos mažas ilgalaikis padidėjimas paskatintų atitinkamos didmeninės aukštos kokybės prieigos gavėjus rinktis kitas prieigos paslaugas, kuriomis naudojantis būtų galima toliau teikti (arba pradėti teikti) Mažmenines aukštos kokybės paslaugas. Taip pat bus vertinami kiti veiksniai, reikšmingi pakeičiamumo buvimo ar nebuvimo įvertinimui.

Kaip nurodyta ataskaitos 2.3.5 skyriuje, didmeninė aukštos kokybės prieiga Lietuvos Respublikoje tiriamuoju laikotarpiu galėjo būti teikiama skaitmeninėmis linijomis (metalinėmis vytos poros ir šviesolaidinėmis) SDH, xDSL ir Ethernet technologijomis.

Didmeninę aukštos kokybės prieigą metalinėmis vytos poros linijomis xDSL technologija gali suteikti operatoriai, valdantys tinklą, kurį sudaro metalinės vytos poros linijos. Tarnybos duomenimis, tiriamojo laikotarpio pabaigoje tokių operatorių buvo 1 – Telia, kuri turėjo plačiai geografiškai išvystytą metalinių vytos poros linijų tinklą, dengiantį visą Lietuvos Respublikos teritoriją ir kuri, atlikus 2016 m. rinkų tyrimus, buvo pripažinta ūkio subjektu, turinčiu didelę įtaką Didmeninėje aukštos kokybės prieigos rinkoje, ir yra vienintelis ūkio subjektas, įpareigotas teikti didmeninę aukštos kokybės prieigą metalinėmis vytos poros linijomis kitiems operatoriams. Tiriamuoju laikotarpiu Telia siūlė didmeninę aukštos kokybės prieigą metalinėmis vytos poros linijomis kitiems operatoriams¹¹. Tarnyba 2016 m. rinkų tyrimuose nustatė, kad kiti operatoriai neturi didelės įtakos Didmeninėje aukštos kokybės prieigos rinkoje, todėl jiems nėra nustatytas įpareigojimas teikti didmeninę aukštos kokybės prieigą metalinėmis vytos poros linijomis kitiems operatoriams.

Kaip ir didmeninės aukštos kokybės prieigos metalinėmis vytos poros linijomis atveju, didmeninę aukštos kokybės prieigą šviesolaidinėmis linijomis SDH arba Ethernet technologija gali suteikti operatoriai, valdantys tinklą, kurį atitinkamai sudaro šviesolaidinės linijos. Šio tipo prieigas tiriamuoju laikotarpiu taip pat siūlė tik vienas ūkio subjektas – Telia, kuri, atlikus 2016 m. rinkų tyrimus, buvo pripažinta ūkio subjektu, turinčiu didelę įtaką Didmeninėje aukštos kokybės prieigos rinkoje, ir įpareigota teikti didmeninę aukštos kokybės prieigą šviesolaidinėmis linijomis kitiems operatoriams.

Kiti operatoriai, turintys metalines vytos poros linijas ar šviesolaidines linijas, didmeninę aukštos kokybės prieigą šiomis linijomis teikė tik patys sau, teikdami Mažmenines aukštos kokybės paslaugas Verslo klientams. Tarnybos duomenimis, tiriamojo laikotarpio pabaigoje (2019 m. II ketv.) 51 operatorius valdė skirtingo dydžio vietinių šviesolaidinių linijų prieigos tinklus, 13 operatorių, įskaitant Telia, valdė metalinių vytos poros linijų tinklus.

Kaip jau minėta, tiriamuoju laikotarpiu didmeninę aukštos kokybės prieigą metalinėmis vytos poros linijomis ar šviesolaidinėmis linijomis siūlė tik Telia. Nuo 2016 m. faktiškai nebuvo suteikta nei viena tokia didmeninė paslauga. Tiriamuoju laikotarpiu kiti operatoriai toliau vystė savo nuosavus šviesolaidinių linijų tinklus, kuriais gali būti arba faktiškai buvo teikiamos Mažmeninės aukštos kokybės paslaugos Verslo klientams.

Tiriamuoju laikotarpiu daugumos anketų respondentų, įskaitant visų Mažmeninių aukštos kokybės paslaugų teikėjų, tinklą sudarė metalinės vytos poros arba šviesolaidinės linijos (atitinkamai 11 ir 17 respondentų tinklus). 5 Mažmeninių aukštos kokybės paslaugų teikėjų arba 10 respondentų tinklą sudarė metalinės vytos poros ir šviesolaidinės linijos. Šiomis linijomis buvo užtikrinami Mažmeninių aukštos kokybės paslaugų aukšti kokybiniai parametrai. Šios aplinkybės leidžia teigti, kad teikiant Mažmenines aukštos kokybės paslaugas nevyrauja tik kurios nors vienos linijos tinklas, o Verslo klientų poreikiai (paklausa) reikalauja, kad Mažmeninės aukštos kokybės paslaugos turi būti teikiamos tiek metalinėmis vytos poros linijomis, tiek ir šviesolaidinėmis linijomis. Atitinkamai tai leidžia teigti, kad ir didmeninės aukštos kokybės prieigos atveju tokios paslaugos pirkėjų atžvilgiu reikalinga didmeninė aukštos kokybės prieiga tiek metalinėmis vytos poros linijomis, tiek ir šviesolaidinėmis linijomis. Tai leidžia daryti išvadą, kad paklausos požiūriu egzistuoja pakeičiamumas tarp skirtingomis technologijomis teikiamos didmeninės aukštos kokybės prieigos.

2016 m. rinkų tyrimuose taip pat buvo nustatyta, kad egzistuoja pakeičiamumas tarp didmeninės aukštos kokybės prieigos metalinėmis vytos poros linijomis ir didmeninės aukštos kokybės prieigos šviesolaidinėmis linijomis. Šiame Didmeninės aukštos kokybės prieigos rinkos tyrime nenustatyta kokių nors technologinių atitinkamų linijų skirtumų, todėl nėra jokių aplinkybių, leidžiančių teigti, kad pakeičiamumo situacija tarp skirtingomis linijomis teikiamos didmeninės aukštos kokybės prieigos būtų pasikeitusi, lyginant su 2016 m. rinkų tyrimais.

Didmeninės aukštos kokybės prieigos standartiniame pasiūlyme Telia nurodo, kad didmeninė aukštos kokybės prieiga gali būti teikiama visoje Lietuvos teritorijoje, kur yra Telia

¹¹ <https://www.telia.lt/verslui/reguliuojamos-paslaugos/prieiga/didmenine-aukstos-kokybes>

SDH, xDSL ir Ethernet technologijų įranga. Standartiniame Telia pasiūlyme nėra diferencijuojama didmeninės aukštos kokybės prieigos kaina ar atskirai greitaveikos pagal tai, ar prieiga teikiama metalinėmis vytos poros linijomis, ar šviesolaidinėmis linijomis. Taigi, dėl šių aplinkybių, didmeninės aukštos kokybės prieigos gavėjui nėra didelio skirtumo, kokiomis linijomis gauti didmeninės aukštos kokybės prieigos paslaugą, ir vienomis linijomis teikiamos didmeninės aukštos kokybės prieigos kainai padidėjus 10 proc., didmeninės aukštos kokybės prieigos gavėjas rinktųsi kitomis linijomis teikiamą didmeninę aukštos kokybės prieigą. Tai leidžia teigti, kad didmeninės aukštos kokybės prieigos paslaugos, teikiamos skirtingomis linijomis (metalinėmis vytos poros linijomis ir šviesolaidinėmis linijomis), yra tarpusavyje pakeičiamos iš paklausos pusės.

Taip pat, kaip nurodyta ataskaitos 2.1 ir 2.3.4 skyriuose, atkreiptinas dėmesys, kad ir visomis skirtingomis SDH, xDSL ir Ethernet technologijomis buvo užtikrinamas tiek Mažmeninių aukštos kokybės paslaugų, tiek ir didmeninės aukštos kokybės prieigos teikimas (aukšti kokybiniai parametrai). Atsižvelgiant į tai, iš didmeninės aukštos kokybės prieigos pirkėjų pusės visomis šiomis nurodytomis technologijomis teikiamos didmeninės aukštos kokybės prieigos paslaugos tarpusavyje yra pakaitalai.

Kaip buvo nurodyta ataskaitos 2.1 skyriuje, Didmeninės aukštos kokybės prieigos rinkos tyrimo metu nustatyta, kad tiriamuoju laikotarpiu Mažmeninės aukštos kokybės paslaugas teikę operatoriai jas teikė įvairiomis greitaveikomis – nuo 1 Mb/s iki 1000 Mb/s (įskaitant 10 Mb/s, 50 Mb/s, 75 Mb/s, 100 Mb/s, 1000 Mb/s konkrečias greitaveikas ar 20-40 Mb/s, 10-1000 Mb/s greitaveikų režius, priklausomai nuo konkretaus Verslo kliento). Nebuvo nustatyta kokios nors greitaveikos, kuri nebūtų paklausi ar nebūtų perkama, o operatorius jos negalėtų suteikti. Taigi, galima teigti, kad didmeninei aukštos kokybės prieigai, kaip ir Mažmeninėms aukštos kokybės paslaugoms, egzistavo įvairiausių greitaveikų paklausa, o Mažmeninių aukštos kokybės paslaugų pirkėjams (Verslo klientams) ir didmeninės aukštos kokybės prieigos pirkėjams buvo svarbūs tik vieningai aukšti paslaugų parametrai (ataskaitos 2.3.3 skyriuje nurodyti didmeninės aukštos kokybės prieigos aukšti kokybiniai parametrai). Atsižvelgiant į šias aplinkybes, galima teigti, kad didmeninės aukštos kokybės prieigos paslaugos yra tarpusavyje pakeičiamos, nepriklausomai nuo konkrečios perduodamų duomenų greitaveikos, ir nėra tikslo didmeninės aukštos kokybės prieigos paslaugų skaidyti pagal atskiras greitaveikas ir jų nagrinėti atskirai.

Siekiant sujungti Verslo klientų padalinius, operatoriai teoriškai galėtų naudotis ir kitomis didmeninėmis paslaugomis (pavyzdžiui, skaidulos nuoma, didmeninės centrinės prieigos paslauga).

Vertinant skaidulos nuomos paslaugą, pažymėtina, kad jos teikimo atveju yra nuomojama tik skaidula (pasyvi infrastruktūra), be aktyvios tinklo įrangos. Todėl operatoriui, besinuomojančiam tokią skaidulą, reikalinga ir papildoma tinklo įranga, siekiant teikti Mažmeninės aukštos kokybės paslaugas. Be to, skiriasi skaidulos nuomos ir didmeninės aukštos kokybės prieigos paslaugų kainų lygiai. Atsižvelgiant į tai, skaidulos nuoma ir didmeninė aukštos kokybės prieiga negali būti pakeičiamos tarpusavyje pirkėjų požiūriu.

Vertinant didmeninės centrinės prieigos paslaugą, kaip buvo nurodyta ataskaitos 2.1 skyriuje, skirtingi poreikiai tarp vartotojų ir Verslo klientų lemia tai, kad šios elektroninių ryšių paslaugų pirkėjų grupės perka skirtingas elektroninių ryšių paslaugas: vartotojai – masinei rinkai pritaikytas elektroninių ryšių paslaugas, kurias galima teikti didmeninės centrinės prieigos pagrindu, Verslo klientai – daugiausiai aukštos kokybės duomenų perdavimo paslaugas, kurias galima teikti didmeninės aukštos kokybės prieigos pagrindu. Taigi, didmeninė centrinė prieiga ir didmeninė aukštos kokybės prieiga naudojama skirtingoms jų gavėjų mažmeninėms paslaugoms teikti, taip pat skiriasi šių paslaugų kokybiniai parametrai, t. y. didmeninė centrinė prieiga iš esmės neužtikrina šios ataskaitos 2.3.3 skyriuje nurodytą didmeninės aukštos kokybės prieigos aukštų kokybinių parametrų.

Be to, kaip matyti iš 9 lentelės, reikšmingai skiriasi didmeninės aukštos kokybės prieigos ir didmeninės centrinės prieigos kainos (kai taikomas statinis IP). Pavyzdžiui, 100 Mbps greitaveikos didmeninė aukštos kokybės prieigos kaina beveik 1,6 karto arba 59,8 proc. yra didesnė, palyginti su didmeninės centrinės prieigos kaina. 1 Gbps greitaveikos didmeninės aukštos kokybės prieigos kaina yra maždaug 1,8 karto arba 79,4 proc. didesnė už didmeninės centrinės prieigos kainą. Toks

kainų skirtumas paaiškinamas iš esmės tuo, kad didmeninės centrinės prieigos paslaugos kokybiniai parametrai yra prastesni (didmeninė centrinė prieiga iš esmės neužtikrina šios ataskaitos 2.3.3 skyriuje nurodytų didmeninės aukštos kokybės prieigos aukštų kokybinių parametru). Dėl šių aplinkybių šių paslaugų gavėjai nekeistų šių paslaugų viena kita.

9 lentelė. Galiojančių didmeninės aukštos kokybės prieigos ir didmeninės centrinės prieigos paslaugų (kai taikomas statinis IP), teikiamų šviesolaidinėmis linijomis, kainų palyginimas, Eur/mėn. (be PVM)

Didmeninė paslauga	Greitaveika ir kaina Eur/mėn. (be PVM)					
	40 Mbps	60 Mbps	100 Mbps	300 Mbps	500 Mbps	1 Gbps
Didmeninė aukštos kokybės prieiga	25	-	35	-	50	110
Didmeninė centrinė prieiga	-	17,15	21,90	47,80	-	61,30

Šaltinis: parengta Tarybos pagal viešai prieinamą Telia informaciją (<https://www.telia.lt/verslui/reguliuojamos-paslaugos/isankstiniai-pasiulymai/didmenine-aukstos-kokybes-prieiga>, <https://www.telia.lt/verslui/reguliuojamos-paslaugos/isankstiniai-pasiulymai/didmenine-placiajuoscio-ryσιο-prieiga>).

Atsižvelgiant į aukščiau nurodytas aplinkybes (skirtingas didmeninės aukštos kokybės prieigos ir didmeninės centrinės prieigos kokybines savybes ir kainas), atitinkamos didmeninės prieigos gavėjai didmeninės aukštos kokybės prieigos nekeistų didmenine centrine prieiga ir atvirkščiai.

Atsižvelgiant į visas aukščiau nurodytas aplinkybes, darytina išvada, kad ilgam laikui pakėlus viena technologija teikiamos didmeninės aukštos kokybės prieigos kainą 5–10 proc., didmeninės aukštos kokybės prieigos gavėjas, esant galimybei, rinktųsi didmeninę aukštos kokybės prieigą, teikiamą kita technologija, tačiau nesirinktų kitų didmeninių paslaugų vietoje didmeninės aukštos kokybės prieigos. Atsižvelgiant į tai, galima teigti, kad didmeninės aukštos kokybės prieigos paslaugos atitinkamomis linijomis (metalinėmis vytos poros linijomis ir šviesolaidinėmis linijomis) laikomos tarpusavyje pakeičiamomis paklausos atžvilgiu.

2.3.5.1 skyriaus išvada: Didmeninė aukštos kokybės prieiga metalinėmis vytos poros linijomis ir didmeninė aukštos kokybės prieiga šviesolaidinėmis linijomis, nepriklausomai nuo perduodamų duomenų spartos, yra tarpusavyje pakeičiamos paklausos atžvilgiu, tačiau šios paslaugos nėra tarpusavyje pakeičiamos su kitomis didmeninėmis paslaugomis (pavyzdžiui, skaidulos nuoma, didmenine centrine prieiga).

2.3.5.2. Didmeninės aukštos kokybės prieigos pakeičiamumas pasiūlos atžvilgiu

Nagrinėjamu laikotarpiu tiek Telia, tiek kiti operatoriai daugiausiai vystė šviesolaidinių linijų tinklą. Kitaip sakant, operatoriai didžiausią dėmesį skyrė šviesolaidinių tinklų plėtrai. Taigi, šviesolaidiniai tinklai tiriamuoju laikotarpiu buvo išvystyti pakankamai plačiai ir ne prasčiau nei metalinių vytos poros linijų tinklai.

Kaip jau buvo nurodyta ataskaitos 2.3.5.1 skyriuje, tiriamuoju laikotarpiu 5 Mažmeninių aukštos kokybės paslaugų teikėjų arba 10 respondentų tinklą sudarė metalinės vytos poros ir šviesolaidinės linijos. Šiomis linijomis buvo užtikrinami Mažmeninių aukštos kokybės paslaugų aukšti kokybiniai parametrai.

Taigi, operatoriai savo galutiniams paslaugų gavėjams (Verslo klientams) galėjo siūlyti teikti Mažmenines aukštos kokybės paslaugas ne tik atitinkamos rūšies linijomis, bet ir abiejų rūšių linijomis, operatoriai efektyviai keitė savo teikiamas Mažmenines aukštos kokybės paslaugas metalinėmis vytos poros linijomis Mažmeninėmis aukštos kokybės paslaugomis šviesolaidinėmis linijomis, o tai leidžia teigti, kad konkretaus operatoriaus Verslo klientui, gaunančiam Mažmenines aukštos kokybės paslaugas vienomis linijomis, pateikus prašymą gauti šias paslaugas kitomis linijomis, tas pats, ar kitas operatorius, teikiantis Mažmenines aukštos kokybės paslaugas šiomis konkrečiomis Verslo kliento norimomis linijomis, galėtų patenkinti šį prašymą.

Kaip buvo nurodyta ataskaitos 2.1 skyriuje, tiriamuoju laikotarpiu Mažmenines aukštos kokybės paslaugas teikę operatoriai jas teikė įvairiomis greitaveikomis, įvairiuose greitaveikų režimuose. Toliau faktiškai didmeninę aukštos kokybės prieigą, kaip matyti iš 9 lentelės, siūlo 40, 100, 500 ir 1000 Mbps greitaveikomis. Taigi, tai leidžia teigti, kad įprastai operatoriai naudoja iš esmės geriausias greitaveikos parametrus leidžiančią užtikrinti tinklo įrangą, todėl yra rezervas be papildomų išlaidų mažesnę greitaveiką pakeisti į didesnę greitaveiką. Vaidinasi, darytina išvada, kad operatoriai turi tokią tinklo įrangą, kad greitai ir be papildomų išlaidų galėtų pakeisti vieną greitaveiką kita. Tuo atveju, jei tinklo įranga neturi rezervo, tai yra tik tinklo įrangos atnaujinimo klausimas, norint, pavyzdžiui, padidinti greitaveiką, nes turimos linijos tą leidžia padaryti (didžiausias tinklo statybos sąnaudas sudaro pasyvios infrastruktūros įrengimas, t. y. linijų įrengimas). Atsižvelgiant į šias aplinkybes, galima teigti, kad iš pasiūlos pusės viena greitaveika teikiama didmeninė aukštos kokybės prieiga gali būti greitai pakeista bet kurios kitos greitaveikos teikiama didmenine aukštos kokybės prieiga, todėl didmeninės aukštos kokybės prieigos paslaugos gali būti pakeičiamos tarpusavyje pasiūlos požiūriu, nepriklausomai nuo greitaveikos ir nėra tikslo didmeninės aukštos kokybės prieigos paslaugų skaidyti pagal atskiras greitaveikas ir jų nagrinėti atskirai.

2.3.5.2 skyriaus išvada: Didmeninė aukštos kokybės prieiga metalinėmis vytos poros linijomis ir didmeninė aukštos kokybės prieiga šviesolaidinėmis linijomis, nepriklausomai nuo perduodamų duomenų spartos, yra tarpusavyje pakeičiamos pasiūlos atžvilgiu.

2.3 skyriaus apibendrinimas: ataskaitos 2.3.5 skyriuje atlikus paklausos ir pasiūlos pakeičiamumo analizę nustatyta, kad didmeninė aukštos kokybės prieiga metalinėmis vytos poros linijomis xDSL technologija ir didmeninė aukštos kokybės prieiga šviesolaidinėmis linijomis SDH ir Ethernet technologijomis, nepriklausomai nuo greitaveikos, yra pakeičiamos paklausos ir pasiūlos atžvilgiu. Didmeninė aukštos kokybės prieiga ir didmeninė centrinė prieiga nėra tarpusavyje pakeičiamos. Todėl laikoma, kad didmeninė aukštos kokybės prieiga metalinėmis vytos poros linijomis xDSL technologija ir didmeninė aukštos kokybės prieiga šviesolaidinėmis linijomis SDH ir Ethernet technologijomis, nepriklausomai nuo greitaveikos, sudaro vieną produkto (paslaugos) rinką. Atsižvelgiant į ataskaitos 2.3.5 skyriuje pateiktą paslaugų pakeičiamumo paklausos ir pasiūlos atžvilgiu analizę, Didmeninė aukštos kokybės prieigos rinka iki jos geografinės aprėpties apibrėžimo apibrėžiama kaip didmeninė aukštos kokybės prieiga metalinėmis vytos poros linijomis xDSL technologija ir (arba) šviesolaidinėmis linijomis SDH (ir) arba Ethernet technologijomis, nepriklausomai nuo greitaveikos, nuo didmeninės centrinės prieigos suteikimo pradžios taško iki Verslo kliento (arba jo galinės įrangos), jei iki jo patalpų verslo centre yra atvestas didmeninė aukštos kokybės prieigą teikiančio operatoriaus tinklas, arba įvado iki pastato (verslo centro), kuriame veikia Verslo klientas, jei didmeninę aukštos kokybės prieigą teikiančio operatoriaus tinklas nėra atvestas iki Verslo kliento patalpų verslo centre, bet yra atvestas iki įvado į pastatą (verslo centrą).

2.3 skyriaus išvada: Didmeninė aukštos kokybės prieigos rinka iki jos geografinės aprėpties apibrėžimo apibrėžiama kaip didmeninė aukštos kokybės prieiga metalinėmis vytos poros linijomis xDSL technologija ir (arba) šviesolaidinėmis linijomis SDH (ir) arba Ethernet technologijomis, nepriklausomai nuo greitaveikos nuo didmeninės centrinės prieigos suteikimo pradžios taško iki Verslo kliento (arba jo galinės įrangos), jei iki jo patalpų verslo centre yra atvestas didmeninę aukštos kokybės prieigą teikiančio operatoriaus tinklas, arba įvado iki pastato (verslo centro), kuriame veikia Verslo klientas, jei didmeninę aukštos kokybės prieigą teikiančio operatoriaus tinklas nėra atvestas iki Verslo kliento patalpų verslo centre, bet yra atvestas iki įvado į pastatą (verslo centrą).

2.4. Didmeninės aukštos kokybės prieigos rinkos geografinės aprėpties vertinimas

Ataskaitos 2.3 skyriuje buvo apibrėžta Didmeninė aukštos kokybės prieigos rinka iki geografinės aprėpties vertinimo. Šiame ataskaitos skyriuje yra vertinama Didmeninės aukštos kokybės prieigos rinkos geografinė aprėptis ir apibrėžiama Didmeninės aukštos kokybės prieigos rinkos geografinė teritorija.

Apibrėžiant Didmeninės aukštos kokybės prieigos rinkos geografinę teritoriją, siekiama nustatyti, kokia yra konkretaus produkto (paslaugos) rinkos geografinė teritorija. Produkto rinkos geografinė teritorija gali įtakoti nagrinėjamos rinkos apimtį, esamą ir potencialią konkurencinę aplinką nagrinėjamoje rinkoje. Didelės įtakos rinkoje nustatymo gairių 49 punkte nurodyta, kad pradedant geografinio vieneto lygmens vertinimą, turėtų būti užtikrinta, jog: a) šie vienetai būtų tinkamo dydžio, t. y. pakankamai smulkūs, kad būtų išvengta reikšmingų konkurencijos sąlygų įvairavimo kiekviename vienete, bet pakankamai stambūs, kad būtų galima išvengti daug išteklių reikalaujančios ir sudėtingos mikroanalizės, kuri galėtų sukelti rinkos susiskaidymą; b) iš jų būtų matyti visų atitinkamų veiklos vykdytojų tinklo struktūra; c) jų ribos tam tikrą laiką išliktų aiškios ir stabilios. Didelės įtakos rinkoje nustatymo gairių 51 punkte teigiama, kad elektroninių ryšių sektoriuje geografinė atitinkamos rinkos teritorija tradiciškai nustatoma remiantis dviem kriterijais: 1) tinklo aprėpiama teritorija ir; 2) teisinių ir kitokių reguliavimo priemonių buvimu.

Kaip nurodyta Aiškinamajame memorandume, Didmeninės aukštos kokybės prieigos rinkos geografinė teritorija dažniausiai būna apibrėžiama kaip nacionalinė.

Didmeninės aukštos kokybės prieigos rinkos geografinės rinkos apibrėžimą iš esmės apsprendžia Mažmeninių aukštos kokybės paslaugų teikimo specifika.

Pirmiausiai atkreiptinas dėmesys, kad Mažmeninės aukštos kokybės paslaugos skiriasi nuo kitų mažmeninių masinės rinkos paslaugų, pasižyminčių tam tikru lokaliu geografinės teritorijos pobūdžiu – Mažmeninių aukštos kokybės paslaugų teikimo atveju visada sujungiami bent 2 Verslo kliento padaliniai. Masinių mažmeninių paslaugų gavimo atveju paslaugos įprastai teikiamos į vieną paslaugų galinį tašką (galutiniam paslaugos gavėjui). Mažmeninių aukštos kokybės paslaugų teikimo atveju bent 2 padalinių sujungimas dažniausiai pasireiškia taip, kad yra sujungiami įprastai skirtingose Lietuvos Respublikos teritorijose (pavyzdžiui, skirtinguose miestuose ar savivaldybėse) esantys padaliniai. Padalinių sujungimas priklauso tik nuo Verslo klientų veiklos modelio ir poreikio – vienu atveju gali būti sujungiami padaliniai toje pačioje geografinėje teritorijoje, tačiau dažniausiai to paties Verslo kliento padaliniai, teikiant Mažmeninės aukštos kokybės paslaugas, būna sujungiami skirtingose geografinėse teritorijose, kadangi pagrindiniai Mažmeninių aukštos kokybės paslaugų Verslo klientai dažnai yra mažmenine prekyba ar paslaugų teikimu užsiimantys ūkio subjektai, pageidaujantys vykdyti arba vykdantys savo veiklą visoje Lietuvos Respublikos teritorijoje (turintys savo padalinius (parduotuvių ar klientų aptarnavimo centrų tinklą) Lietuvos Respublikoje).

Taip pat Mažmeninių aukštos kokybės paslaugų teikėjai turi teisę vykdyti elektroninių ryšių veiklą visoje Lietuvos Respublikos teritorijoje vienodomis sąlygomis, t. y. teisinių veiklos apribojimų atskirose Lietuvos Respublikos teritorijos dalyse nėra. Pagal anketose pateiktą informaciją, faktiškai Mažmeninių aukštos kokybės paslaugų teikėjai turi išvystę tinklus ir Mažmeninės aukštos kokybės paslaugas teikia daugelio arba visų Lietuvos Respublikos savivaldybių teritorijoje (visoje Lietuvos Respublikoje). Tik keli Mažmeninių aukštos kokybės paslaugų teikėjai nebuvo išplėtę savo Mažmeninių aukštos kokybės paslaugų teikimo iš vienos savivaldybės į kelių savivaldybių teritorijas.

Pagal Tarnybos turimą informaciją, Mažmeninės aukštos kokybės paslaugos buvo teikiamos užtikrinant visas jų savybes visoje Lietuvos Respublikos teritorijoje, t. y. paslaugų kokybinių (techninių) charakteristikų nediferencijuojant pagal atskiras geografines teritorijas. Tarnybos duomenimis, Mažmeninės aukštos kokybės paslaugos tiriamuoju laikotarpiu buvo teikiamos nediferencijuojant spartų (tokiomis pačiomis spartomis) visoje Lietuvos Respublikos teritorijoje, todėl tokių paslaugų spartų neįtakoja geografinis segmentavimas. Taip pat pažymėtina, kad dauguma atvejų Mažmeninių aukštos kokybės paslaugų gavėjai buvo aptarnaujami (registruojami gedimai, šalinami gedimai ir t.t.) vienodomis sąlygomis visoje Lietuvos Respublikos teritorijoje.

Pagal Tarnybos turimą informaciją, Didmeninės aukštos kokybės prieigos rinkos tyrimo metu taip pat nenustatyta Mažmeninių aukštos kokybės paslaugų kainų diferenciacijos vien tik dėl paslaugų teikimo geografinės vietovės, tačiau tokia kaina objektyviai gali skirtis tik priklausomai nuo atstumo tarp Verslo kliento jungiamų padalinių.

Pažymėtina, kad Mažmeninės aukštos kokybės paslaugos teoriškai galėtų būti ir tarptautinės, tačiau atkreiptinas dėmesys, kad nacionalinės Mažmeninės aukštos kokybės paslaugos skiriasi nuo tarptautinių Mažmeninių aukštos kokybės paslaugų. Nacionalines Mažmenines aukštos kokybės paslaugas perka tie Verslo klientai, kuriems aktualus duomenų perdavimas toje pačioje valstybėje, o tarptautines Mažmenines aukštos kokybės paslaugas galėtų rinktis tie Verslo klientai, kuriems aktualus duomenų perdavimas tarp kelių skirtingų valstybių. Vadinasi, skiriasi nacionalinių Mažmeninių aukštos kokybės paslaugų ir tarptautinių Mažmeninių aukštos kokybės paslaugų gavėjų poreikiai. Taip pat atkreiptinas dėmesys, kad teikiant Mažmenines aukštos kokybės paslaugas, operatorius turi vadovautis tų valstybių, kuriose teikiamos paslaugos, teisės aktais, todėl teikiant tarptautines Mažmenines aukštos kokybės paslaugas ir nacionalines Mažmenines aukštos kokybės paslaugas gali skirtis paslaugų teikimo teisinis reguliavimas. Nagrinėjamu atveju operatoriai savo tinklus yra išvystę tik Lietuvos Respublikoje. Atsižvelgiant į tai, išplėsti Mažmeninių aukštos kokybės paslaugų rinkos geografinę teritoriją už Lietuvos Respublikos teritorijos ribų nėra tikslinga.

Atsižvelgiant į tai, kad Mažmeninių aukštos kokybės paslaugų teikimui kaip pagrindas gali būti naudojama didmeninė aukštos kokybės prieiga, visos aukščiau nurodytos aplinkybės svarbios ir didmeninės aukštos kokybės prieigos geografinėi dimensijai.

Šiame Didmeninės aukštos kokybės prieigos rinkos tyrime taip pat įvertinta, ar atskiros geografinės teritorijos pasižymi tarpusavyje homogeniškais (panašiomis) charakteristikomis pagal verslo centrų pasiekiamumą, ar tokios teritorijos savo savybėmis skiriasi nuo savybių kitose geografinėse teritorijose.

Kaip matyti iš 10 lentelės, kiekvienoje iš 5 didžiausių Lietuvos miestų savivaldybių (Vilniaus miesto, Kauno miesto, Klaipėdos miesto, Šiaulių miesto ir Panevėžio miesto) teritorijų geriausią verslo centrų pasiekiamumą turėjo Telia, kuris siekė nuo 82,05 proc. iki 97,44 proc. kiekvieno atitinkamo miesto savivaldybės teritorijos visų verslo centrų. Nei vienoje iš savivaldybių teritorijų kiti ūkio subjektai savo linijomis pasiekiamų verslo centrų skaičiumi negalėjo prilygti Telia pasiekiamų verslo centrų skaičiui, t. y. Telia neturėjo nei vieno lygiavėrio potencialaus konkurento. Vadinasi, pagal verslo centrų pasiekiamumą visose 5 didžiausių Lietuvos miestų savivaldybių teritorijose verslo centrų pasiekiamumo situacija buvo homogeniška.

10 lentelė. Verslo centrų pasiekiamumas operatorių tinklų linijomis Vilniaus miesto, Kauno miesto, Klaipėdos miesto, Šiaulių miesto ir Panevėžio miesto savivaldybių teritorijose, 2019 m. II ketv.

Operatorius	Vilniaus miesto savivaldybės teritorija	Kauno miesto savivaldybės teritorija	Klaipėdos miesto savivaldybės teritorija	Šiaulių miesto savivaldybės teritorija	Panevėžio miesto savivaldybės teritorija
	Verslo centrų pasiekiamumas fiksuotojo ryšio tinklų linijomis nuo viso verslo centrų skaičiaus, proc.				
„Telia Lietuva“, AB	87,50%	91,80%	97,44%	88,00%	82,05%
UAB „Skaidula“	25,74%	6,56%	-*	-	-
UAB „Penkių kontinentų komunikacijų centras“	17,28%	-	-	-	-
UAB „Bitė Lietuva“	10,29%	2,46%	-	-	-
UAB „Cgates“	10,29%	14,75%	-	12,00%	23,08%
UAB „Baltnetos komunikacijos“	9,19%	16,39%	7,69%	-	2,56%
UAB „Init“	2,57%	3,28%	-	-	-
UAB „Balticum TV“	2,57%	-	46,15%	8,00%	-
UAB „Nacionalinis telekomunikacijų tinklas“	2,21%	-	-	-	-
UAB „Kauno interneto sistemos“	-	5,74%	-	-	-
„Splius“, UAB	-	-	10,26%	36,00%	-
AB Lietuvos radijo ir televizijos centras	-	-	-	4,00%	-
Iš viso verslo centrų (vnt.):	272	122	39	25	39

* „-“ reiškia, kad arba operatorius atitinkamos savivaldybės teritorijoje neturi atvedęs savo tinklo linijų iki verslo centrų, arba operatorius savo tinklo linijas atvedęs tik iki labai mažos dalies verslo centrų, neviršijančios 2 proc. visų verslo centrų atitinkamoje savivaldybėje. Lentelėje taip pat nenurodyti operatoriai, kurie Vilniaus miesto savivaldybės

teritorijoje savo tinklų linijas atvedę tik iki labai mažos dalies verslo centrų, neviršijančios 2 proc. visų verslo centrų Vilniaus miesto savivaldybės teritorijoje.

Šaltinis: parengta Tarnybos pagal viešai prieinamą informaciją (<http://www.ohmap.lt/>, <http://kaunasin.lt/why-kaunas/verslo-centrai/?lang=lt>, <https://www.maxima.lt/parduotuves>, <https://www.rimi.lt/parduotuves>, <https://iki.lt/iki-parduotuviu-tinklas/>, <http://www.norfa.lt/lt/parduotuves/>), Mažmeninių aukštos kokybės paslaugų teikėjų Tarnybai pateiktą informaciją ir OTIS duomenis.

Kaip matyti iš 11 lentelėje pateiktos informacijos, bent 3 operatorių tų pačių verslo centrų pasiekiamumas buvo panašiai neišvystytas kiekvienoje iš 5 didžiausių Lietuvos miestų savivaldybių (Vilniaus miesto, Kauno miesto, Klaipėdos miesto, Šiaulių miesto ir Panevėžio miesto) teritorijų – toks pasiekiamumas nesiekė netgi ¼ visų tų pačių verslo centrų arba 25 proc. visų tų pačių verslo centrų. Vadinasi, ir pagal bent 3 operatorių tų pačių verslo centrų pasiekiamumą visose 5 didžiausių Lietuvos miestų savivaldybių teritorijose situacija buvo homogeniška.

11 lentelė. Verslo centrų proc. nuo visų verslo centrų, iki kurių yra atvestos bent 3 operatorių tinklų linijos, 2019 m. II ketv.

Teritorija	Bent 3 operatorių verslo centrų pasiekiamumas, proc.	Bendras verslo centrų skaičius
Vilniaus miesto savivaldybės teritorija	24,63%	272
Kauno miesto savivaldybės teritorija	11,48%	122
Klaipėdos miesto savivaldybės teritorija	7,69%	39
Šiaulių miesto savivaldybės teritorija	8,00%	25
Panevėžio miesto savivaldybės teritorija	0,00%	39

Šaltinis: parengta Tarnybos pagal viešai prieinamą informaciją (<http://www.ohmap.lt/>, <http://kaunasin.lt/why-kaunas/verslo-centrai/?lang=lt>, <https://www.maxima.lt/parduotuves>, <https://www.rimi.lt/parduotuves>, <https://iki.lt/iki-parduotuviu-tinklas/>, <http://www.norfa.lt/lt/parduotuves/>), Mažmeninių aukštos kokybės paslaugų teikėjų Tarnybai pateiktą informaciją ir OTIS duomenis.

Apibendrinant, kas išdėstyta aukščiau (išanalizavus 10 ir 11 lentelių duomenis), galima teigti, kad kiekvienoje iš 5 didžiausių Lietuvos miestų savivaldybių teritorijų konkurencijos sąlygos buvo homogeniškos. Nebuvo nustatyta tokių teritorijų, kurių konkurencijos sąlygos skirtųsi tarpusavyje ar būtų skirtingos, lyginant su konkurencijos sąlygomis 5 didžiausių Lietuvos miestų savivaldybių teritorijose. Atsižvelgiant į tai, taip pat galima teigti, kad skirtingos Lietuvos Respublikos teritorijos (savivaldybės) pasižymi homogeniškais didmeninės aukštos kokybės prieigos teikimo sąlygomis, todėl nėra tikslinga šių geografinių teritorijų analizuoti atskirai.

Atsižvelgiant į aukščiau nurodytas aplinkybes (Mažmeninių aukštos kokybės paslaugų teikimo specifiką Lietuvos Respublikos geografinėje teritorijoje bei verslo centrų pasiekiamumo sąlygų homogeniškumą visoje Lietuvos Respublikos teritorijoje), laikytina, kad Didmeninės aukštos kokybės prieigos rinkos geografinė teritorija yra Lietuvos Respublika.

2.4 skyriaus išvada: Didmeninės aukštos kokybės prieigos rinkos geografinė teritorija yra Lietuvos Respublikos teritorija.

2.5. Didmeninės aukštos kokybės prieigos rinkos apibrėžimas

Kaip jau minėta ataskaitos 2.3.4 skyriuje, didmeninė aukštos kokybės prieiga gali būti naudojama teikiant Mažmenines aukštos kokybės paslaugas.

Ataskaitos 2.3.3 skyriuje nustatyta, kad pradinė Didmeninės aukštos kokybės prieigos rinkos paslauga – didmeninė paslauga, kai operatorius, teikiantis tinklą, kitam operatoriui suteikia tinklo prieigą duomenų perdavimui Mažmeninėms aukštos kokybės paslaugoms teikti, ir didmeninės aukštos kokybės prieigos gavimui yra būtinos susijusios priemonės.

Ataskaitos 2.3.5 skyriuje atlikus didmeninės aukštos kokybės prieigos pakeičiamumo paklausos ir pasiūlos atžvilgiu analizę, nustatyta, kad didmeninė aukštos kokybės prieiga metalinėmis vytos poros linijomis xDSL technologija ir didmeninė aukštos kokybės prieiga šviesolaidinėmis linijomis SDH ir Ethernet technologijomis, nepriklausomai nuo greitaveikos, yra pakeičiamos tarpusavyje pasiūlos ir paklausos atžvilgiu, todėl patenka į Didmeninės aukštos kokybės prieigos rinkos apibrėžimo apimtį.

Ataskaitos 2.4 skyriuje nustatyta, kad Didmeninės aukštos kokybės prieigos rinkos geografinė teritorija yra Lietuvos Respublikos teritorija

2.5 skyriaus ir 2 skyriaus išvados (apibendrinimas):

Atsižvelgiant į anksčiau išdėstytą informaciją, Didmeninė aukštos kokybės prieigos rinka apibrėžiama kaip: didmeninės aukštos kokybės prieigos metalinėmis vytos poros linijomis xDSL technologija ir (arba) šviesolaidinėmis linijomis SDH (ir) arba Ethernet technologijomis, nepriklausomai nuo greitaveikos nuo didmeninės centrinės prieigos suteikimo pradžios taško iki Verslo kliento (arba jo galinės įrangos), jei iki jo patalpų verslo centre yra atvestas didmeninę aukštos kokybės prieigą teikiančio operatoriaus tinklas, arba įvado iki pastato (verslo centro), kuriame veikia Verslo klientas, jei didmeninę aukštos kokybės prieigą teikiančio operatoriaus tinklas nėra atvestas iki Verslo kliento patalpų verslo centre, bet yra atvestas iki įvado į pastatą (verslo centrą), rinka, kurios geografinė teritorija yra Lietuvos Respublikos teritorija (toliau – Atitinkama rinka).

3. Tyrimas, ar konkurencija Atitinkamoje rinkoje yra veiksminga, ir konkurencijos problemų nustatymas

Kaip nurodyta ataskaitos 1.3 skyriuje, antras Didmeninės aukštos kokybės prieigos rinkos tyrimo procedūros etapas yra tyrimas, ar konkurencija Atitinkamoje rinkoje yra veiksminga, ir jeigu konkurencija nėra veiksminga, didelę įtaką Atitinkamoje rinkoje turinčių ūkio subjektų įvardijimas. Įstatymo 3 straipsnio 70 dalyje yra nurodyta, kad *veiksminga konkurencija* yra „*situacija atitinkamoje rinkoje, kai nėra didelę įtaką toje rinkoje turinčių ūkio subjektų.*“ Taigi, šioje ataskaitos dalyje yra atliekamas tyrimas, ar konkurencija ataskaitos 2.5 skyriuje apibrėžtoje Atitinkamoje rinkoje yra veiksminga. Atliekant šį tyrimą siekiama nustatyti, ar Atitinkamoje rinkoje yra ūkio subjektas, kuris turi tokią ekonominės galios padėtį, kuri suteikia jam galią elgtis pakankamai nepriklausomai nuo konkurentų ir galutinių paslaugų gavėjų. Atliekant konkurencijos veiksmingumo tyrimą, taip pat yra nustatomos konkurencijos problemos, kurios kyla arba gali kilti nagrinėjamoje Atitinkamoje rinkoje.

3.1. Tyrimas, ar konkurencija Atitinkamoje rinkoje yra veiksminga, atsižvelgiant į nustatytus kriterijus

Tarnyba, atsižvelgdama į Didelės įtakos rinkoje nustatymo gairių 58 punkte išvardintus kriterijus, kuriais vadovaujantis gali būti nustatyta, ar atitinkamoje rinkoje yra dominuojantis ūkio subjektas, ir vadovaudamasi Taisyklių 8.2 papunkčiu, išskyrė šiuos kriterijus, į kuriuos bus orientuojamasi tiriant konkurencijos veiksmingumą Atitinkamoje rinkoje:

1. Atitinkamos rinkos struktūra;
2. vertikaliai susijusios paslaugos;
3. įėjimo į Atitinkamą rinką barjerai;
4. potenciali konkurencija;
5. pirkėjo derybinė galia.

3.1.1. Atitinkamos rinkos struktūra

Tiriamuoju laikotarpiu nebuvo suteikta nei viena didmeninė aukštos kokybės prieiga, todėl nėra galimybės tiesiogiai įvertinti Atitinkamos rinkos, matuojant pagal suteiktos didmeninės aukštos kokybės prieigos skaičių ir (arba) gautas pajamas. Todėl Atitinkamos rinkos struktūra pirmiausiai sąlyginai bus vertinama atsižvelgiant į operatorių potencialą suteikti didmeninę aukštos kokybės prieigą t. y. pagal linijų, atvestų iki Lietuvos Respublikoje esančių verslo centrų, skaičių, taip pat pagal operatorių užimamas Mažmeninių aukštos kokybės paslaugų teikimo rinkos dalis.

Kaip matyti iš 12 lentelės, Atitinkamoje rinkoje tiriamojo laikotarpio pabaigoje (2019 m. II ketv.) iš viso buvo 497 verslo centrai. Telia savo tinklo linijas buvo atvedusi iki 88,93 proc. visų Lietuvos Respublikos teritorijoje esančių verslo centrų (tinklo linijos atvestos iki 442 verslo centrų). Po Telia rikiavosi UAB „Skaidula“, savo tinklo linijas atvedusi iki 15,69 proc. visų verslo centrų (tinklo linijos atvestos iki 78 verslo centrų). Trečioje vietoje pagal verslo centrų pasiekiamumą buvo UAB „Cgates“, savo tinklo linijas atvedusi iki 11,67 proc. visų Lietuvos Respublikos verslo centrų (tinklo linijos atvestos iki 58 verslo centrų).

12 lentelė. Verslo centrų pasiekiamumas operatorių tinklų linijomis Lietuvos Respublikos teritorijoje, 2019 m. II ketv.

Operatorius*	Mažmeninės aukštos kokybės paslaugos Lietuvos teritorijoje	
	Fiksuotojo ryšio tinklų linijų, atvestų iki verslo centrų, skaičius, vnt.	Verslo centrų pasiekiamumas nuo viso verslo centrų skaičiaus, proc.
„Telia Lietuva“, AB	442	88,93%

UAB „Skaidula“	78	15,69%
UAB „Cgates“	58	11,67%
UAB „Baltnetos komunikacijos“	49	9,86%
UAB „Penkių kontinentų komunikacijų centras“	47	9,46%
UAB „Bitė Lietuva“	31	6,24%
UAB „Balticum TV“	27	5,43%
„Splus“, UAB	13	2,62%
UAB „Init“	11	2,21%
Iš viso:	497	

* Nenurodomi operatoriai, kurie savo tinklų linijas atvedę tik iki labai mažos dalies verslo centrų, neviršijančios 2 proc.

Šaltinis: parengta Tarnybos pagal viešai prieinamą informaciją (<http://www.ohmap.lt/>, <http://kaunasin.lt/why-kaunas/verslo-centrai/?lang=lt>, <https://www.maxima.lt/parduotuves>, <https://www.rimi.lt/parduotuves>, <https://iki.lt/iki-parduotuviu-tinklas/>, <http://www.norfa.lt/lt/parduotuves/>), Mažmeninių aukštos kokybės paslaugų teikėjų Tarnybai pateiktą informaciją ir OTIS duomenis.

Kaip matyti iš 13 lentelės, 12 lentelėje nurodytas absoliučiai didžiausias Telia verslo centrų pasiekiamumas tinklo linijomis (88,93 proc.) leido Telia užimti labai didelę dalį Mažmeninių aukštos kokybės paslaugų teikimo rinkoje – Telia rinkos dalis tiriamojo laikotarpio pabaigoje buvo 74,81 proc. Telia pagal užimamas rinkos dalis negalėjo prilygti antrą ir trečią vietas pagal rinkos dalis užėmę ūkio subjektai: UAB „Baltnetos komunikacijos“ (rinkos dalis 10,44 proc.) ir UAB „Nacionalinis telekomunikacijų tinklas“ (6,29 proc.). Šie 2 ūkio subjektai net nepateko į 12 lentelėje geriausią verslo centrų pasiekiamumą tinklų linijomis turinčių ūkio subjektų trejetuką.

13 lentelė. Mažmeninių aukštos kokybės paslaugų teikėjų rinkos dalys Lietuvos Respublikoje pagal gautas pajamas, proc., 2016 m. – 2019 m. I-II ketv.

Eil. Nr.	Ūkio subjektas	Mažmeninių aukštos kokybės paslaugų teikimo rinkos dalis pagal pajamas, proc.			
		2016 m.	2017 m.	2018 m.	2019 m. I-II ketv.
1.	„Telia Lietuva“, AB*	82,46%	80,09%	76,30%	74,81%
2.	UAB „Baltnetos komunikacijos“	6,14%	7,04%	9,18%	10,44%
3.	UAB „Nacionalinis telekomunikacijų tinklas“	4,53%	5,17%	5,78%	6,29%
4.	UAB „CSC Telecom“	4,04%	4,53%	5,01%	5,00%
5.	AB Lietuvos radijo ir televizijos centras	1,75%	1,94%	2,36%	2,34%
6.	Kiti teikėjai	1,08%	1,23%	1,37%	1,12%

* Didmeninės aukštos kokybės prieigos rinkos tyrimo metu Telia negalėjo pateikti Tarnybos prašomos informacijos apie visų atskirų mažmeninių paslaugų pajamas, todėl ataskaitoje remiamasi Telia Tarnybai ketvirtinėse ataskaitose apie vykdytą elektroninių ryšių veiklą nurodytomis pajamomis, gautomis už teiktas mažmenines duomenų perdavimo paslaugas (šios pajamos neapima pajamų, gautų už teiktas mažmenines interneto prieigos paslaugas).

Šaltinis: parengta Tarnybos pagal anketose ir Telia ketvirtinėse ataskaitose apie vykdytą elektroninių ryšių veiklą pateiktą informaciją.

Didelės įtakos rinkoje nustatymo gairių 55 punkte nurodoma, kad pagal nusistovėjusią Europos Sąjungos Teisingumo teismo praktiką įmonės kurį laiką „užimama labai didelė rinkos dalis, viršijanti 50 %, jau savaime, išskyrus išimtines aplinkybes, liudija apie dominuojančią padėtį“. Iš praktikos žinoma, kad kuo didesnė rinkos dalis ir ilgesnis laikotarpis, kuriuo ta rinkos dalis užimama, tuo didesnė tikimybė, kad ji bus svarbus preliminarus didelės įtakos rinkoje požymis.

Tarnyba nustatė, kad Atitinkamoje rinkoje tiriamuoju laikotarpiu nei vienas ūkio subjektas negalėjo prilygti Telia nei pagal jos pasiekiamų verslo centrų procentą tinklo linijomis (Telia tiriamojo laikotarpio pabaigoje Atitinkamoje rinkoje pasiekė 88,93 proc. visų verslo centrų), nei pagal Telia užimamą Mažmeninių aukštos kokybės paslaugų teikimo rinkos dalį pagal pajamas, gautas Lietuvos Respublikoje (tiriamojo laikotarpio pabaigoje Telia užėmė 74,81 proc. rinkos). Atsižvelgiant į tai, Atitinkamoje rinkoje tiriamuoju laikotarpiu Telia užėmė dominuojančią padėtį.

3.1.1 skyriaus išvada: Telia Atitinkamos rinkos dalis (pagal jos pasiekiamų verslo centrų procentą tinklo linijomis arba pagal užimamą Mažmeninių aukštos kokybės paslaugų teikimo rinkos dalį) tiriamuoju laikotarpiu gerokai viršijo 50 proc. (atitinkamai buvo 88,93 proc. arba 74,81 proc.), todėl tai gali būti laikoma tiesioginiu Telia dominuojančios padėties įrodymu Atitinkamoje rinkoje.

3.1.2. Vertikaliai susijusios paslaugos

Šiame ataskaitos skyriuje nagrinėjama, kaip didmeninė aukštos kokybės prieiga yra susijusi su prieiga prie kitos fizinės infrastruktūros ir Mažmeninėmis aukštos kokybės paslaugomis.

Didmeninės aukštos kokybės prieigos ir Mažmeninių aukštos kokybės paslaugų vertikali sąsaja. Kaip jau buvo minėta ataskaitoje, didmeninės aukštos kokybės prieigos pagrindu, ją teikdami sau arba pirkdami iš kitų operatorių, operatoriai gali teikti arba teikia Mažmenines aukštos kokybės paslaugas Verslo klientams. Todėl didmeninė aukštos kokybės prieiga ir Mažmeninės aukštos kokybės paslaugos yra vertikaliai susijusios paslaugos.

Kaip nurodyta ataskaitos 2.1 skyriuje (žr. 2 lentelę), tiriamojo laikotarpio pabaigoje Lietuvos Respublikos mastu Telia užėmė 74,81 proc. visos Mažmeninių aukštos kokybės paslaugų teikimo rinkos.

Telia, būdama didžiausia Mažmeninių aukštos kokybės paslaugų teikėja Atitinkamos rinkos geografinėje teritorijoje, turi motyvų išlaikyti ir (arba) padidinti savo rinkos dalį Mažmeninių aukštos kokybės paslaugų teikimo rinkoje, ir, nesant didmeninės aukštos kokybės prieigos reguliavimo, turi galimybes atitinkamomis kainų politikos ar kitomis priemonėmis padaryti didmeninę aukštos kokybės prieigą Atitinkamoje rinkoje nepatrauklią kitiems operatoriams, nesuteikti didmeninės aukštos kokybės prieigos ir siekti konkurencijos ribojimo Mažmeninių aukštos kokybės paslaugų teikimo rinkoje.

Iš kitos pusės, reguliuojant didmeninę aukštos kokybės prieigą, Telia negali kelti Mažmeninių aukštos kokybės paslaugų kainų, nes pakilus Mažmeninių aukštos kokybės paslaugų kainoms, kiti operatoriai pradėtų pirkti daugiau didmeninės aukštos kokybės prieigos paslaugų ir pradėtų mažesnėmis kainomis teikti Mažmenines aukštos kokybės paslaugas.

Taip pat pažymėtina, kad Telia techninių galimybių tyrimų metu gavusi informaciją iš kitų operatorių, ketinančių iš Telia gauti didmeninę aukštos kokybės prieigą, siekdama išlaikyti savo įtaką Mažmeninių aukštos kokybės paslaugų teikimo rinkoje, gali riboti didmeninės aukštos kokybės prieigos teikimą ar šios paslaugos patrauklumą Atitinkamoje rinkoje.

Didmeninės aukštos kokybės prieigos ir prieigos prie ryšių kabelių kanalų sistemos (toliau – RKKS) vertikali sąsaja. Didmeninė aukštos kokybės prieiga gali glaudžiai sietis su prieiga prie RKKS, kadangi operatoriams tiesiant linijų prieigos tinklus, kurie gali būti naudojami didmeninės aukštos kokybės prieigos ar Mažmeninių aukštos kokybės paslaugų teikimui, gali būti reikalinga pasinaudoti prieiga prie RKKS, taip sumažinant tinklo vystymo sąnaudas. Pavyzdžiui, tiesiant bet kurios fizinės infrastruktūros prieigos tinklus, kuriuos dažniausiai sudaro vietinės šviesolaidinės linijos, dalies brangiai kainuojančių inžinerinių (pagalbinių) darbų galima išvengti, panaudojant esamą RKKS. Tai reiškia, kad didmeninė aukštos kokybės prieiga yra vertikaliai susijusi su prieiga prie RKKS, kuri, 2019 m. atlikus Didmeninės vietinės prieigos fiksuotoje vietoje rinkos tyrimą¹² ir nustačius, kad Telia turi didelę įtaką šioje rinkoje, yra reguliuojama.

Kaip buvo nustatyta 2019 m. Tarnybos užbaigtame Didmeninės vietinės prieigos fiksuotoje vietoje rinkos tyrime, Telia 2015 – 2017 m. priklausė apie 97,9 proc. visos Lietuvos Respublikoje išvystytos RKKS, o tai Telia suteikia tam tikrą konkurencinį pranašumą ir

¹² <https://www.rtt.lt/d/didmenines-vietines-prieigos-fiksuotoje-vietoje-rinka-3/>

Atitinkamoje rinkoje, kadangi didmeninei aukštos kokybės prieigai teikti reikalingas nuosavas tinklas, o valdant didžiąją dalį RKKS yra palankesnės sąlygos vystyti savo tinklą, kadangi dažnu atveju tinklo tiesimui reikalinga pasinaudoti RKKS.

3.1.2 skyriaus išvados: Didmeninė aukštos kokybės prieiga yra vertikalčiai susijusi su Mažmeninėmis aukštos kokybės paslaugomis, prieiga prie RKKS. Telia turi motyvų, o nesant reguliavimo, ir galimybes nesuteikti didmeninės aukštos kokybės prieigos, taip pat kontroliuoti didmeninės aukštos kokybės prieigos kainas bei kitas teikimo sąlygas ir tuo riboti galimybes patekti į Atitinkamą rinką, daryti neigiamą įtaką Mažmeninių aukštos kokybės paslaugų teikimo rinkoje. Telia valdoma Lietuvos Respublikoje išvystyta RKKS suteikia Telia konkurencinį pranašumą Atitinkamoje rinkoje prieš esamus arba potencialius didmeninės aukštos kokybės prieigos teikėjus, nevaldančius tokios apimties RKKS.

3.1.3. Įėjimo į Atitinkamą rinką barjerai

Naujas dalyvis įeiti į atitinkamą rinką ir teikti didmeninę aukštos kokybės prieigą sau arba kitiems asmenims gali tik tokiu atveju, jei turi (ar per trumpą laiką gali įsigyti) pakankamai išvystytą teritorinio padengimo prasme metalinių vytos poros linijų ir (arba) šviesolaidinių linijų tinklą. Operatorius gali įrengti savo tinklą, statydamas visą fizinę infrastruktūrą, arba gali vystyti savo tinklą, naudodamasis prieiga prie RKKS.

Kaip buvo nustatyta Didmeninės centrinės prieigos fiksuotoje vietoje masinės rinkos produktams rinkos tyrime¹³, operatoriui norint statyti savo tinklą, reikalingos didelės investicijos – tinklo išvystymas (statyba) kainuoja kelis šimtus tūkst. eurų šiek tiek didesnio tinklo atveju (dengiančio dalį tam tikro miestelio ar nepilną dalį miesto). Didesnio ir didelio tinklo išvystymas (statyba) gali iš viso atsieiti nuo kelių milijonų iki 15 mln. Eur. Tai labai dideli kaštai, ypač įvertinant aplinkybę, kad dažnai tinklų atsiperkamumas gali siekti daugiau nei 10 m.

Kad brangi tinklo statyba egzistuoja kaip įėjimo į Atitinkamą rinką barjeras, buvo patvirtinta ir šio Didmeninės aukštos kokybės prieigos rinkos tyrimo metu. 11 anketų respondentų iš 18 arba 8 Mažmeninių aukštos kokybės paslaugų teikėjai iš 11 teikėjų anketose nurodė, kad yra brangi tinklo statyba, norint pradėti teikti Mažmenines aukštos kokybės paslaugas arba atitinkamai didmeninę aukštos kokybės prieigą.

Nors prieigos prie RKKS reguliavimas tokius įėjimo į Atitinkamą rinką barjerus ir gali sumažinti (pagal Tarnybos surinktus duomenis¹⁴, pakloti 1 km ilgio vietinę šviesolaidinę liniją kainuoja apie 8 000–20 000 Eur, tuo tarpu perkant prieigą prie RKKS (talpinant 1 km šviesolaidinę liniją į RKKS) tinklo vystymo kaina sumažėja iki 2 000–4 000 Eur), tačiau kitam operatoriui vystant savo tinklą nepakanka tik gauti prieigos prie RKKS, bet yra reikalinga ir nutiesti tam tikras linijas, taip pat sumodeliuoti pačią tinklo struktūrą ir įsigyti tam tikrą aktyvią tinklo įrangą.

Atsižvelgiant į anksčiau pateiktą informaciją, darytina išvada, kad Telia turimų fiksuotojo ryšio linijų ir RKKS šiuo metu dubliuoti vis dar nėra įmanoma, o tai riboja veiksmingos konkurencijos atsiradimo galimybes Atitinkamoje rinkoje.

Atsižvelgiant į aukščiau išdėstytas aplinkybes, galima teigti, kad įėjimo į Atitinkamą rinką barjerai yra aukšti.

3.1.3 skyriaus išvados: Įėjimo į Atitinkamą rinką barjerai yra aukšti.

3.1.4. Potenciali konkurencija

Potencialią konkurenciją Atitinkamoje rinkoje gali sudaryti kiti didmeninės aukštos kokybės prieigos teikėjai, kurie konkuruos tarpusavyje, siekdami teikti didmeninę aukštos kokybės prieigą. Tam, kad potencialūs didmeninės aukštos kokybės prieigos teikėjai lygiaverčiai konkuruotų su Telia Atitinkamoje rinkoje, jie privalo turėti išvystytą nuosavą linijų tinklą Lietuvos Respublikoje. Tiriamojo laikotarpio pabaigoje nė vienas Mažmeninių aukštos kokybės paslaugų

¹³ <https://www.rtt.lt/d/didmenines-centrines-prieigos-fiksuotoje-vietoje-masines-rinkos-produktams-rinka-3/>

¹⁴ <https://www.rtt.lt/d/didmenines-vietines-prieigos-fiksuotoje-vietoje-rinka-3/>

teikėjas, galintis teikti didmeninę aukštos kokybės prieigą, neturėjo tokios aprėpties tinklo (verslo centrų pasiekiamumo), kaip Telia. Kaip nurodyta ataskaitos 3.1.1 skyriuje, Atitinkamoje rinkoje Telia savo tinklo linijas buvo atvedusi iki 88,93 proc. visų Lietuvos Respublikos teritorijoje esančių verslo centrų. Po Telia rikiavosi UAB „Skaidula“, savo tinklo linijas atvedusi iki 15,69 proc. visų verslo centrų. Trečioje vietoje pagal verslo centrų pasiekiamumą buvo UAB „Cgates“, savo tinklo linijas atvedusi iki 11,67 proc. visų Lietuvos Respublikos verslo centrų.

Didmeninės aukštos kokybės prieigos rinkos tyrimo metu nustatyta, kad tam, jog būtų galima laikyti esant potencialią konkurenciją Didmeninėje aukštos kokybės prieigos rinkoje (o kartu ir galimus Atitinkamos rinkos pokyčius ateityje), bent 3 operatoriai turėtų pasiekti (dubliuoti) (jų tinklų linijos turėtų būti atvestos iki) ne mažiau kaip 70 proc. visų Lietuvos Respublikos verslo centrų.

Bent 3 operatorių tų pačių verslo centrų pasiekiamumo bent 70 proc. riba pasirinkta analogiškai, kaip ir Didmeninės centrinės prieigos fiksuotoje vietoje masinės rinkos produktams rinkos tyrime – atitinkamoje savivaldybėje turi būti mažiausiai 3 operatoriai, tačiau šiems operatoriams šioje savivaldybėje tik veikti ir turėti tam tikrą tinklo išvystymą, pavyzdžiui, skirtinguose ir nesidubliuojančiuose verslo centruose, nepakanka. Norint, kad jie tarpusavyje galėtų veiksmingai konkuruoti, tokie operatoriai savo atitinkamas tinklų linijas turi būti nutiesę į didžiąją dalį tų pačių verslo centrų toje savivaldybėje. Tarnybos vertinimu, bent 3 operatoriai tokiu atveju toje pačioje savivaldybėje turėtų padengti ne mažiau kaip 7/10 arba 70 proc. tų pačių visų savivaldybės gyvenamųjų patalpų, tik taip atitinkamas operatorius galėtų sudaryti potencialią konkurenciją kitam operatoriui.

Kaip matyti iš 14 lentelės, bent 3 operatorių tų pačių verslo centrų pasiekiamumas Lietuvos Respublikoje buvo 17,30 proc. Taigi, bent 3 operatoriai nesiekė bent 70 proc. tų pačių visų Lietuvos Respublikos verslo centrų (toks procentas net nesiekė 20 proc.). Kartu pažymėtina ir tai, kad tiriamojo laikotarpio pabaigoje netgi mažesnio nei 3 operatorių skaičiaus (bent 2 operatorių) tų pačių verslo centrų pasiekiamumas (dubliavimas) Lietuvos Respublikoje nesiekė 70 proc. (buvo 42,66 proc.). Atsižvelgiant į tai, galima teigti, kad nagrinėjamu atveju Atitinkamoje rinkoje nebuvo potencialios konkurencijos (o kartu nebuvo ir veiksmingos konkurencijos), t. y. nei vienas kitas operatorius savo tinklo linijomis nėra pasiekęs reikšmingesnio tų pačių verslo centrų skaičiaus, skirtingai nei Telia.

14 lentelė. Verslo centrų proc. nuo visų verslo centrų, iki kurių yra atvestos bent 3 arba bent 2 operatorių tinklų linijos, 2019 m. II ketv.

Teritorija	Bent 3 operatorių verslo centrų pasiekiamumas, proc.	Bent 2 operatorių verslo centrų pasiekiamumas (dubliavimas), proc.	Bendras verslo centrų skaičius
Lietuvos Respublika	17,30%	42,66%	497

Šaltinis: parengta Tarnybos pagal viešai prieinamą informaciją (<http://www.ohmap.lt/>, <http://kaunas.lt/why-kaunas/verslo-centrai/?lang=lt>, <https://www.maxima.lt/parduotuves>, <https://www.rimi.lt/parduotuves>, <https://iki.lt/iki-parduotuviu-tinklas/>, <http://www.norfa.lt/lt/parduotuves/>), Mažmeninių aukštos kokybės paslaugų teikėjų Tarnybai pateiktą informaciją ir OTIS duomenis.

Taigi, galima teigti, kad Atitinkamoje rinkoje nėra vienas operatorius neturėjo galimybių didmeninę aukštos kokybės prieigą teikti tokiu mastu, koku didmeninę aukštos kokybės prieigą gali teikti Telia.

Be to, kaip jau minėta ataskaitos 3.1.3 skyriuje, įėjimo į Atitinkamą rinką barjerai yra aukšti, todėl sunku sudaryti potencialią konkurenciją Telia.

3.1.4 skyriaus išvada: Įvertinus Telia verslo centrų pasiekiamumą bei visų operatorių verslo centrų pasiekiamumą (bent 3 operatorių tų pačių verslo centrų pasiekiamumas buvo nepakankamas konstatuoti, kad yra potenciali konkurencija Atitinkamoje rinkoje) ir tai, kad įėjimo į Atitinkamą rinką barjerai yra aukšti (žr. ataskaitos 3.1.3 skyrių), darytina išvada, kad potencialios konkurencijos Atitinkamoje rinkoje nėra.

3.1.5. Pirkėjo derybinė galia

Pirkėjo derybinė galia nusako didmeninės aukštos kokybės prieigos gavėjų galimybes daryti įtaką didmeninės aukštos kokybės prieigos teikėjams. Didmeninės aukštos kokybės prieigos gavėjas turi derybinę galią, kai didmeninės aukštos kokybės prieigos teikėjui padidinus didmeninės aukštos kokybės prieigos kainas ar pabloginus didmeninės aukštos kokybės prieigos savybes, didmeninės aukštos kokybės prieigos gavėjas turi galimybę pasinaudoti Atitinkamoje rinkoje ar kitoje rinkoje siūlomų paslaugų alternatyvomis, įskaitant alternatyvaus teikėjo pasirinkimą.

Ataskaitos 3.1.1 skyriuje nurodyta, kad didžiausią ir patį geriausią Atitinkamos rinkos verslo centrų pasiekiamumą tiriamuoju laikotarpiu turėjo Telia, kiti operatoriai negalėjo verslo centrų pasiekiamumu prilygti Telia. Atsižvelgiant į tai, pirkėjo derybinės galios kriterijų tikslinga vertinti tik Telia atžvilgiu. Atlikus pirkėjo derybinės galios analizę, išskiriamos šios pagrindinės aplinkybės:

1. Telia, nesant reguliavimo, neturi motyvų teikti didmeninę aukštos kokybės prieigą, skelbti viešojo pasiūlymo teikti didmeninę aukštos kokybės prieigą ir (arba) gerinti siūlomos didmeninės aukštos kokybės prieigos suteikimo ir teikimo sąlygų Atitinkamoje rinkoje. Joks kitas operatorius Atitinkamoje rinkoje neturi panašaus dydžio tinklo, todėl esami ir potencialūs didmeninės aukštos kokybės prieigos gavėjai neturi galimybės pasirinkti kito didmeninės aukštos kokybės prieigos teikėjo, net jei kito didmeninės aukštos kokybės prieigos teikėjo nustatytos didmeninės aukštos kokybės prieigos suteikimo ir teikimo sąlygos būtų palankesnės už Telia siūlomas sąlygas. Dėl didmeninės aukštos kokybės prieigos ir Mažmeninių aukštos kokybės paslaugų vertikalios sąsajos, Telia, nesant reguliavimo, nebūtų naudinga teikti didmeninę aukštos kokybės prieigą, nes tokios prieigos gavėjų skaičiaus augimas sąlygotų didesnę konkurenciją Mažmeninių aukštos kokybės paslaugų teikimo rinkoje. Apibendrinant galima daryti išvadą, kad nei vienas esamas ar potencialus didmeninės aukštos kokybės prieigos gavėjas iš esmės negali daryti įtakos Telia dėl didmeninės aukštos kokybės prieigos suteikimo ir teikimo sąlygų Atitinkamoje rinkoje.

2. Telia turi motyvų, o nesant reguliavimo, ir galimybes kitam operatoriui neteikti su didmenine aukštos kokybės prieiga susijusių priemonių tinkamomis ir priimtinais sąlygomis. Kaip nurodyta ataskaitos 2.3.3 skyriuje, be susijusių priemonių būtų neįmanoma gauti didmeninės aukštos kokybės prieigos. Atliekant konkurencijos Atitinkamoje rinkoje veiksmingumo tyrimą, nustatyta, kad Telia turi motyvų, o nesant reguliavimo, ir galimybes neteikti didmeninės aukštos kokybės prieigos kitam operatoriui arba kontroliuoti didmeninės aukštos kokybės prieigos teikimo sąlygas (įskaitant nediskriminacines kainas ir kitas didmeninės aukštos kokybės prieigos teikimo sąlygas). Todėl daroma išvada, kad Telia turi motyvų, o nesant reguliavimo, ir galimybes potencialiam didmeninės aukštos kokybės prieigos gavėjui nesuteikti su didmenine aukštos kokybės prieiga susijusių priemonių arba teikti jas nepalankiomis sąlygomis (įskaitant nediskriminacines kainas ir kitas didmeninės aukštos kokybės prieigos teikimo sąlygas) ir tokiu būdu sudaryti kliūtis gauti didmeninę aukštos kokybės prieigą. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta šiame ataskaitos skyriuje, darytina išvada, kad kiti operatoriai neturi derybinės galios daryti įtaką Telia ne tik dėl didmeninės aukštos kokybės prieigos teikimo ir teikimo sąlygų (įskaitant nediskriminacines kainas ir kitas didmeninės aukštos kokybės prieigos teikimo sąlygas) Atitinkamoje rinkoje, bet analogiškai neturi derybinės galios ir dėl su didmenine aukštos kokybės prieiga susijusių priemonių suteikimo bei teikimo tinkamomis ir priimtinais sąlygomis (įskaitant nediskriminacines kainas ir kitas paslaugų teikimo sąlygas).

3.1.5 skyriaus išvada: Esami arba potencialūs Telia teikiamos didmeninės aukštos kokybės prieigos (ir susijusių priemonių) gavėjai Telia atžvilgiu derybinės galios Atitinkamoje rinkoje neturi. Aplinkybių, leidžiančių manyti, kad Atitinkamoje rinkoje egzistuoja pirkėjo derybinė galia, nėra.

3.2. Didelę įtaką Atitinkamoje rinkoje turintis ūkio subjektas

Atlikusi konkurencijos veiksmingumo tyrimą, Tarnyba konstatavo, kad Atitinkamoje rinkoje tiriamuoju laikotarpiu vyravo tokia situacija:

1. Telia tiriamojo laikotarpio pabaigoje užėmė gerokai virš 50 proc. rinkos (užimamos rinkos dalys sudarė 88,93 proc. pagal verslo centrų pasiekiamumą arba 74,81 proc. pagal už Mažmeninių aukštos kokybės paslaugų teikimą gautas pajamas).

2. Didmeninė aukštos kokybės prieiga yra vertikaliai susijusi su Mažmeninėmis aukštos kokybės paslaugomis, prieiga prie RKKS. Telia turi motyvų, o nesant reguliavimo, ir galimybes nesuteikti didmeninės aukštos kokybės prieigos, taip pat kontroliuoti didmeninės aukštos kokybės prieigos kainas bei kitas teikimo sąlygas ir tuo riboti galimybes patekti į Atitinkamą rinką, daryti neigiamą įtaką Mažmeninių aukštos kokybės paslaugų teikimo rinkoje. Telia valdoma Lietuvos Respublikoje išvystyta RKKS suteikia Telia konkurencinį pranašumą Atitinkamoje rinkoje prieš esamus arba potencialius didmeninės aukštos kokybės prieigos teikėjus, nevaldančius tokios apimties RKKS.

3. Įėjimo į Atitinkamą rinką barjerai yra aukšti.

4. Įvertinus Telia užimamą Atitinkamos rinkos dalį, tų pačių verslo centrų pasiekiamumą ir tai, kad įėjimo į Atitinkamą rinką barjerai yra aukšti, darytina išvada, kad potencialios konkurencijos Atitinkamoje rinkoje nėra.

5. Esami arba potencialūs Telia teikiamos didmeninės aukštos kokybės prieigos (ir susijusių priemonių) gavėjai Telia atžvilgiu derybinės galios Atitinkamoje rinkoje neturi. Aplinkybių, leidžiančių manyti, kad Atitinkamoje rinkoje egzistuoja pirkėjo derybinė galia, nėra.

Dėl anksčiau išvardytų aplinkybių Telia, nesant reguliavimo, Atitinkamoje rinkoje gali elgtis nepriklausomai nuo potencialių konkurentų, konkurentų Mažmeninių aukštos kokybės paslaugų teikimo rinkoje, potencialių didmeninės aukštos kokybės prieigos gavėjų ir galutinių paslaugų gavėjų (Verslo klientų).

Atlikus konkurencijos veiksmingumo Atitinkamoje rinkoje tyrimą, Tarnyba konstatuoja, kad konkurencija Atitinkamoje rinkoje nėra veiksminga ir nustato šias konkurencijos problemas:

1. Telia neturi motyvų siūlyti didmeninės aukštos kokybės prieigos (ir susijusių priemonių), turi motyvų ir, nesant reguliavimo, turi galimybes nesuteikti didmeninės aukštos kokybės prieigos (ir susijusių priemonių) arba nutraukti didmeninės aukštos kokybės prieigos (ir susijusių priemonių) teikimą;

2. Telia turi motyvų ir, nesant reguliavimo, turi galimybes riboti informacijos teikimą apie didmeninę aukštos kokybės prieigą (ir susijusias priemones);

3. Telia turi motyvų ir, nesant reguliavimo, turi galimybes taikyti skirtingas didmeninės aukštos kokybės prieigos (ir susijusių priemonių) kainas bei kitas didmeninės aukštos kokybės prieigos (ir susijusių priemonių) teikimo sąlygas sau ir kitam operatoriui;

4. Telia turi motyvų ir, nesant reguliavimo, turi galimybes taikyti per aukštas didmeninės aukštos kokybės prieigos (ir susijusių priemonių) kainas ir kontroliuoti kitas didmeninės aukštos kokybės prieigos (ir susijusių priemonių) teikimo sąlygas.

Telia yra elektroninių ryšių paslaugas ir tinklą teikiantis juridinis asmuo. Telia kontroliuoja ir kitą juridinį asmenį (turi VŠĮ „Numerio perkėlimas“ 50 proc. akcijų). Ataskaitos 2 priede yra pateikti ūkio subjekto ir susijusių asmenų nustatymo principai. Atsižvelgiant į šiuos principus ir pagal ataskaitos 3 priede pateiktą informaciją, konstatuotina, kad ūkio subjektą Telia sudaro Telia, Telia Global Services Lithuania, UAB ir VŠĮ „Numerio perkėlimas“ (toliau – ūkio subjektas Telia).

3.2 skyriaus ir 3 skyriaus išvados (apibendrinimas):

Vertinant situaciją Atitinkamoje rinkoje ir atsižvelgiant į anksčiau nurodytas aplinkybes ir nustatytas konkurencijos problemas, darytina išvada, kad ūkio subjektas Telia turi didelę įtaką Atitinkamoje rinkoje (didmeninės aukštos kokybės prieigos metalinėmis vytos poros linijomis xDSL technologija ir (arba) šviesolaidinėmis linijomis SDH (ir) arba Ethernet technologijomis, nepriklausomai nuo greitaveikos nuo didmeninės centrinės prieigos suteikimo pradžios taško iki Verslo kliento (arba jo galinės įrangos), jei iki jo patalpų verslo centre yra atvestas didmeninė

aukštos kokybės prieigą teikiančio operatoriaus tinklas, arba įvado iki pastato (verslo centro), kuriame veikia Verslo klientas, jei didmeninę aukštos kokybės prieigą teikiančio operatoriaus tinklas nėra atvestas iki Verslo kliento patalpų verslo centre, bet yra atvestas iki įvado į pastatą (verslo centrą), rinkoje, kurios geografinė teritorija yra Lietuvos Respublikos teritorija).

4. Įpareigojimų didelę įtaką rinkoje turinčiam ūkio subjektui nustatymas

Įstatymo 16 straipsnio 2 dalies 3 punkte nurodyta, kad trečiasis atitinkamo rinkos tyrimo procedūros etapas yra Įstatymo 17 straipsnyje nurodytų įpareigojimų nustatymas, pakeitimas ir (arba) panaikinimas didelę įtaką atitinkamoje rinkoje turintiems ūkio subjektams. Šis atitinkamo rinkos tyrimo etapas atitinka Europos Sąjungos reguliavimo sistemos nuostatas. Europos Sąjungos bei Lietuvos Respublikos elektroninių ryšių reguliavimo harmonizavimą taip pat patvirtina ir Taisyklių 5 punktas.

Prieigos direktyvos preambulės 5 konstatuojamojoje dalyje nurodoma, kad atviroje ir konkurencingoje rinkoje neturi būti apribojimų, kurie trukdytų įmonėms tarpusavyje derėtis dėl prieigos ir susijungimo susitarimų, ypač dėl susitarimų su kitų valstybių įmonėmis. Be to, Prieigos direktyvos 3 straipsnio 1 dalyje numatyta, kad valstybės narės užtikrina, kad nebūtų jokių apribojimų, kurie ūkio subjektams toje pačioje ar kitoje valstybėje narėje neleistų tarpusavyje derėtis dėl susitarimų techniniais ar komerciniais prieigos ir (arba) sujungimo klausimais. Pažymėtina, kad pagal Įstatymo 1 straipsnio 5 dalį, Įstatymu siekiama Europos Sąjungos elektroninių ryšių reguliavimo sistemos tikslų, tarp jų plėsti vidaus rinką. Tai daryti nacionalines reguliavimo institucijas įpareigoja ir Pagrindų direktyvos 8 straipsnio 3 dalis. Taigi, vadovaudamasi Įstatymo 1 straipsnio 5 dalies ir Pagrindų direktyvos 8 straipsnio 2 ir 3 dalių nuostatomis, Tarnyba turi imtis visų reikiamų priemonių, siekdama skatinti konkurenciją elektroninių ryšių srityje.

Prieigos direktyvos 8 straipsnio 4 dalyje nurodoma, kad nustatyti įpareigojimai turi būti pagrįsti nustatytos problemos pobūdžiu, turi būti proporcingi ir pateisinami atsižvelgiant į Pagrindų direktyvos 8 straipsnyje nustatytus tikslus (konkurencijos skatinimas, vidaus rinkos plėtra ir Europos Sąjungos piliečių interesų užtikrinimas). Prieigos direktyvos preambulės 15 konstatuojamojoje dalyje pabrėžiama, kad skiriant įmonei, turinčiai didelę įtaką rinkoje, įpareigojimus papildomos rinkos analizės atlikti nereikia, tačiau būtina pagrįsti, kad būtent toks įpareigojimas yra tikslingas ir pagal nustatytos problemos pobūdį proporcingas.

Įstatymo 17 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad Tarnyba turi teisę ūkio subjektams, turintiems didelę įtaką atitinkamoje rinkoje, nustatyti Įstatymo 17 straipsnio 1 dalies 1–7 punktuose nurodytus įpareigojimus, atsižvelgdama į tai, kurie iš jų yra tinkami konkrečiu atveju, ir nustatydamą tokių įpareigojimų vykdymo pradžios momentą.

Taisyklių 20 punkte nurodyta, jog nustatius, kad konkurencija atitinkamoje rinkoje nėra veiksminga, įpareigojimai didelę įtaką atitinkamoje rinkoje turintiems ūkio subjektams nustatomi vadovaujantis Įstatymo 17 straipsniu, taip pat vadovaujantis ir atsižvelgiant į Taisyklių 5 punkte nurodytus teisės aktus. Įstatymo 17 straipsnyje nurodyta, kad Tarnyba, atsižvelgdama į tai, kurie įpareigojimai yra tinkamiausi konkrečiu atveju, ūkio subjektams, turintiems didelę įtaką atitinkamoje rinkoje, gali nustatyti šiuos įpareigojimus:

1. skaidrumo įpareigojimą;
2. nediskriminavimo įpareigojimą;
3. apskaitos atskyrimo įpareigojimą;
4. įpareigojimą suteikti prieigą;
5. kainų kontrolės ir sąnaudų apskaitos įpareigojimus;
6. funkcinio atskyrimo įpareigojimą;
7. įpareigojimus, susijusius su paslaugų galutiniams paslaugų gavėjams teikimu.

Taisyklių 21 punkte nurodyta, kad jei didelę įtaką atitinkamoje rinkoje turintiems ūkio subjektams, kuriems įpareigojimai, susiję su atitinkama rinka, jau buvo nustatyti anksčiau, Tarnyba palieka galioti jau nustatytus įpareigojimus arba juos pakeičia (įskaitant ir naujų įpareigojimų nustatymą ir (ar) nustatytų įpareigojimų panaikinimą). Nustatydamą įpareigojimus ar juos pakeisdama, Tarnyba nurodo naujų arba pakeistų įpareigojimų vykdymo pradžios momentą.

Taisyklių 23 punkte nurodyta, kad įpareigojimai panaikinami Įstatymo 17 straipsnio 7 dalyje nustatytais atvejais, sąlygomis ir tvarka. Įstatymo 17 straipsnio 7 dalyje nustatyta, kad jei atlikus atitinkamos rinkos tyrimą nustatoma, kad jos charakteristikos negali pateisinti įpareigojimų, nurodytų Įstatymo 17 straipsnyje, taikymo ir (arba) joje nėra didelę įtaką turinčių ūkio subjektų, Tarnyba nenustato įpareigojimų ūkio subjektams ir (ar) panaikina didelę įtaką atitinkamoje rinkoje turėjusiems ūkio subjektams nustatytus įpareigojimus, jei tokie buvo nustatyti.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta aukščiau, didelę įtaką atitinkamoje rinkoje turintiems ūkio subjektams įpareigojimai gali būti nustatomi, keičiami, o nustačius, kad atitinkamos rinkos charakteristikos negali pateisinti *ex ante* reguliavimo ir (arba) atitinkamoje rinkoje nėra didelę įtaką turinčių ūkio subjektų, ūkio subjektams nustatyti įpareigojimai yra naikinami.

Didmeninės aukštos kokybės prieigos rinkos tyrimo metu buvo atskleistos tam tikros konkurencijos Didmeninėje aukštos kokybės prieigos rinkoje problemos (žr. ataskaitos 3.2 skyrių) ir nustatytas didelę įtaką Atitinkamoje rinkoje turintis ūkio subjektas Telia (žr. ataskaitos 3.2 skyrių). Šios aplinkybės pateisina *ex ante* reguliavimą, t. y. Įstatymo 17 straipsnyje numatytų įpareigojimų taikymą. Atsižvelgiant į tai, kad tiriamuoju laikotarpiu Didmeninėje aukštos kokybės prieigos rinkoje buvo taikomas *ex ante* reguliavimas ir didelę įtaką Didmeninėje aukštos kokybės prieigos rinkoje turinčiam ūkio subjektui Telia buvo nustatyti atitinkami įpareigojimai, toliau šiame skyriuje yra vertinama, kurie įpareigojimai turi būti pakeisti, panaikinti, palikti galioti toliau, ar turi būti nustatyti nauji įpareigojimai.

4.1. Ūkio subjektui Telia esami nustatyti įpareigojimai

2016 m. rinkų tyrimų metu ūkio subjektas Telia buvo pripažintas turinčiu didelę įtaką Didmeninėje aukštos kokybės prieigos rinkoje. Ūkio subjektui Telia 2016 m. sausio 8 d. įsakymu Nr. 1V-16 buvo pakeisti 2006 m. ūkio subjektui Telia nustatyti įpareigojimai: įpareigojimas suteikti prieigą, nediskriminavimo įpareigojimas, skaidrumo įpareigojimas, kainų kontrolės ir sąnaudų apskaitos įpareigojimai, apskaitos atskyrimo įpareigojimas.

Ūkio subjektui Telia 2016 m. sausio 8 d. įsakymu Nr. 1V-16 buvo nustatytas Įstatymo 21 straipsnio 1 dalyje numatytas įpareigojimas suteikti prieigą, teikiant didmeninės aukštos kokybės prieigos, apibrėžtos 2016 m. rinkų tyrimuose, paslaugas ir su jomis susijusias priemones:

- 1) ūkio subjektas Telia privalo patenkinti pagrįstus kitų ūkio subjektų prašymus suteikti didmeninės aukštos kokybės prieigos, apibrėžtos 2016 m. rinkų tyrimuose, paslaugas ir su jomis susijusias priemones;
- 2) ūkio subjektas Telia privalo suteikti prieigą prie konkrečių elektroninio ryšio tinklo elementų ir (ar) priemonių, reikalingų teikiant didmeninės aukštos kokybės prieigos, apibrėžtos 2016 m. rinkų tyrimuose, paslaugas kitiems ūkio subjektams;
- 3) ūkio subjektas Telia privalo sąžiningai derėtis su kitais ūkio subjektais, prašančiais suteikti didmeninės aukštos kokybės prieigos, apibrėžtos 2016 m. rinkų tyrimuose, paslaugas;
- 4) ūkio subjektas Telia privalo nenutraukti prieigos prie jau suteiktų priemonių;
- 5) ūkio subjektas Telia privalo suteikti atvirą prieigą prie techninių sąsajų, protokolų ar kitų technologijų, kurios yra būtinos paslaugų suderinamumui;
- 6) ūkio subjektas Telia privalo suteikti prieigą prie patalpų ar kitus elektroninių ryšių infrastruktūros bendro naudojimo būdus;
- 7) ūkio subjektas Telia privalo suteikti konkrečias paslaugas, būtinas užtikrinti paslaugų teikimą paslaugų gavėjams;
- 8) ūkio subjektas Telia privalo suteikti prieigą prie veiklos palaikymo sistemų ar kitų panašių programinių sistemų, būtinų sąžiningai paslaugų teikimo konkurencijai užtikrinti;
- 9) ūkio subjektas Telia gali atsisakyti suteikti atitinkamą didmeninės aukštos kokybės prieigos, apibrėžtos 2016 m. rinkų tyrimuose, paslaugą, vienašališkai sustabdyti jos teikimą ar ją nutraukti tik tais atvejais, kai tai yra pagrįsta objektyviais kriterijais, įskaitant techninių galimybių nebuvimą arba būtinybę užtikrinti elektroninių ryšių tinklo vientisumą;
- 10) tuo atveju, kai ūkio subjekto Telia teikiamų Mažmeninių aukštos kokybės paslaugų gavėjas pareiškia norą pirkti analogiškas paslaugas iš kito operatoriaus, kuris savo Mažmenines

aukštos kokybės paslaugas formuoja pirkdamas didmeninės aukštos kokybės prieigos, apibrėžtos 2016 m. rinkų tyrimuose, paslaugas iš ūkio subjekto Telia, Telia privalo užtikrinti, kad būtų sudarytos sąlygos Mažmeninių aukštos kokybės paslaugų teikėjui, šias paslaugas formuojančiam perkant didmeninės aukštos kokybės prieigos, apibrėžtos 2016 m. rinkų tyrimuose, paslaugas iš ūkio subjekto Telia, suteikti Mažmeninių aukštos kokybės paslaugų gavėjui paslaugas tokiu būdu, kad paslaugų gavėjui atsisakant ūkio subjekto Telia teikiamų Mažmeninių aukštos kokybės paslaugų, šių paslaugų teikimas (keičiant tų paslaugų teikėją) nebūtų nutrauktas, jei teisės aktai nenustato kitaip.

Ūkio subjektui Telia 2016 m. sausio 8 d. įsakymu Nr. 1V-16 buvo nustatytas Įstatymo 19 straipsnio 1 dalyje numatytas nediskriminavimo įpareigojimas – ūkio subjektas Telia, teikdamas didmeninės aukštos kokybės prieigos, apibrėžtos 2016 m. rinkų tyrimuose, paslaugas ir su jomis susijusias priemones, privalo nediskriminuoti didmeninės aukštos kokybės prieigos, apibrėžtos 2016 m. rinkų tyrimuose, paslaugų gavėjų, įskaitant analogiškų sąlygų analogiškais aplinkybėmis taikymą ir tos pačios kokybės bei tokiais pačiomis sąlygomis, kokias turi pats arba teikia savo padaliniais, dukterinėms įmonėms ar bet kuriems kitiems ūkio subjektams, paslaugų bei informacijos teikimą.

Ūkio subjektui Telia 2016 m. sausio 8 d. įsakymu Nr. 1V-16 buvo nustatytas Įstatymo 18 straipsnyje numatytas skaidrumo įpareigojimas, teikiant didmeninės aukštos kokybės prieigos, apibrėžtos 2016 m. rinkų tyrimuose, paslaugas ir su jomis susijusias priemones:

1) ūkio subjektas Telia privalo standartiniame pasiūlyme suteikti didmeninės aukštos kokybės prieigos, apibrėžtos 2016 m. rinkų tyrimuose, paslaugas viešai skelbti detalią informaciją Prieigos, įskaitant tinklų sujungimą, suteikimo ir teikimo taisyklių, patvirtintų Tarnybos direktoriaus 2011 m. spalio 10 d. įsakymu Nr. 1V-960 „Dėl Prieigos, įskaitant tinklų sujungimą, suteikimo ir teikimo taisyklių patvirtinimo“, (toliau – Prieigos taisyklės) nustatyta tvarka ir sąlygomis, įskaitant technines specifikacijas, tinklo charakteristikas, atitinkamos prieigos teikimo bei naudojimo sąlygas, prieigos ir susijusių priemonių kainas;

2) ūkio subjektas Telia privalo teikti ūkio subjektams, siekiantiems gauti didmeninės aukštos kokybės prieigos, apibrėžtos 2016 m. rinkų tyrimuose, paslaugas, visą informaciją, būtiną šioms paslaugoms gauti;

3) ūkio subjektas Telia privalo skelbti informaciją apie didmeninės aukštos kokybės prieigos, apibrėžtos 2016 m. rinkų tyrimuose, paslaugas Prieigos taisyklėse nustatyta tvarka ir sąlygomis.

Ūkio subjektui Telia 2016 m. sausio 8 d. įsakymu Nr. 1V-16 buvo nustatyti Įstatymo 23 straipsnyje numatyti kainų kontrolės ir sąnaudų apskaitos įpareigojimai – ūkio subjektas Telia, teikdamas didmeninės aukštos kokybės prieigos, apibrėžtos 2016 m. rinkų tyrimuose, paslaugas ir su jomis susijusias priemones, privalo užtikrinti, kad didmeninės aukštos kokybės prieigos, apibrėžtos 2016 m. rinkų tyrimuose, paslaugų kainos nebūtų didesnės nei patiriamos sąnaudos, apskaičiuotos pagal visiškai paskirstytų sąnaudų metodą (angl. *Fully Distributed Costs*), ir tvarkyti sąnaudų apskaitą Sąnaudų apskaitos pagal visiškai paskirstytų sąnaudų metodą taisyklių, patvirtintų Tarnybos direktoriaus 2005 m. gruodžio 28 d. įsakymu Nr. 1V-1164 „Dėl Sąnaudų apskaitos pagal visiškai paskirstytų sąnaudų metodą taisyklių patvirtinimo“, (toliau – Sąnaudų apskaitos taisyklės) nustatyta tvarka ir sąlygomis.

Ūkio subjektui Telia 2016 m. sausio 8 d. įsakymu Nr. 1V-16 buvo nustatytas Įstatymo 20 straipsnio 1 dalyje numatytas apskaitos atskyrimo įpareigojimas – ūkio subjektas Telia, teikdamas didmeninės aukštos kokybės prieigos, apibrėžtos 2016 m. rinkų tyrimuose, paslaugas ir su jomis susijusias priemones, privalo vykdyti Įstatymo 20 straipsnio 1 dalyje nurodytą apskaitos atskyrimo įpareigojimą pagal Apskaitos atskyrimo taisykles ir su apskaitos atskyrimu susijusius reikalavimus, patvirtintus Tarnybos direktoriaus 2006 m. birželio 14 d. įsakymu Nr. 1V-738 „Dėl Apskaitos atskyrimo taisyklių ir su apskaitos atskyrimu susijusių reikalavimų patvirtinimo“ (toliau – Apskaitos atskyrimo taisyklės).

Anksčiau nurodyti įpareigojimai buvo nustatyti siekiant spręsti šias 2016 m. rinkų tyrimų metu įvardintas problemas:

1. ūkio subjektas Telia neturi motyvų siūlyti didmeninės aukštos kokybės prieigos, apibrėžtos 2016 m. rinkų tyrimuose, paslaugų (ir susijusių priemonių);
2. ūkio subjektas Telia turi motyvų ir, nesant reguliavimo, turi galimybes nesuteikti didmeninės aukštos kokybės prieigos, apibrėžtos 2016 m. rinkų tyrimuose, paslaugų (ir susijusių priemonių) arba nutraukti šių paslaugų (ir susijusių priemonių) teikimą;
3. ūkio subjektas Telia turi motyvų ir, nesant reguliavimo, turi galimybes riboti informacijos teikimą apie didmeninės aukštos kokybės prieigos, apibrėžtos 2016 m. rinkų tyrimuose, paslaugas (ir susijusias priemones);
4. ūkio subjektas Telia turi motyvų ir, nesant reguliavimo, turi galimybes taikyti skirtingas didmeninės aukštos kokybės prieigos, apibrėžtos 2016 m. rinkų tyrimuose, paslaugų (ir susijusių priemonių) kainas bei kitas šių paslaugų (ir susijusių priemonių) teikimo sąlygas sau ir kitiems operatoriams;
5. ūkio subjektas Telia turi motyvų ir, nesant reguliavimo, turi galimybes taikyti per aukštas didmeninės aukštos kokybės prieigos, apibrėžtos 2016 m. rinkų tyrimuose, paslaugų (ir susijusių priemonių) kainas ir kontroliuoti kitas šių paslaugų (ir susijusių priemonių) teikimo sąlygas.

4.2. Ūkio subjektui Telia anksčiau nustatytų įpareigojimų nustatymas, keitimas ir (ar) naikinimas

Ataskaitos 3.2 skyriuje nustatyta, kad ūkio subjektas Telia turi didelę įtaką Atitinkamoje rinkoje. Dėl šios priežasties Taryba, vadovaudamasi Įstatymo 17 straipsniu, turi teisę ūkio subjektui Telia nustatyti atitinkamus įpareigojimus, kurie spręstų Atitinkamoje rinkoje nustatytas konkurencijos problemas.

Ataskaitos 3.2 skyriuje nustatyta, kad ūkio subjektas Telia tiriamojo laikotarpio pabaigoje užėmė gerokai virš 50 proc. Atitinkamos rinkos (užimamos rinkos dalys sudarė 88,93 proc. pagal verslo centrų pasiekiamumą arba 74,81 proc. pagal gautas pajamas už Mažmeninių aukštos kokybės paslaugų teikimą). Kaip nurodyta ataskaitos 3.1.2 skyriuje, didmeninė aukštos kokybės prieiga yra vertikaliai susijusi su Mažmeninėmis aukštos kokybės paslaugomis, prieiga prie RKKS. Ūkio subjektas Telia turi motyvų, o nesant reguliavimo, ir galimybes nesuteikti didmeninės aukštos kokybės prieigos, taip pat kontroliuoti didmeninės aukštos kokybės prieigos kainas bei kitas teikimo sąlygas ir tuo riboti galimybes patekti į Atitinkamą rinką, daryti neigiamą įtaką Mažmeninių aukštos kokybės paslaugų teikimo rinkoje. Ūkio subjekto Telia valdoma Lietuvos Respublikoje išvystyta RKKS suteikia ūkio subjektui Telia konkurencinį pranašumą Atitinkamoje rinkoje prieš esamus arba potencialius didmeninės aukštos kokybės prieigos teikėjus, nevaldančius tokios apimties RKKS. Kaip nurodyta ataskaitos 3.1.3 skyriuje, įėjimo į Atitinkamą rinką barjerai yra aukšti. Ataskaitos 3.1.4 skyriuje nurodyta, kad įvertinus ūkio subjekto Telia verslo centrų pasiekiamumą bei visų operatorių verslo centrų pasiekiamumą ir tai, kad įėjimo į Atitinkamą rinką barjerai yra aukšti, darytina išvada, kad potencialios konkurencijos Atitinkamoje rinkoje nėra. Ataskaitos 3.1.5 skyriuje nurodyta, kad esami arba potencialūs ūkio subjekto Telia teikiamos didmeninės aukštos kokybės prieigos (ir susijusių priemonių) gavėjai ūkio subjekto Telia atžvilgiu derybinės galios Atitinkamoje rinkoje neturi. Aplinkybių, leidžiančių manyti, kad Atitinkamoje rinkoje egzistuoja pirkėjo derybinė galia, nėra.

Atsižvelgdama į aukščiau išdėstytas aplinkybes, Taryba ataskaitos 3.2 skyriuje nustatė šias Atitinkamoje rinkoje vyraujančias konkurencijos problemas:

1. ūkio subjektas Telia neturi motyvų siūlyti didmeninės aukštos kokybės prieigos (ir susijusių priemonių), turi motyvų ir, nesant reguliavimo, turi galimybes nesuteikti didmeninės aukštos kokybės prieigos (ir susijusių priemonių) arba nutraukti didmeninės aukštos kokybės prieigos (ir susijusių priemonių) teikimą;
2. ūkio subjektas Telia turi motyvų ir, nesant reguliavimo, turi galimybes riboti informacijos teikimą apie didmeninę aukštos kokybės prieigą (ir susijusias priemones);

3. ūkio subjektas Telia turi motyvų ir, nesant reguliavimo, turi galimybes taikyti skirtingas didmeninės aukštos kokybės prieigos (ir susijusių priemonių) kainas bei kitas didmeninės aukštos kokybės prieigos (ir susijusių priemonių) teikimo sąlygas sau ir kitam operatoriui;

4. ūkio subjektas Telia turi motyvų ir, nesant reguliavimo, turi galimybes taikyti per aukštas didmeninės aukštos kokybės prieigos (ir susijusių priemonių) kainas ir kontroliuoti kitas didmeninės aukštos kokybės prieigos (ir susijusių priemonių) teikimo sąlygas.

Didmeninės aukštos kokybės prieigos rinkos tyrimo metu Tarnybos nustatytos konkurencijos problemos iš esmės sutampa su 2016 m. rinkų tyrimų metu nustatytomis problemomis, kurios yra nurodytos Tarnybos 2016 m. sausio 8 d. Minimalaus skirtųjų linijų rinkinio, nacionalinių skirtųjų linijų magistralinių segmentų, didmeninės aukštos kokybės prieigos fiksuotoje vietoje rinkų tyrimų ataskaitos Nr. (43.4)LD-30 3.2 skyriuje. 2016 m. rinkų tyrimų metu nustatytos konkurencijos problemos buvo sprendžiamos ūkio subjektui Telia nustatant įpareigojimą suteikti prieigą, nediskriminavimo įpareigojimą, skaidrumo įpareigojimą, kainų kontrolės ir sąnaudų apskaitos įpareigojimus bei apskaitos atskyrimo įpareigojimą. Atsižvelgiant į tai, kad šio Didmeninės aukštos kokybės prieigos rinkos tyrimo metu nustatytos konkurencijos problemos iš esmės sutampa su 2016 m. rinkų tyrimų metu nustatytomis problemomis ir 2016 m. rinkų tyrimų metu nustatytos problemos buvo sprendžiamos ūkio subjektui Telia nustatant atitinkamus įpareigojimus, o nagrinėjamoje Atitinkamoje rinkoje vyraujančios aplinkybės neužtikrins savaiminio Atitinkamoje rinkoje egzistuojančių problemų sprendimo, Tarnyba daro išvadą, kad ūkio subjektui Telia, teikiant didmeninę aukštos kokybės prieigą (ir susijusias priemones), yra tikslinga toliau taikyti 2016 m. sausio 8 d. įsakymo Nr. 1V-16 3.1, 3.2, 3.3, 3.4 ir 3.5 papunkčiuose nustatytus įpareigojimą suteikti prieigą, nediskriminavimo įpareigojimą, skaidrumo įpareigojimą, kainų kontrolės ir sąnaudų apskaitos įpareigojimus ir apskaitos atskyrimo įpareigojimą, kurie nurodyti Įstatymo 18, 19, 20, 21 ir 23 straipsniuose.

Toliau yra vertinama, ar ūkio subjektui Telia toliau palikti galioti šiuo metu galiojančius įpareigojimus, ar ūkio subjektui Telia reikia pakeisti šiuo metu galiojančius įpareigojimus.

4.2.1. Įpareigojimas suteikti prieigą

Įpareigojimu suteikti prieigą siekiama apriboti asmens galimybes nepagrįstai atsisakyti suteikti konkrečias paslaugas (arba jas nutraukti), naudojamas teikti Mažmeninėms aukštos kokybės paslaugoms, ir tokiais veiksmais riboti konkurenciją Mažmeninių aukštos kokybės paslaugų teikimo rinkoje. Kaip nurodyta ataskaitos 3.2 skyriuje, ūkio subjektas Telia neturi motyvų siūlyti didmeninės aukštos kokybės prieigos (ir susijusių priemonių), turi motyvų ir, nesant reguliavimo, turi galimybes nesuteikti didmeninės aukštos kokybės prieigos (ir susijusių priemonių) arba nutraukti didmeninės aukštos kokybės prieigos (ir susijusių priemonių) teikimą. Atsižvelgiant į tai ir siekiant spręsti Didmeninės aukštos kokybės prieigos rinkos tyrimo metu nustatytas problemas, tikslinga toliau palikti įpareigojimą suteikti prieigą, numatytą Įstatymo 21 straipsnyje. Tačiau šio Didmeninės aukštos kokybės prieigos rinkos tyrimo metu nustatyta, kad 2016 m. rinkų tyrimuose nurodyti didmeninės aukštos kokybės prieigos suteikimo pradžios ir pabaigos taškai neatitinka objektyvios situacijos ir realių didmeninės aukštos kokybės prieigos gavimo poreikių, todėl faktiškai nesinaudojama ūkio subjekto Telia teikiama didmenine aukštos kokybės prieiga (žr. ataskaitos 2.3.2 skyrių). Siekiant spręsti šią problemą, šiame Didmeninės aukštos kokybės prieigos rinkos tyrime, palyginti su 2016 m. rinkų tyrimais, pakeistas Didmeninės aukštos kokybės prieigos rinkos apibrėžimas, t. y. didmeninės aukštos kokybės prieigos suteikimo pradžios taškas sutapatintas su didmeninės centrinės prieigos suteikimo pradžios tašku (didelę įtaką Atitinkamoje rinkoje turinčio ūkio subjekto Telia atžvilgiu tai būtų 3 taškai: Vytenio g. 55, Vilnius; Savanorių pr. 363, Kaunas; Danės g. 6, Klaipėda) bei didmeninės aukštos kokybės prieigos suteikimo pabaigos taškas apibrėžiamas ne tik kaip Verslo klientas (arba jo galinė įranga), bet ir kaip įvadas iki pastato (verslo centro), kuriame veikia Verslo klientas, jei didmeninę aukštos kokybės prieigą teikiančio operatoriaus tinklas nėra atvestas iki Verslo kliento patalpų verslo centre, bet yra atvestas iki įvado į pastatą (verslo centrą).

Toks didmeninės aukštos kokybės prieigos teikimo atkarpos apibrėžimas yra patogesnis tokios paslaugos gavėjams, siekiantiems didmeninės aukštos kokybės prieigos pagrindu teikti Mažmenines aukštos kokybės paslaugas ir turėtų didinti didmeninės aukštos kokybės prieigos populiarumą, bei gali turėti teigiamą įtaką konkurencijai Mažmeninių aukštos kokybės paslaugų teikimo rinkoje.

Dėl aukščiau nurodytų aplinkybių bei siekiant veiksmingos konkurencijos užtikrinimo, ūkio subjektui Telia yra pakeičiamas Įstatymo 21 straipsnyje numatytas įpareigojimas suteikti prieigą, nustatytas 2016 m. sausio 8 d. įsakymo Nr. 1V-16 3.1 papunktyje, ir išdėstomas taip:

1) ūkio subjektas Telia privalo patenkinti pagrįstus kitų ūkio subjektų prašymus suteikti didmeninę aukštos kokybės prieigą ir su jomis susijusias priemones bet kuriame su didmeninės centrinės prieigos prisijungimo prie ūkio subjekto Telia tinklo taškais sutampančiame prisijungimo prie ūkio subjekto Telia tinklo taške, iš kurio turi būti sudaryta galimybė kitam ūkio subjektui teikti Mažmenines aukštos kokybės paslaugas savo galutiniams paslaugų gavėjams visoje Lietuvos Respublikos teritorijoje;

2) ūkio subjektas Telia privalo suteikti prieigą prie konkrečių tinklo elementų ir (ar) priemonių, reikalingų teikiant didmeninės aukštos kokybės prieigos paslaugas kitiems ūkio subjektams;

3) ūkio subjektas Telia privalo sąžiningai derėtis su kitais ūkio subjektais, prašančiais suteikti didmeninę aukštos kokybės prieigą;

4) ūkio subjektas Telia privalo nenutraukti prieigos prie jau suteiktų priemonių;

5) ūkio subjektas Telia privalo suteikti atvirą prieigą prie techninių sąsajų, protokolų ar kitų technologijų, kurios yra būtinos paslaugų suderinamumui;

6) ūkio subjektas Telia privalo suteikti prieigą prie patalpų ar kitus elektroninių ryšių infrastruktūros bendro naudojimo būdus;

7) ūkio subjektas Telia privalo suteikti konkrečias paslaugas, būtinas užtikrinti paslaugų teikimą paslaugų gavėjams;

8) ūkio subjektas Telia privalo suteikti prieigą prie veiklos palaikymo sistemų ar kitų panašių programinių sistemų, būtinų sąžiningai paslaugų teikimo konkurencijai užtikrinti;

9) ūkio subjektas Telia gali atsisakyti suteikti didmeninę aukštos kokybės prieigą, vienašališkai sustabdyti jos teikimą ar ją nutraukti tik tais atvejais, kai tai yra pagrįsta objektyviais kriterijais, įskaitant techninių galimybių nebuvimą arba būtinybę užtikrinti tinklo vientisumą;

10) tuo atveju, kai ūkio subjekto Telia teikiamų Mažmeninių aukštos kokybės paslaugų gavėjas (Verslo klientas) pareiškia norą pirkti analogiškas paslaugas iš kito operatoriaus, kuris savo Mažmenines aukštos kokybės paslaugas formuoja pirkdamas didmeninę aukštos kokybės prieigą iš ūkio subjekto Telia, ūkio subjektas Telia privalo užtikrinti, kad būtų sudarytos sąlygos Mažmeninių aukštos kokybės paslaugų teikėjui, šias paslaugas formuojančiam perkant didmeninę aukštos kokybės prieigą iš ūkio subjekto Telia, suteikti Mažmeninių aukštos kokybės paslaugų gavėjui (Verslo klientui) paslaugas tokiu būdu, kad paslaugų gavėjui (Verslo klientui) atsisakant ūkio subjekto Telia teikiamų Mažmeninių aukštos kokybės paslaugų, šių paslaugų teikimas (keičiant tų paslaugų teikėją) nebūtų nutrauktas, jei teisės aktai nenustato kitaip.

Įpareigojimas suteikti prieigą ribos ūkio subjekto Telia galimybes vienašališkai nesuteikti didmeninės aukštos kokybės prieigos (ir susijusių priemonių) arba nutraukti didmeninės aukštos kokybės prieigos (ir susijusių priemonių) teikimą. Įpareigojimas suteikti prieigą taip pat sumažins elektroninių ryšių paslaugų teikėjų įėjimo į Mažmeninių aukštos kokybės paslaugų teikimo rinką barjerus ir tokiu būdu galutiniams paslaugų gavėjams (Verslo klientams) sukurs platesnes Mažmeninių aukštos kokybės paslaugų pasirinkimo galimybes. Įpareigojimas suteikti prieigą yra proporcingas ir pateisinamas elektroninių ryšių veiklos reguliavimo principais, nurodytais Įstatymo 2 straipsnio 1 dalyje, nes ūkio subjektas Telia, nesant reguliavimo, neturi motyvų siūlyti didmeninės aukštos kokybės prieigos (ir susijusių priemonių), turi motyvų ir, nesant reguliavimo, turi galimybes nesuteikti didmeninės aukštos kokybės prieigos (ir susijusių priemonių) arba nutraukti didmeninės aukštos kokybės prieigos (ir susijusių priemonių) teikimą.

Įpareigojimas suteikti prieigą yra pateisinamas Įstatymo 1 straipsnio 5 dalyje nurodytais tikslais, nes, nenustačius įpareigojimo suteikti prieigą, ūkio subjektas Telia turės galimybes ir motyvus ne tik nesuteikti didmeninės aukštos kokybės prieigos (ir susijusių priemonių), bet ir vienašališkai nustatyti (keisti) didmeninės aukštos kokybės prieigos (ir susijusių priemonių) teikimo sąlygas, tokiu būdu ribodamas konkurenciją teikiant Mažmenines aukštos kokybės paslaugas vertikalčiai susijusioje Mažmeninių aukštos kokybės paslaugų teikimo rinkoje.

4.2.1. skyriaus išvada: Tarnyba pakeičia ūkio subjektui Telia 2016 m. sausio 8 d. įsakymo Nr. 1V-16 3.1 papunktyje nustatytą įpareigojimą suteikti prieigą, nurodytą Įstatymo 21 straipsnyje.

4.2.2. Nediskriminavimo įpareigojimas

Nediskriminavimo įpareigojimo tikslas yra apriboti vertikalčiai integruoto paslaugų teikėjo galimybes skirtingiems paslaugų gavėjams taikyti skirtingas sąlygas elektroninių ryšių paslaugoms, kurias naudoja pats vertikalčiai integruotas operatorius ir kiti elektroninių ryšių paslaugų teikėjai, konkuruodami vieni su kitais. Taigi, nediskriminavimo įpareigojimu yra ribojamos ūkio subjekto Telia galimybės sau ir kitiems didmeninės aukštos kokybės prieigos (ir susijusių priemonių) gavėjams taikyti skirtingas paslaugų suteikimo sąlygas.

Kaip nurodyta ataskaitos 4.2 skyriuje, šiame Didmeninės aukštos kokybės prieigos rinkos tyrime nustatytos konkurencijos problemos iš esmės sutampa su 2016 m. rinkų tyrimų metu nustatytais problemomis. Atsižvelgiant į tai, kad anksčiau nustatytos problemos buvo sprendžiamos ūkio subjektui Telia nustatant atitinkamus įpareigojimus, o nagrinėjamoje Atitinkamoje rinkoje vyraujančios aplinkybės neužtikrins savaiminio Atitinkamoje rinkoje egzistuojančių problemų sprendimo, Tarnyba daro išvadą, kad ūkio subjektui Telia, teikiant didmeninę aukštos kokybės prieigą (ir susijusias priemones), yra tikslinga toliau taikyti 2016 m. sausio 8 d. įsakymo Nr. 1V-16 3.2 papunktyje nustatytą nediskriminavimo įpareigojimą, kuris nurodytas Įstatymo 19 straipsnio 1 dalyje. Tačiau atsižvelgiant į tai, kad šio Didmeninės aukštos kokybės prieigos rinkos tyrimo metu pakeistas Didmeninės aukštos kokybės prieigos rinkos apibrėžimas, 2016 m. sausio 8 d. įsakymo Nr. 1V-16 3.2 papunktyje nustatytą nediskriminavimo įpareigojimą būtina pakeisti ir jį išdėstyti taip: ūkio subjektas Telia, teikdamas didmeninę aukštos kokybės prieigą ir su jomis susijusias priemones, privalo nediskriminuoti didmeninės aukštos kokybės prieigos gavėjų, įskaitant analogiškų sąlygų analogiškais aplinkybėmis taikymą ir tos pačios kokybės bei tokiomis pačiomis sąlygomis, kokias turi pats arba teikia savo padaliniais, dukterinėms įmonėms ar bet kuriems kitiems ūkio subjektams, paslaugų bei informacijos teikimą.

Tolesnis nediskriminavimo įpareigojimo taikymas užtikrins, kad skirtingiems didmeninės aukštos kokybės prieigos (ir susijusių priemonių) gavėjams ūkio subjektas Telia taikys vienodas didmeninės aukštos kokybės prieigos teikimo sąlygas, taip pat didmeninės aukštos kokybės prieigos teikimo sąlygos bus ne blogesnės nei ūkio subjektas Telia taiko sau. Šis įpareigojimas atitinka Įstatymo 1 straipsnio 5 dalyje nurodytus tikslus, nes ribojant ūkio subjekto Telia galimybes taikyti skirtingas didmeninės aukštos kokybės prieigos (ir susijusių priemonių) kainas bei kitas didmeninės aukštos kokybės prieigos (ir susijusių priemonių) teikimo sąlygas sau ir kitam operatoriui, kitų Mažmeninių aukštos kokybės paslaugų teikėjų galimybės konkuruoti su ūkio subjektu Telia nebus ribojamos ūkio subjekto Telia galimais diskriminaciniais veiksmais, nustatant skirtingas didmeninės aukštos kokybės prieigos (ir susijusių priemonių) teikimo sąlygas ūkio subjektui Telia ir kitiems didmeninės aukštos kokybės prieigos gavėjams.

Nediskriminavimo įpareigojimas atitinka Įstatymo 2 straipsnio 1 dalyje nurodytus elektroninių ryšių veiklos reguliavimo principus, nes, kaip nurodyta aukščiau, nediskriminavimo įpareigojimas užtikrins sąlygas vystyti konkurencijai, taip pat dėl tęsiamą reguliavimo bus užtikrintas teisinis tikrumas ir apsaugoti didmeninės aukštos kokybės prieigos gavėjų ir šių gavėjų galutinių paslaugų gavėjų interesai.

4.2.2 skyriaus išvada: Tarnyba pakeičia ūkio subjektui Telia 2016 m. sausio 8 d. įsakymo Nr. 1V-16 3.2 papunktyje nustatytą nediskriminavimo įpareigojimą, nurodytą Įstatymo 19 straipsnio 1 dalyje.

4.2.3. Skaidrumo įpareigojimas

Skaidrumo įpareigojimu siekiama reguliuojamą asmenį įpareigoti skelbti tam tikros apimties informaciją, kuri sudarytų sąlygas vystyti veiksmingai konkurencijai, sukurtų įrankius reguliuojamo asmens įpareigojimų priežiūrai, skatintų savireguliaciją.

Kaip nurodyta ataskaitos 3.2 skyriuje, ūkio subjektas Telia neturi motyvų siūlyti didmeninės aukštos kokybės prieigos (ir susijusių priemonių), turi motyvų ir, nesant reguliavimo, turi galimybes nesuteikti didmeninės aukštos kokybės prieigos (ir susijusių priemonių) arba nutraukti didmeninės aukštos kokybės prieigos (ir susijusių priemonių) teikimą, taip pat turi motyvų ir, nesant reguliavimo, turi galimybes riboti informacijos teikimą apie didmeninę aukštos kokybės prieigą (ir susijusias priemones). Kaip nurodyta anksčiau, šiame Didmeninės aukštos kokybės prieigos rinkos tyrime nustatytos konkurencijos problemos iš esmės sutampa su 2016 m. rinkų tyrimų metu nustatytomis problemomis. Atsižvelgiant į tai, kad anksčiau nustatytos problemos buvo sprendžiamos ūkio subjektui Telia nustatant atitinkamus įpareigojimus, o nagrinėjamoje Atitinkamoje rinkoje vyraujančios aplinkybės neužtikrins savaiminio Atitinkamoje rinkoje egzistuojančių problemų sprendimo, Tarnyba daro išvadą, kad ūkio subjektui Telia, teikiant didmeninę aukštos kokybės prieigą (ir susijusias priemones), yra tikslinga toliau taikyti 2016 m. sausio 8 d. įsakymo Nr. 1V-16 3.3 papunktyje nustatytą skaidrumo įpareigojimą, kuris nurodytas Įstatymo 18 straipsnyje. Tačiau atsižvelgiant į tai, kad šio Didmeninės aukštos kokybės prieigos rinkos tyrimo metu pakeistas Didmeninės aukštos kokybės prieigos rinkos apibrėžimas, 2016 m. sausio 8 d. įsakymo Nr. 1V-16 3.3 papunktyje nustatytą skaidrumo įpareigojimą būtina pakeisti ir jį išdėstyti taip:

1) ūkio subjektas Telia privalo standartiniame pasiūlyme suteikti didmeninę aukštos kokybės prieigą viešai skelbti detalią informaciją Prieigos taisyklių nustatyta tvarka ir sąlygomis, įskaitant technines specifikacijas, tinklo charakteristikas, atitinkamos prieigos teikimo bei naudojimo sąlygas, prieigos ir susijusių priemonių kainas;

2) ūkio subjektas Telia privalo teikti ūkio subjektams, siekiantiems gauti didmeninę aukštos kokybės prieigą, visą informaciją, būtiną didmeninei aukštos kokybės prieigai gauti;

3) ūkio subjektas Telia privalo skelbti informaciją apie didmeninę aukštos kokybės prieigą Prieigos taisyklėse nustatyta tvarka ir sąlygomis.

Skaidrumo įpareigojimas užtikrins galimybę stebėti nediskriminavimo, kainų kontrolės bei prieigos suteikimo įpareigojimų laikymąsi. Taip pat skaidrumo įpareigojimas palengvins Atitinkamos rinkos konkurencinei situacijai kenksmingo elgesio stebėjimą, bei kitiems Mažmeninių aukštos kokybės paslaugų teikėjams padidins tikrumą, kad didmeninė aukštos kokybės prieiga (ir susijusios priemonės) teikiama jų nediskriminuojant. Tokiu būdu bus užtikrinamos geresnės galimybės Mažmeninių aukštos kokybės paslaugų teikėjams prognozuoti savo veiklą.

Skaidrumo įpareigojimas yra proporcingas ir pateisinamas elektroninių ryšių veiklos reguliavimo tikslais ir principais, nurodytais Įstatymo 1 straipsnio 5 dalyje ir 2 straipsnio 1 dalyje, nes ūkio subjektas Telia turi motyvų ir, nesant reguliavimo, galimybes riboti informacijos teikimą apie didmeninę aukštos kokybės prieigą (ir susijusias priemones). Be to, skaidrumo įpareigojimas apima tik būtinas įsitikinti, kad nėra konkurenciją ribojančių veiksnių, informacijos pateikimą bei skelbimą.

Tarnyba, siekdama užtikrinti, kad didelę įtaką Atitinkamoje rinkoje turintis ūkio subjektas Telia laikytųsi jam nustatyto skaidrumo įpareigojimo, vadovausis Prieigos taisyklėse nustatytais reikalavimais ir atliks šių reikalavimų laikymosi stebėseną. Siekiant, kad didelę įtaką Atitinkamoje rinkoje turintis ūkio subjektas Telia kuo skaidriau teiktų didmeninę aukštos kokybės prieigą (ir susijusias priemones), Tarnyba nuolat vertins ūkio subjekto Telia skelbiamą standartinį pasiūlymą ir jame nurodytas sąlygas.

4.2.3 skyriaus išvada: Tarnyba pakeičia ūkio subjektui Telia 2016 m. sausio 8 d. įsakymo Nr. 1V-16 3.3 papunktyje nustatytą skaidrumo įpareigojimą, nurodytą Įstatymo 18 straipsnyje.

4.2.4. Kainų kontrolės ir sąnaudų apskaitos įpareigojimai

Kaip nurodyta anksčiau, šiame Didmeninės aukštos kokybės prieigos rinkos tyrime nustatytos konkurencijos problemos iš esmės sutampa su 2016 m. rinkų tyrimų metu nustatytais problemomis. Atsižvelgiant į tai, kad anksčiau nustatytos problemos buvo sprendžiamos ūkio subjektui Telia nustatant atitinkamus įpareigojimus, o nagrinėjamoje Atitinkamoje rinkoje vyraujančios aplinkybės neužtikrins savaiminio Atitinkamoje rinkoje egzistuojančių problemų sprendimo, Tarnyba daro išvadą, kad ūkio subjektui Telia, teikiant didmeninę aukštos kokybės prieigą (ir susijusias priemones), yra tikslinga toliau taikyti 2016 m. sausio 8 d. įsakymo Nr. 1V-16 3.4 papunktyje nustatytus kainų kontrolės ir sąnaudų apskaitos įpareigojimus, nurodytus Įstatymo 23 straipsnyje. Tačiau atsižvelgiant į tai, kad šio Didmeninės aukštos kokybės prieigos rinkos tyrimo metu pakeistas Didmeninės aukštos kokybės prieigos rinkos apibrėžimas, 2016 m. sausio 8 d. įsakymo Nr. 1V-16 3.4 papunktyje nustatytus kainų kontrolės ir sąnaudų apskaitos įpareigojimus būtina peržiūrėti.

Pasikeitus Didmeninės aukštos kokybės prieigos rinkos apibrėžimui, nėra galimybės tiesiogiai ir tiksliai nustatyti didmeninės aukštos kokybės prieigos teikimo sąnaudų, todėl nėra tinkami kainų kontrolės modeliai, pagal kuriuos didmeninės aukštos kokybės prieigos kaina nustatoma remiantis patirtomis sąnaudomis. Todėl, atsižvelgiant į Sąnaudų apskaitos taisyklių 37.1 papunktį, ūkio subjektas, kuriam yra nustatytas sąnaudų apskaitos įpareigojimas, naujų, planuojamų teikti paslaugų, kurios patenka į atitinkamą reguliuojamą rinką, savikainą turi nustatyti atsižvelgęs į informaciją apie technologiniu aspektu bei sąnaudų struktūros požiūriu panašių, faktiškai teiktų paslaugų sąnaudas, apskaičiuotas pagal Sąnaudų apskaitos taisyklių I–V skyriuose numatytus reikalavimus. Tokiu atveju ūkio subjektas privalo atlikti panašios, faktiškai teiktos paslaugos sąnaudų koregavimą, atsižvelgdamas į lyginamų paslaugų technologinius bei teikimo procesų skirtumus.

Didmeninės aukštos kokybės prieigos paslaugai panašiausia didmeninė paslauga yra didmeninė centrinė prieiga (kai taikomas statinis IP), nes sutampa didmeninės aukštos kokybės prieigos ir didmeninės centrinės prieigos suteikimo pradžios ir, daugeliu atvejų (kai operatoriaus tinklas atvestas iki Verslo kliento (arba jo galinės įrangos), pabaigos taškai, teikiant šias didmenines paslaugas naudojama ta pati pasyvi infrastruktūra (pavyzdžiui, tinklų linijos (metalinės vytos poros arba šviesolaidinės) ir RKKS).

Didmeninės aukštos kokybės prieigos ir didmeninės centrinės prieigos skirtumai – ataskaitos 2.3.3 skyriuje nurodyti aukšti paslaugų kokybiniai parametrai, kurių, kaip nurodyta ataskaitos 2.3.5.1 skyriuje, neužtikrina didmeninė centrinė prieiga. Atsižvelgiant į tai, didmeninės aukštos kokybės prieigos ir didmeninės centrinės prieigos teikimui gali būti reikalinga tam tikra skirtinga tinklo įranga, pavyzdžiui, aktyvi tinklo įranga, skirtingas SLA, todėl didmeninės aukštos kokybės prieigos ir didmeninės centrinės prieigos teikimo sąnaudos gali objektyviai skirtis.

Kaip jau buvo minėta ataskaitos 2.3.5.2 skyriuje, didžiausias tinklo statybos sąnaudas (pagal Tarnybos turimą informaciją, apie 70 proc.) sudaro pasyvios infrastruktūros įrengimas, t. y. linijų įrengimas, likusią dalį (pagal Tarnybos turimą informaciją, apie 30 proc.) sudaro aktyvios infrastruktūros (aktyvios tinklo įrangos) įrengimas.

Nediskriminavimo ir sąnaudų apskaitos rekomendacija, nustatant didmeninės aukštos kokybės prieigos kainas, ES valstybėms narėms rekomenduoja taikyti išplėstinę ilgojo laikotarpio papildomųjų sąnaudų kylamojo apskaičiavimo metodiką (angl. *Bottom-Up Long Run Incremental Costs Plus*, BU-LRIC+), tačiau Tarnyba remiasi Sąnaudų apskaitos taisyklėse nurodytu visiškai paskirstytų sąnaudų metodu (angl. *Fully Distributed Costs*, toliau – FDC metodas), taikant istorinių sąnaudų apskaitos principą (angl. *Historical Cost Accounting*, HCA). Tarnybos pagrindimas, kodėl FDC metodas jį taikant kartu su HCA yra pranašesnis nei BU-LRIC+, pateikiamas ataskaitos 4 priede.

Atsižvelgiant į šias aplinkybes, Tarnybos nuomone, didmeninė aukštos kokybės prieiga ir didmeninė centrinė prieiga gali būti palyginamos, siekiant išsiaiškinti, kokia didmeninės aukštos kokybės prieigos kainodara būtų patraukli jos gavėjui, įvertinant tai, kad didmeninės aukštos

kokybės prieigos atveju paslaugos teikimo sąnaudas gali padidinti naudojama pažangesnė aktyvi tinklo įranga.

Dėl aukščiau nurodytų priežasčių bei siekiant veiksmingos konkurencijos užtikrinimo Mažmeninių aukštos kokybės paslaugų teikimo rinkoje, ūkio subjektui Telia yra pakeičiami Įstatymo 23 straipsnyje numatyti kainų kontrolės ir sąnaudų apskaitos įpareigojimai, nustatyti 2016 m. sausio 8 d. įsakymo Nr. 1V-16 3.4 papunktyje, ir išdėstomi taip:

1) ūkio subjektas Telia, teikdamas didmeninę aukštos kokybės prieigą (ir susijusias priemones), privalo tvarkyti sąnaudų apskaitą Sąnaudų apskaitos taisyklėse nustatyta tvarka ir sąlygomis;

2) ūkio subjektas Telia, teikdamas didmeninę aukštos kokybės prieigą (ir susijusias priemones), privalo teikti didmeninę aukštos kokybės prieigą (ir susijusias priemones) tokiomis kainomis, kurios būtų ne didesnės nei:

2.1) didmeninės centrinės prieigos (kai taikomas statinis IP) (ir susijusių priemonių) sąnaudos, apskaičiuotos Sąnaudų apskaitos taisyklių nustatyta tvarka ir sąlygomis, prie kurių pridamas priedas už papildomus kokybinius didmeninės aukštos kokybės prieigos parametrus, kuris negali būti didesnis nei už šiuos suteiktus kokybinius parametrus patirtos sąnaudos, apskaičiuotos Sąnaudų apskaitos taisyklių nustatyta tvarka ir sąlygomis (toliau – su didmenine centre prieiga susietos sąnaudos);

2.2) didmeninės aukštos kokybės prieigos sąnaudos, apskaičiuotos Sąnaudų apskaitos taisyklių nustatyta tvarka ir sąlygomis, kai jos yra lygios arba mažesnės už su didmenine centre prieiga susietas sąnaudas;

3) ūkio subjektas Telia, teikdamas didmeninę aukštos kokybės prieigą (ir susijusias priemones), privalo netaikyti užmokesčių už paslaugas ir (ar) priemones, nebūtinai suteikti didmeninę aukštos kokybės prieigą (ir susijusias priemones).

4.2.4 skyriaus išvada: Tarnyba pakeičia ūkio subjektui Telia 2016 m. sausio 8 d. įsakymo Nr. 1V-16 3.4 papunktyje nustatytus kainų kontrolės ir sąnaudų apskaitos įpareigojimus, nurodytus Įstatymo 23 straipsnyje.

4.2.5. Apskaitos atskyrimo įpareigojimas

Kaip nurodyta ataskaitos 4.2 skyriuje, šiame Didmeninės aukštos kokybės prieigos rinkos tyrime nustatytos konkurencijos problemos iš esmės sutampa su 2016 m. rinkų tyrimų metu nustatytomis problemomis. Atsižvelgiant į tai, kad anksčiau nustatytos problemos buvo sprendžiamos ūkio subjektui Telia nustatant atitinkamus įpareigojimus, o nagrinėjamoje Atitinkamoje rinkoje vyraujančios aplinkybės neužtikrins savaiminio Atitinkamoje rinkoje egzistuojančių problemų sprendimo, Tarnyba daro išvadą, kad ūkio subjektui Telia, teikiant didmeninę aukštos kokybės prieigą (ir susijusias priemones), yra tikslinga toliau taikyti 2016 m. sausio 8 d. įsakymo Nr. 1V-16 3.5 papunktyje nustatytą apskaitos atskyrimo įpareigojimą, kuris nurodytas Įstatymo 20 straipsnio 1 dalyje. Tačiau atsižvelgiant į tai, kad šio Didmeninės aukštos kokybės prieigos rinkos tyrimo metu pakeistas Didmeninės aukštos kokybės prieigos rinkos apibrėžimas, 2016 m. sausio 8 d. įsakymo Nr. 1V-16 3.5 papunktyje nustatytą apskaitos atskyrimo įpareigojimą būtina pakeisti ir jį išdėstyti taip: ūkio subjektas Telia, teikdamas didmeninę aukštos kokybės prieigą ir su jomis susijusias priemones, privalo vykdyti Įstatymo 20 straipsnio 1 dalyje nurodytą apskaitos atskyrimo įpareigojimą pagal Apskaitos atskyrimo taisykles.

Apskaitos atskyrimo įpareigojimas papildys nediskriminavimo bei kainų kontrolės ir skaidrumo įpareigojimus bei atskleis finansinę informaciją apie vidiniams ūkio subjekto Telia padaliniais ir išoriniams mažmeninių paslaugų teikėjams teikiamų paslaugų sąnaudas, pajamas, kainodarą. NKP rekomendacijos I priedo 1 skyriuje rekomenduojama taikyti apskaitos atskyrimo įpareigojimą, kuriuo priežiūros institucijos galės stebėti, ar didelę įtaką atitinkamoje rinkoje turintys ūkio subjektai suteikia prieigą tokiomis pačiomis sąlygomis, įskaitant kainas, tiek sau, tiek ir kitiems paslaugų pirkėjams. Taigi, apskaitos atskyrimo įpareigojimas leis Tarnybai įvertinti su didmenine aukštos kokybės prieiga (ir susijusiomis priemonėmis) susijusias sąnaudas ir pajamas bei

stebėti, ar ūkio subjektas Telia kitiems ūkio subjektams suteikia didmeninę aukštos kokybės prieigą (ir susijusias priemones) tokiomis pačiomis sąlygomis ir kainomis kaip suteikia sau.

Apskaitos atskyrimo įpareigojimas yra proporcingas ir pateisinamas elektroninių ryšių veiklos reguliavimo tikslais ir principais, nurodytais Įstatymo 1 straipsnio 5 dalyje ir 2 straipsnio 1 dalyje, nes šiuo įpareigojimu užtikrinamas ūkio subjektui Telia nustatytų skaidrumo ir nediskriminavimo įpareigojimų vykdymas ir sudaromos sąlygos spręsti Atitinkamoje rinkoje nustatytas konkurencijos problemas. Ūkio subjektas Telia nuo 2006 m. jau turi įdiegęs apskaitos atskyrimo sistemą pagal Tarnybos nustatytus reikalavimus, todėl šio Didmeninės aukštos kokybės prieigos rinkos tyrimo metu nustatomo apskaitos atskyrimo įpareigojimo įgyvendinimas papildomos naštos nesudarys.

4.2.5 skyriaus išvada: Tarnyba pakeičia ūkio subjektui Telia 2016 m. sausio 8 d. įsakymo Nr. 1V-16 3.5 papunktyje nustatytą apskaitos atskyrimo įpareigojimą, nurodytą Įstatymo 20 straipsnio 1 dalyje.

4 skyriaus išvados:

Ūkio subjektui Telia yra pakeičiami 2016 m. sausio 8 d. įsakymo Nr. 1V-16 3.1 – 3.5 papunkčiuose nustatyti įpareigojimai:

1. Įstatymo 21 straipsnyje numatytas įpareigojimas suteikti prieigą;
2. Įstatymo 19 straipsnio 1 dalyje numatytas nediskriminavimo įpareigojimas;
3. Įstatymo 18 straipsnyje numatytas skaidrumo įpareigojimas;
4. Įstatymo 23 straipsnyje numatyti kainų kontrolės ir sąnaudų apskaitos įpareigojimai;
5. Įstatymo 20 straipsnio 1 dalyje numatytas apskaitos atskyrimo įpareigojimas.

Direktorius

Feliksas Dobrovolskis

Anketos gavėjų sąrašas

Eil. Nr.	Pavadinimas
1.	UAB „BALTICUM TV“
2.	UAB „BALTNETOS KOMUNIKACIJOS“
3.	UAB „Besmegeniai“
4.	UAB „Bitė Lietuva“
5.	UAB „Cgates“
6.	UAB CITIC Telecom CPC Lithuania
7.	UAB „Consilium optimum“
8.	UAB „CSC TELECOM“
9.	UAB „Dekbera“
10.	UAB „Dicto Citius“
11.	UAB Duomenų logistikos centras
12.	UAB „Ektra“
13.	UAB „Init“
14.	UAB „Kauno interneto sistemos“
15.	AB Lietuvos radijo ir televizijos centras
16.	UAB „Nacionalinis telekomunikacijų tinklas“
17.	UAB „Penkių kontinentų komunikacijų centras“
18.	UAB „Socius“
19.	UAB „Sugardas“
20.	UAB „Telekomunikaciniai projektai“
21.	UAB „Tele2“
22.	Telia Lietuva, AB

Ūkio subjekto ir susijusių asmenų nustatymo principai

Įstatymo 3 straipsnio 67 dalyje nurodyta, jog *ūkio subjektas – asmuo ar asmenų, susijusių kontrolės ar priklausomybės santykiais, grupė, kurie verčiasi elektroninių ryšių veikla Lietuvos Respublikoje arba kurių veiksmai daro įtaką ar ketinimai, jeigu jie būtų įgyvendinti, galėtų daryti įtaką ūkinei veiklai Lietuvos Respublikoje.*“

Pagal Taisyklių 18¹ punktą, asmenys prižįstami susiję su ūkio subjektu, turinčiu didelę įtaką atitinkamoje rinkoje:

1. *„kuriuose, kaip ir nagrinėjamame juridiniame asmenyje, tas pats fizinis asmuo arba tie patys fiziniai asmenys turi akcijų dalį, kuri sudaro daugiau kaip 25 procentus įstatinio kapitalo, arba turi teises į daugiau kaip 25 procentus visų balsų;*

2. *kurie su nagrinėjamu juridiniu asmeniu yra bendrai valdomi ar turi bendrą administracinį padalinį, arba kurių stebėtojų taryboje, valdyboje ar kitame valdymo organe yra pusė ar daugiau tų pačių narių, kaip ir nagrinėjamo juridinio asmens valdymo organuose;*

3. *kuriuose nagrinėjamas juridinis asmuo turi akcijų dalį, sudarančią daugiau kaip 25 procentus įstatinio kapitalo, arba turi teises į daugiau kaip 25 procentus visų balsų, arba kurie yra įsipareigoję derinti savo ūkinės veiklos sprendimus su nagrinėjamu juridiniu asmeniu, arba už kurių prievolių tretiesiems asmenims įvykdymą yra įsipareigojęs atsakyti nagrinėjamas juridinis asmuo, arba kurie yra įsipareigoję perduoti visą arba dalį pelno ar suteikę teisę naudoti daugiau kaip 25 procentus savo turto nagrinėjamam juridiniam asmeniui;*

4. *kurie nagrinėjamame juridiniame asmenyje turi akcijų dalį, sudarančią daugiau kaip 25 procentus įstatinio kapitalo, arba turi teises į daugiau kaip 25 procentus visų balsų, arba su kuriais nagrinėjamas juridinis asmuo yra įsipareigojęs derinti savo ūkinės veiklos sprendimus, arba kurie yra įsipareigoję atsakyti už nagrinėjamo juridinio asmens prievolių tretiesiems asmenims įvykdymą, arba kuriems nagrinėjamas juridinis asmuo yra įsipareigojęs perduoti visą arba dalį pelno ar suteikęs teisę naudoti daugiau kaip 25 procentus savo turto;*

5. *kurie veikia Lietuvos Respublikoje ir yra tiesiogiai ar netiesiogiai, per kitus juridinius asmenis, įskaitant ir veikiančius kitose valstybėse, susiję su šių Taisyklių 18¹.1, 18¹.2, 18¹.3 ir 18¹.4 punktuose nurodytais asmenimis bet kuriuo iš šių Taisyklių 18¹.1, 18¹.2, 18¹.3 ir 18¹.4 punktuose nurodytų būdų;*“

6. *nagrinėjamo juridinio asmens Lietuvos Respublikoje veikiančios dukterinės ar patronuojančios bendrovės, susijusios su nagrinėjamu juridiniu asmeniu per kitose valstybėse veikiančias bendroves, arba nagrinėjamo juridinio asmens patronuojančių bendrovių Lietuvos Respublikoje veikiančias dukterines bendroves Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymo prasme;*

7. *kitais kontrolės ar priklausomybės santykiais su nagrinėjamu juridiniu asmeniu susiję fiziniai ar juridiniai asmenys, kurie verčiasi elektroninių ryšių veikla Lietuvos Respublikoje ar kurių veiksmai daro įtaką arba ketinimai, jeigu būtų įgyvendinti, galėtų daryti įtaką ūkinei veiklai Lietuvos Respublikoje.*

Telia Lietuva, AB, ir susiję asmenys

Kaip matyti iš žemiau esančios schemos, 88,15 proc. Telia akcijų turi Švedijos įmonė „Telia Company AB“. Švedijos įmonė „Telia Company AB“ taip pat turi 100,00 proc. įmonės Telia Global Services Lithuania, UAB akcijų. Telia turi 50 proc. VšĮ „Numerio perkėlimas“ akcijų.

Šaltinis: <https://www.telia.lt/apie-mus/telia-grupe>;
<https://www.telia.lt/investuotojams/finansiniai-rezultatai>

FDC metodo taikymo pagrindimas

Nediskriminavimo ir sąnaudų apskaitos rekomendacija, nustatant didmeninės aukštos kokybės prieigos kainas, ES valstybėms narėms rekomenduoja taikyti BU-LRIC+. Kaip nurodyta Nediskriminavimo ir sąnaudų apskaitos rekomendacijoje, ES valstybės narės turi taikyti tokią sąnaudų apskaičiavimo metodiką, kuri turėtų būti grindžiama moderniu našiu tinklu, joje turėtų būti atsižvelgiama į poreikį užtikrinti stabilias ir nuspėjamas prieigos prie metalinių vytos poros linijų tinklų kainas, kad būtų galima išvengti didelių svyravimų ir užtikrinti aiškią sistemą investicijoms, ją taikant turėtų būti įmanoma nustatyti sąnaudomis grindžiamų prieigos prie metalinių vytos poros linijų tinklų kainas, kuriomis remiamasi nustatant naujos kartos prieigos (toliau – NKP) tinklais teikiamų paslaugų kainas, ir joje turėtų būti tinkamai ir nuosekliai atsižvelgiama į kiekio mažėjimą pereinant nuo metalinių vytos poros linijų tinklų prie NKP tinklų, t. y. išvengta dirbtinio prieigos prie metalinių vytos poros linijų tinklų kainų didinimo, kuris, priešingu atveju, pasireikštų vartotojams pereinant prie didelę įtaką turinčio operatoriaus NKP tinklo.

Nediskriminavimo ir sąnaudų apskaitos rekomendacija taip pat numato, jog ES valstybės narės neturėtų nustatyti kainų kontrolės įpareigojimų NKP paslaugoms, jei šios paslaugos didelę įtaką rinkoje turinčiam operatoriui nustato su pasyviaisiais ir aktyviaisiais NKP didmeniniais produktais susijusius nediskriminavimo įpareigojimus pagal Prieigos direktyvos 10 straipsnį, kurie yra suderinami su: 1) indėlio lygiavertiškumo (angl. *Equivalence of Inputs*, EoI) principu pagal Nediskriminavimo ir sąnaudų apskaitos rekomendacijos 51 punkte nustatytą procedūrą; 2) techninio atkartojamumo įpareigojimais, numatytais Nediskriminavimo ir sąnaudų apskaitos rekomendacijos 11–18 punktuose nustatytomis sąlygomis, jei EoI principas dar ne visiškai įgyvendintas; 3) Nediskriminavimo ir sąnaudų apskaitos rekomendacijos 56 punkte numatytais ekonominio atkartojamumo testo įpareigojimais.

2016 m. rinkų tyrimų metu buvo nustatyta, kad kainų kontrolės ir sąnaudų apskaitos įpareigojimais nustatytas FDC metodas, taikomas kartu su HCA, turi daugiau privalumų, lyginant su Nediskriminavimo ir sąnaudų apskaitos rekomendacijoje nurodytu (rekomenduojamu) BU-LRIC+ modeliu ilgalaikio turto sąnaudas skaičiuojant einamąja verte (CCA). Konkrečiai vertinant Nediskriminavimo ir sąnaudų apskaitos rekomendacijoje apibrėžtą sprendimą „statyk arba pirk“ (angl. *build or buy*) didmeninės aukštos kokybės prieigos (ir susijusių priemonių) atveju, FDC metodo, taikomo kartu su HCA, modelis yra pranašesnis. Modeliuojant tinklą pagal BU-LRIC+ modelį ir turtą vertinant šiandienine įsigijimo verte, tikėtina, kad didmeninės aukšto kokybės prieigos sąnaudos gali reikšmingai išaugti, taip dar labiau pakeliant didmeninės aukštos kokybės prieigos kainas ir sumažinant jų patrauklumą potencialiems pirkėjams. Tarnybos nuomone, gauti modelio rezultatai prieštarautų Pagrindų direktyvos 8 straipsnyje numatytiems tikslams, kuriuos privalo užtikrinti Tarnyba. Kyla didelė rizika, kad padidėjus kapitalo grąžos, infrastruktūros nusidėvėjimo ir su jos eksploatavimu susijusioms sąnaudoms, didmeninė aukšto kokybės prieiga dar labiau pabrangs. 2016 m. rinkų tyrimuose nustatyti kainų kontrolės ir sąnaudų apskaitos įpareigojimai (kainos, orientuotos į sąnaudas, bei FDC metodo modelis) ūkio subjektui Telia leidžia pasidengti faktiškai patiriamas sąnaudas, gauti protingumo kriterijų atitinkančią investicijų grąžą, taip pat kompensuoti pagrįstą riziką dėl investicijų į NKP tinklus.

Siekiant įvertinti BU-LRIC+ modelio sukūrimui reikalingus finansinius bei žmogiškuosius resursus ir vertinant su Nediskriminavimo ir sąnaudų apskaitos rekomendacijoje nurodyta siektina potencialia reguliavimo nauda, Tarnyba dar 2017 m. atliko potencialių konsultantų apklausą dėl BU-LRIC+ modelio kūrimo darbų, t. y. kiek laiko reikėtų atlikti darbus bei kiek kainuotų modelis. Tarnyba pateikė informaciją, pagal kurią būtų kuriamas BU-LRIC+ modelis, t. y. hipotetinio operatoriaus našaus NKP tinklo sąnaudos, skaičiuojamos einamąja verte, ir apklausė 5 konsultantų

įmones („TERA Consultants“, „Analysis Mason“, „Axon Partners“, „Ernst and Young Baltic“, UAB „Deloitte Lietuva“). Mažiausia konsultantų 2017 m. pasiūlyta BU-LRIC+ modelio sukūrimo pagal Nediskriminavimo ir sąnaudų apskaitos rekomendacijos nuostatas kaina buvo 150 tūkst. Eur („Ernst and Young Baltic“), o didžiausia siekė 480 tūkst. Eur („Analysis Mason“), vidutinė kaina sudarė 300 tūkst. Eur, o darbų trukmė turėjo trukti apie 9-12 mėn. Tarnyba pastebi, kad atliekant BU-LRIC+ modelio kūrimo darbus, reikalingi ne tik pasamdyti konsultantai, tačiau ir Tarnybos darbuotojai, kurie konkretizuotų užduotis, prižiūrėtų kaip vykdomi darbai ir galimai dirbtų kartu su konsultantais, kad būtų užtikrinamas rezultatų aktualumas. Tarnyba mano, kad potencialūs kaštai BU-LRIC+ modelio kūrimui, t. y. suma, reikalinga sukurti BU-LRIC+ modelį, bei reikalingi Tarnybos žmogiškieji išteklių (darbuotojų, dirbančių konkrečiai prie šio projekto, skaičius), viršys Nediskriminavimo ir sąnaudų apskaitos rekomendacija siekiamą sukurti naudą ir gali daryti neigiamą poveikį infrastruktūra paremtos konkurencijos vystymuisi Lietuvoje.

BU-LRIC+ modelio kūrimas, siekiant įgyvendinti Nediskriminavimo ir sąnaudų apskaitos rekomendacijos tikslus, neatsižvelgiant į faktinę situaciją Lietuvoje, t. y. konkurencija paremtą infrastruktūrą, galimai duos tik neigiamus rezultatus, Mažmeninių aukštos kokybės paslaugų kainų augimą vartotojams, kas stabdytų šios rinkos plėtrą.

Vertinant didmeninės aukštos kokybės prieigos kainų stabilumą ir nuspėjamumą yra labai svarbu akcentuoti, kad tiek ūkio subjektas Telia, tiek kiti operatoriai turi galimybes konkuruoti ir investuoja į NKP tinklus bei juos plėtoja savo mažmeninėms paslaugoms teikti, todėl Nediskriminavimo ir sąnaudų apskaitos rekomendacijoje išreikštas siekis, kad kiti operatoriai nesinaudotų per daug pigia paslauga, taip stabdydami investicijas ir plėtrą į NKP tinklus, Lietuvos atveju neveikia – ūkio subjekto Telia ir kitų operatorių investicijų į viešųjų ryšių tinklų statybą per 2017–2019 m. dydžiai rodo, kad ne tik ūkio subjektas Telia, bet ir kiti operatoriai minėtu laikotarpiu investavo į elektroninių ryšių tinklų statybą (žr. žemiau esančią lentelę). Pažymėtina, kad Tarnybos turimi duomenys apima visas operatorių investicijas į elektroninių ryšių tinklų infrastruktūrą, bet, atsižvelgiant į tai, kad niekas nebeinvestuoja į varines (metalines vytos poros) linijas, laikytina, kad praktiškai visos investicijos yra skiriamos NKP tinklų statybai plėtoti.

Investicijos į elektroninių ryšių tinklų infrastruktūrą, mln. Eur, 2017–2019 m.

Investicijos*	Metai		
	2017	2018	2019
Kitų operatorių investicijos	41,96	38,81	38,06
Ūkio subjekto Telia investicijos	34,98	41,94	35,84
Iš viso:	76,94	80,75	73,90

* Apima investicijas į viešojo fiksuotojo ryšio tinklo infrastruktūrą ir į viešojo judriojo ryšio tinklo infrastruktūrą.

Šaltinis: parengta Tarnybos pagal ūkio subjektų Tarnybai ketvirtinėse ataskaitose apie vykdytą elektroninių ryšių veiklą pateiktą informaciją.

Kaip jau minėta, Nediskriminavimo ir sąnaudų apskaitos rekomendacijoje rekomenduojamas sąnaudų apskaitos modelis yra BU-LRIC+, tačiau Nediskriminavimo ir sąnaudų apskaitos rekomendacijos 40 punktą suteikia laisvę nacionalinėms reguliavimo institucijoms taikyti iki šiol galiojusias alternatyvias metodikas, jei jos atitinka visus šiuos tikslus ir kriterijus:

1) Nacionalinės reguliavimo institucijos (toliau – NRI) naudojama metodika pirmiausiai turėtų būti grindžiama moderniu našiu tinklu; ji turėtų užtikrinti stabilias ir nuspėjamas prieigos prie metalinių vytos poros linijų kainas; ją taikant turėtų būti įmanoma nustatyti sąnaudomis grindžiamų prieigos prie metalinių vytos poros linijų kainas; turėtų būti išvengta dirbtinio prieigos prie metalinių vytos poros linijų paslaugų kainų didinimo.

Tarnybos nuomone, didelę įtaką Didmeninėje aukštos kokybės prieigos rinkoje turinčio ūkio subjekto Telia tinklas jau dabar yra modernus ir našus, kad užtikrintų Nediskriminavimo ir sąnaudų apskaitos rekomendacijos tikslus. Visas ūkio subjekto Telia turtas yra panaudotas

efektyviai, t. y. nėra inžinerinių statinių, kurie būtų nepanaudoti. Didelė dalis ūkio subjekto Telia tinklo jau dabar yra NKP tinklas: ūkio subjektas Telia į savo NKP tinklą tiriamuoju laikotarpiu kasmet vidutiniškai investavo po 37,59 mln. Eur. Ūkio subjekto Telia tinklas laikytinas moderniu, atsižvelgiant į tai, kad ūkio subjektas Telia didmeninę aukštos kokybės prieigą siūlo visoje Lietuvos Respublikoje. Taip pat ūkio subjektas Telia, siūlydamas didmeninę aukštos kokybės prieigą, netaiko skirtingos kainodaros pagal paslaugų technologijų tipus (šviesolaidinės linijos arba metalinės vytos poros linijos), o tai reiškia, kad ūkio subjekto Telia tinklas yra našus, efektyvus ir modernus.

Dabartinė naudojama metodika (FDC metodas) suteikia galimybę didelę įtaką turinčiam ūkio subjektui pasidengti faktiškai patirtas sąnaudas, nes didmeninės aukštos kokybės prieigos (ir susijusių priemonių) kainos yra grindžiamos sąnaudomis. FDC metodas taip pat užtikrina didmeninės aukštos kokybės prieigos (ir susijusių priemonių) kainų stabilumą. Tarnybos nuomone, būtent Nediskriminavimo ir sąnaudų apskaitos rekomendacijoje nurodytos BU-LRIC+ pritaikymas Lietuvoje sukeltų didmeninės aukštos kokybės prieigos (ir susijusių priemonių) kainų didėjimą, taip pat BU-LRIC+ įdiegimas Lietuvoje nebūtų naudingas ir pagrįstas naudos bei kaštų aspektu, todėl esama alternatyvi metodika labiau atitinka Lietuvoje susiklosčiusią situaciją, atsižvelgiant į technologijų raidą.

2) *NRI naudojamos metodikos pagrindinis principas turėtų būti sąnaudų padengimas, t. y., kad operatoriai galėtų padengti efektyviai patirtas sąnaudas ir gautų tinkamą investuoto kapitalo grąžą.*

Tarnybos nuomone, dabar naudojamas alternatyvus FDC metodas atitinka šį tikslą, nes didelę įtaką turintis ūkio subjektas Telia didmeninę aukštos kokybės prieigą (ir susijusias priemones) teikia remiantis nustatytu įpareigojimu, kad kainos negali būti didesnės nei patirtos sąnaudos, įskaitant protingumo kriterijų atitinkančią investicijų grąžą. Ūkio subjekto Telia pagal FDC metodą skaičiuojama investicijų grąža yra pakankama ūkio subjekto Telia investicijoms į NKP tinklą padengti.

3) *Naudojama metodika duotų tinkamą „statyk arba pirk“ signalą, kuris užtikrintų tinkamą pusiausvyrą tarp galimybės efektyviai patekti į rinką ir pakankamų paskatų investuoti ir diegti NKP tinklus, t. y. teikti spartesnio ir geresnės kokybės plačiajuosčio ryšio paslaugas.*

Atsižvelgiant į tai, kad didmeninės aukštos kokybės prieigos tiriamuoju laikotarpiu niekas nepirko, nes 2016 m. rinkų tyrimų metu nurodyti didmeninės aukštos kokybės prieigos suteikimo pradžios ir pabaigos taškai neatitiko objektyvios situacijos ir realių paslaugos gavimo poreikių, galima analizuoti didmeninės centrinės prieigos atvejį. Pastebėtina, kad dabar naudojamas alternatyvus FDC metodas yra taikomas ilgą laiką, ir statistika rodo, kad rinka (kiti operatoriai) signalą „statyk arba pirk“ supranta tinkamai, t. y. ten, kur yra galimybė pasinaudoti ūkio subjekto Telia teikiama didmenine centrine prieiga, kiti operatoriai naudojami šiomis paslaugomis (sprendimas pirkti), ten, kur kiti operatoriai mato galimybę turėti savo NKP tinklus, juos tiesiai (sprendimas statyti). Kadangi didmeninės centrinės prieigos kaina yra nustatyta pagal FDC metodą, o į didmeninę aukštos kokybės prieigą panašiausia didmeninė paslauga yra didmeninė centrinė prieiga (kai taikomas statinis IP), nes sutampa didmeninės aukštos kokybės prieigos ir didmeninės centrinės prieigos suteikimo pradžios ir, daugeliu atvejų (kai operatoriaus tinklas atvestas iki Verslo kliento (arba jo galinės įrangos), pabaigos taškai, taip pat, teikiant šias didmenines paslaugas naudojama ta pati pasyvi tinklo infrastruktūra (tinklų linijos ir RKKS), Tarnybos nuomone, didmeninės aukštos kokybės prieigos kainų nustatymui būtų teisinga ir toliau taikyti tą pačią metodiką, kuri naudojama nustatant didmeninės centrinės prieigos kainas.

4) *Naudojama sąnaudų apskaičiavimo metodika turėtų užtikrinti skaidrumą ir nuoseklumą visoje ES, o taip pat turėtų būti atsižvelgta į konkrečias nacionalines aplinkybes.*

Tarnybos nuomone, dabar naudojamas FDC metodas yra skaidrus – Tarnyba kasmet inicijuoja nepriklausomą auditą, kuris patikrina, ar ūkio subjekto Telia naudojama metodika atitinka teisės aktus. Audito išvadą Tarnyba skelbia viešai. Taip pat pats ūkio subjektas Telia skelbia

informaciją apie didmeninių verslo vienetų sąnaudas bei pačią metodiką. Naudojamos metodikos principai nesikeičia, nepriklausomas auditas nėra pateikęs nuomonės dėl naudojamos metodikos nenuoseklumo ar netinkamumo, todėl manytina, kad alternatyvus FDC metodas atitinka šią rekomendaciją.

5) Jei NKP tinklas nemodeliuojamas, metodikoje turėtų būti numatytas laipsniškas perėjimas nuo metalinių vytos poros linijų tinklo prie NKP tinklo.

Tarnybos nuomone, Didmeninėje aukštos kokybės prieigos rinkoje toks perėjimas jau vyksta. Telia siūlomos didmeninės aukštos kokybės prieigos paslaugos nėra išskiriamos pagal technologijas, be to, pagal šiame priede esančioje lentelėje pateiktą informaciją matyti, kad į NKP tinklų plėtrą aktyviai investuoja tiek ūkio subjektas Telia, tiek kiti operatoriai. Manytina, kad metalinių vytos poros linijų tinklo naudojimas ateityje ir toliau mažės.

6) Metodikoje turėtų būti taikomas turto vertinimo metodas, pagal kurį atsižvelgiama, kad tam tikras inžinerinių statinių infrastruktūros turtas nebus kuriamas pakartotinai.

Tarnybos nuomone, FDC metode naudojamas turto vertinimo metodas geriausiai atspindi esančią situaciją Lietuvoje. Dabartinė metodika siunčia teisingą signalą kitiems operatoriams spręsti apie tinklo statybas ar tinklo nuomą iš ūkio subjekto Telia. Todėl manytina, kad FDC metodas yra tinkamas, kad būtų tinkamai apskaitytos inžinerinių statinių infrastruktūros (RKKS) sąnaudos ir užtikrinta, kad kitiems operatoriams būtų siunčiamas teisingas signalas „pirkti ar statyti“.

7) Metodikos taikymas turėtų būti pagrįstas prieigos prie metalinių vytos poros linijų kainų prognozėmis, kuriose matytųsi, kad ilguoju laikotarpiu kainos bus stabilios.

Tarnybos nuomone, didmeninės aukštos kokybės prieigos kainų nesikeitimas atspindi kainų esamą ir prognozuojamą stabilumą. Tačiau, nors po 2016 m. rinkų tyrimų didmeninės aukštos kokybės prieigos kainos nesikeitė, didmeninė aukštos kokybės prieiga buvo nepopuliari ir nei vienas operatorius jos nepirko. Dėl šios priežasties šio Didmeninės aukštos kokybės prieigos rinkos tyrimo metu iš naujo apibrėžiant šią rinką, keičiami kainų kontrolės ir sąnaudų apskaitos įpareigojimai, nustatant didmeninės aukštos kokybės prieigos kainas. Taip pat pastebėtina, kad ūkio subjektas Telia neišskiria kainų pagal technologijas, o tai rodo, kad ūkio subjekto Telia tinklas yra našus ir modernus, kasmet demontuojant senas varines (metelines vytos poros) linijas. Pažymėtina, kad Tarnyba, kartu su kainų kontrolės įpareigojimu papildomai taiko ir nediskriminavimo bei apskaitos atskyrimo įpareigojimus, kurie taip pat padeda užtikrinti kainų stabilumą.

8) Siekiant užtikrinti aukščiau išvardintus 5-7 punktus, metodika (jei neužtikrina šių punktų) turėtų reikalauti minimalių pakeitimų.

Tarnybos nuomone, Nediskriminavimo ir sąnaudų apskaitos rekomendacijoje numatytas alternatyvus FDC metodas nereikalaus papildomų pakeitimų, todėl bus įgyvendintas ir šio punkto kriterijus.

Atsižvelgiant į visus aukščiau išdėstytus argumentus, Tarnyba mano, kad dabartinė naudojama metodika, t. y. FDC metodas, atitinka visus Nediskriminavimo ir sąnaudų apskaitos rekomendacijos 40 punkte nurodytus tikslus ir kriterijus, ir atitinka specifinį nagrinėjamą atvejį bei šiuo metu yra labiau tinkama nei rekomenduojama BU-LRIC+. Be to, papildomas FDC metodo, taikomo kartu su HCA, privalumas yra tai, kad palikus galioti tą patį kainų kontrolės metodą, būtų išlaikomas reguliavimo stabilumas, nuspėjamumas ir suderinamumas.

Šiame ataskaitos priede pateikta informacija apie operatorių planus toliau plėtoti NKP tinklus bei galimas reguliavimo pasekmes, kainas nustatant remiantis BU-LRIC+ sąnaudomis, rodo, kad BU-LRIC+ modelio sukūrimui reikalingos finansinės ir žmogiškojo kapitalo išlaidos viršys Nediskriminavimo ir sąnaudų apskaitos rekomendacija siekiamą sukurti naudą ir gali daryti neigiamą poveikį infrastruktūra paremtos konkurencijos vystymuisi Lietuvoje.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta aukščiau, Tarnyba laiko, kad kainų kontrolės metodas kainas grįsti sąnaudomis, apskaičiuotomis pagal Sąnaudų apskaitos taisyklių reikalavimus, taikant FDC metodą, kartu su HCA, kaip sąnaudų apskaitos principą, šiuo metu geriausiai sprendžia šioje ataskaitoje nustatytas problemas ir sukuria reguliavimo stabilumą, bei yra tinkamas, proporcingas ir

pateisinamas Įstatymo 1 straipsnio 5 dalyje ir 2 straipsnio 1 dalyje nurodytais principais kainų reguliavimo įrankis, kuris užtikrina kitų operatorių galimybę konkuruoti su ūkio subjektu Telia. Be to, toks kainų reguliavimo įrankis užtikrins, kad ūkio subjektas Telia netaikytų per aukštų didmeninės aukštos kokybės prieigos (ir susijusių priemonių) kainų.